

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:120

Torsdagen den 23 maj

Kl. 12.00–20.47

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 2 maj justerades.

§ 2 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM56 Avtal mellan EU och Storbritannien om ungas rörlighet COM(2023) 169 till socialförsäkringsutskottet

§ 3 Energipolitikens långsiktiga inriktning

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU14 Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105) föredrogs.

Anf. 1 MATS GREEN (M):

Fru talman! Människans förmåga att tillgängliggöra och använda energi är möjligen hennes främsta bedrift – detta för att energi är arbete, välbefinnande och tillväxt. Innan människan upptäckte att det var möjligt att omvandla värmeenergin från brinnande kol till mekanisk kraft och elektricitet behövde vi alla slita dagarna i ända ute på fält eller i skog enbart för att kunna försörja oss själva och familjen.

Först använde vi värmekraften från fossilbränslen, sedan tämjde vi fallhöjden i älvarna och därefter har vi lärt oss att nyttja energi som släpps lös när miljarder atomer klyvs. Genom att omvandla detta till elektricitet har vi skapat en arbetskraft och ett välbefinnande som våra förfäder inte ens kunde drömma om.

Den elektricitet vi producerar i Sverige varje år motsvarar över 1,1 miljarder heltidsarbetande människor. Varje människa i Sverige har varje dag över 100 osynliga medhjälpare som hugger ved, förädlar malm, bygger lastbilar, tvättar kläder och ger

oss nyheter och underhållning från hela världen – samtidigt.

Alltför få förstår vilken otrolig kraft som finns bakom de två hålen i väggen, hur viktigt det är att kraftsystemet som finns där bakom alltid fungerar och att det alltid behöver vara redo att expanderas.

Fru talman! I dag har vi äran att debattera den långsiktiga inriktningen för energipolitiken och framtiden för kraftsystemet – det moderna samhällets osynliga arbetshäst och dess hörnsten.

Tyvärr gör vi det med utgångspunkt i en kris. Tidigare rödgröna regeringar har visat sällsynt lite förståelse för denna fråga. Dessa regeringar valde populism och politisk radikalism framför Sveriges bästa. Kärnkraftverk tvingades stänga, nya projekt stoppades, kraftvärmens straffbeskattades och den småskaliga vattenkraften skulle rivas ut – inte på grund av säkerhet eller ekonomi utan enbart för att man ansåg att det var fel kraftslag. Man gillade helt enkelt inte kraftslaget.

Moderaterna och Tidöpartierna ger inte upp bara för att vi har givits en dålig hand. Vi har målet tydligt inställt på att återskapa det robusta och långsiktigt hållbara, rena kraftsystem som varje svensk förtjänar och förväntar sig.

För att göra detta tar vi oss tillbaka till grunden. Vi sätter ett långsiktigt mål med kontrollstationer för att få en tydlig inriktning. Vi siktar på årlig energiproduktion på 300 terawattimmar till 2045. Det är ett viktigt mål, fru talman, men det är faktiskt inte det avgörande målet.

Den viktigare delen är att vi nu ställer tydliga krav. Dessa krav finns i det som heter leveranssäkerhetsmålet. Vi säger vad vi från politikens sida förväntar oss att kraftsystemet ska klara av och pekar tydligt ut att det är expertmyndigheten, Svenska kraftnät, som är ansvarig för att säkerställa att kraftsystemets skick upprätthålls samt att uppmärksamma regeringen på när så inte är fallet. Vi väljer däremot inte att bestämma detaljerna. Vi är politiker; vi pekar ut riktningen men lämnar till experterna att ta fram de detaljerade krav som krävs – och experterna i detta fall är naturligtvis ingenjörerna, inte proffstyckare på allehanda platser i samhällsdebatten.

Vi har noterat att det finns vissa oppositionspolitiker som inte instämmer i denna ordning utan anser sig själva vara fullt kapabla att specificera parametrarna för till exempel dödnätsstart. Vi väljer att inta en något mer ödmjuk inställning – som alltid.

Genom leveranssäkerhetsmålet säkerställer vi att kraftsystemet på ett hållbart sätt kan byggas ut, att stabiliteten behålls och att det finns kapacitet för att etablera ny industri utan att elpriser rusar.

Fru talman! Socialdemokraterna och Centern avfärdar inte bara detta leveranssäkerhetsmål utan även det helt avgörande effektmålet. Med det avfärdar man också rena tekniska faktum och naturlagar, för i ett leveranssäkert elsystem behöver både energin och effekten räcka till.

Vi är i denna proposition tydliga med att det inte räcker med att bara ha ett energiöverskott på årsbasis. Elproduktion på årsbasis är ett såväl missvisande som irrelevant mått. Överproduktion av exempelvis vindkraftsel under sommaren kan inte användas under vinterhalvåret, när el behövs som mest. Alla elkonsumenter, från privatpersoner till industrier, är beroende av att det finns el året runt, dygnets alla timmar.

Att stänga av och slå på industriproduktion och kommunal välfärdsverksamhet beroende på när vinden blåser eller solen skiner är varken önskvärt eller möjligt. Ingen verksamhet, särskilt inte den industriverksamhet som Sveriges välstånd bygger på, kan fungera och vara konkurrenskraftig under de förutsättningarna.

Fru talman! För att försöka samla en bred majoritet för denna viktiga fråga pågick det blocköverskridande samtal i ett halvår. Efter dessa kan vi konstatera att oppositionen är splittrad.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet har tydligt deklarerat att de vill fortsätta på den radikala väg som gav oss de senaste årens energikris och har fört industriländer som Tyskland till ruinens brant. Men Miljöpartiet och Vänsterpartiet har i alla fall en energipolitik, och både Miljöpartiet och Vänsterpartiet har varit konstruktiva i detta även om vi står långt ifrån varandra lösningsmässigt – till skillnad från Socialdemokraterna och Centerpartiet, som inte kunnat presentera några konkreta förslag utan enbart ansett att allt regeringen gör är totalt fel.

Det är beklämmande, fru talman, att Sveriges största parti visar ett totalt ointresse för kraftsystemet och den osynliga arbetskraft som gör att vi inte längre lever i fattigdom.

I dag ställer vi oss bakom en energiproposition som för första gången sedan 80-talet är helt teknikneutral. Inget av grundkraven hindrar något fossilfritt kraftslag. Alla partier inom Tidösamarbetet förstår vikten av frågan och är beredda att ta ansvar. Vi föreslår varken radikala lösningar eller att frågan ignoreras. Tiden då politiken hanterade kraftsystemet som en leksak är över.

Vi bryr oss om att det fungerar och väljer därför en inriktning som är beprövad sedan decennier och som när den genomförs med hundra procentig sannolikhet kommer att fungera. Vi säkerställer att den osynliga arbetskraft som motsvarar 1 miljard människor finns kvar och kan bli större och att det moderna samhället kan finnas kvar och utvecklas.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till propositionen i sin helhet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anna af Sillén och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M).

Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Först får jag nog tyvärr ifrågasätta Mats Greens läskunnighet, med tanke på att Centerpartiet skickat in mycket tydliga förslag till den energipolitiska inriktningsproposition som regeringen sedan presenterade. Det fanns ett antal målformuleringar, ett antal frågor till regeringen som vi inte fick svar på och flera sidor med välskrivna inspel. Att det inte skulle ha funnits några konkreta synpunkter får nog alltså anses handla om Mats Green och hans läskunnighet. Men det var inte därför jag begärde ordet.

Fru talman! I Västsverige hotas 25 000 arbetstillfällen om elbehoven inte möts till 2030, enligt en rapport från Västra Götalandsregionen som nyligen kom och som också länsstyrelsen har citerat. De har lyckligtvis också flera förslag på hur man ska möta behoven på så kort sikt. Det handlar mycket om landbaserad och havsbaserad vindkraft, i kombination med solceller, effektivisering och lagring samt, till viss del, kraftvärme. Vi ser att precis samma bedömning görs av Skånes effektkommission.

Trots detta fattar regeringen inte beslut i de ärenden om havsvindparker som ligger på bordet, vilket skulle kunna hjälpa till. Länsstyrelsen får inga besked om hur man ska hantera solcellsparker. Utredningar om ersättning till närboende samlar damm på regeringens bord. Och moderata kommunalråd tillhör dem som är mest motsträviga när det gäller ny lokal energiproduktion, trots att Mats Green står i talarstolen och säger att man inte har något emot vissa kraftslag.

Min fråga till Mats Green blir därför: Om man inte vill fatta dessa beslut, hur ska man möta elbehovet till 2030?

Anf. 3 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det finns en gammal tv-klassiker som heter *Fawlty Towers*, på svenska *Pang i bygget*. I ett avsnitt ska man få tyskar på besök, och man gör då en liten note to self: Don't mention the war! Vad ni än gör, nämn inte kriget! Sedan blir det naturligtvis så att det är det enda de egentligen nämner.

Jag kan inte låta bli att tänka på det avsnittet när jag hör Centerpartiet här. Deras motsvarighet till "Don't mention the war!" är: Nämn inte effekt för allt smör i

Småland! Prata bara energi, men vad ni än gör, kom aldrig någonsin in på effekt!

Vi kan prata energi hur mycket som helst. Vi ser att vi kommer att få en ganska kraftig utbyggnad av i stort sett all elproduktion, exempelvis vindkraft. Jag konstaterar att den här regeringen har sagt ja till fler havsbaserade vindkraftsparker än den tidigare regeringen mäktade med under åtta år i regeringsställning. Det är klart att allt detta behövs.

Men vad som framför allt behövs i de industritunga regionerna Västra Götaland och Skåne är planerbar, säker kraft – kärnkraft, exempelvis, kraftvärme och kanske också gasturbiner. Detta är något som Centerpartiet säger nej till i alla delar och fullt ut.

Vi ska vara ärliga: De idealkraftslag som Centerpartiet vill ha, det vill säga bara väderberoende kraftslag, utgör det kraftsystem som Sverige är väldigt nära och som har satt oss i alla de problem vi nu har. Centerpartiet borde alltså egentligen konstatera att detta är vårt idealsamhälle. Men det är det ju inte, utan vad Västra Götaland och Skåne behöver är mer planerbar, stabil kraft – och även mer väderberoende kraft. Jag konstaterar att Centerpartiet även vad gäller Skåne säger nej till all planerbar kraft. De ska aldrig återfå kärnkraft eller egentligen något annat. Vi har alltså motsatt strategi och ingång i detta, fru talman. (Applåder)

Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Den här regeringen är urusel när det gäller havsbaserad vindkraft, och det hjälper inte att den förra regeringen var lika dålig. Det påtalade vi även då. Att använda detta som ursäkt för att man inte fattar beslut om ärenden som har legat på bordet i flera år och som skulle göra stor skillnad för elpriset, inte minst i södra Sverige, är dåligt, helt enkelt.

Lyssnar man på Svenska kraftnät, som har ansvar för helheten när det gäller elsystemet, hör man att de säger att det på kort sikt är vind och sol som ska byggas ut. Energimyndigheten säger samma sak, liksom Västra Götalandsregionen och Skånes effektkommission.

Vi ska självklart komplettera. Vi kan komplettera med gasturbiner; det går utmärkt att köra dem på både vätgas och biogas, om det skulle vara så. Det går alldeles utmärkt med kraftvärme. Att Centerpartiet inte skulle vara för detta har Mats Green hittat på. Det är rent oseriöst. Sluta med den typen av argumentation – det stämmer helt enkelt inte.

Mats Green lyfter kärnkraften. Det är mycket möjligt att det kommer att behövas ny kärnkraft i Sverige så småningom. Men den finns ju inte på plats till 2030. Det är helt omöjligt. Även alla som förväntas bygga kärnkraft säger att den inte kommer att finnas på plats.

Vi vet att 25 000 arbetstillfällen hotas i Västsverige till 2030. Ändå fattar regeringen inte de nödvändiga besluten. Det rör sig om en kombination av olika åtgärder. Om Mats Green hade lyssnat hade han hört att det inte bara handlar om vind och sol. Det handlar

om kraftvärme och om effektivisering och lagring. Och det går alldeles utmärkt att bygga ett sådant elsystem. Det säger även Svenska kraftnät. Det räcker att titta på den senaste långsiktiga marknadsanalysen. Det går alldeles utmärkt att göra dessa saker.

Den stora frågan är alltså: Varför lyssnar man inte ens på näringslivet? De vill ha detta. Vattenfall säger att om det ska bli ny kärnkraft måste man lösa situationen även på kort sikt, och då är det land- och havsbaserad vindkraft som gäller. Den här regeringen uppvisar en total ignorans när det gäller näringslivets behov. Hur, Mats Green, ska du tillgodose behoven till 2030? Kärnkraft löser nämligen inte problemen. Det kanske löser problemen på längre sikt men inte till 2030. Svara nu på frågan!

Anf. 5 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Alla de förslag och beslut som Rickard Nordin efterfrågar är på gång i närtid. Men Rickard Nordin håller sig till sin note to self: Nämn aldrig någonsin effekt, under några som helst förutsättningar!

Varför visar då Centerpartiet ett så totalt ointresse för att minska effektbristen i södra Sverige? Leveranssäkerhetsmålet och dess underliggande krav på tillgänglig effekt på regional nivå är som sagt det viktigaste verktyget för att hantera vårt främsta förslag. Detta säger Centerpartiet absolut nej till. Industriverksamhet ska bara få pågå när det blåser och solen skiner, framför allt under sommarhalvåret. Industrisemester och motsvarande kan vi alltså ställa in – då ska man inte vara på semester, utan då ska man arbeta. Under vintern kan man däremot eventuellt ta semester.

Industrierna ska alltså bara gå när det blåser och solen skiner, enligt Centerpartiets förslag. Detta är fakta. Man kan stå och säga att det inte är så, men så är det ju.

Min andra fråga, eller mitt andra påstående, handlar om varför Centerpartiet inte vill säkerställa att företag kan etableras och få den effekt de behöver för att göra en grön omställning. Om man inte tror på planerbar energi eller effekt kan man inte säkerställa detta eller ge det löftet.

Mitt tredje och kanske sista påstående, som också är en invändning mot Centerns energipolitik, gäller varför det inte finns några förslag från Centerpartiet om att hantera det främsta problemet, det vill säga effektbrist, vare sig på kort eller på lång sikt.

Detta är de frågor Rickard Nordin kommer att behöva besvara sedan, när han håller sitt anförande.

Anf. 6 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Mats Green för inledningen på anförandet, om betydelsen av elektricitet – otroligt viktigt och bra! Sedan gick det ganska raskt utför, från denna höjdpunkt i anförandet. Också jag kan meddela att vi inte bara i riksdagens talarstol, i debattartiklar och på andra sätt har berättat för regeringen vad vi tycker är viktigt när det gäller inriktningen för energipolitiken utan också skickade in

skriftliga svar som beskrev hur vi tyckte att denna proposition skulle se ut.

En av de viktigaste saker som vi har lyft fram är just målet för energipolitiken att producera mer el till 2030, men något sådant finns inte i regeringens proposition. Det är inte bara vi socialdemokrater som efterlyser detta, utan det gör också branschen och industrin.

Häromdagen skrev företrädare för just den industri som Mats Green talar om – den tunga industrin – om behoven av ett mål till 2030. De säger att industrins behov till 2030 inte stämmer överens med det politiska fokuset till 2045. Ekvationen går inte ihop.

Vi har som land enorma möjligheter att klara den omställning som vi nu står inför eller egentligen redan har påbörjat. Vi har enorma möjligheter att bli vinnare i Sverige. Runt om i världen springer andra länder allt fortare, men regeringen vill inte göra saker här och nu.

Frågan till Mats Green är: Varför inte ta dessa beslut, sätta upp målet och komma med åtgärder som verkligen ser till att industrin får möjlighet att utvecklas i hela landet?

Anf. 7 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det 2030-mål man vill sätta spelar kanske mindre roll i praktiken, för det kommer ändå att uppnås med redan beslutade tillstånd och kommande tillstånd vad gäller både vindkraft och, kan vi förutsätta, en rejäl andel solkraft. Det handlar alltså bara om att skriva i vatten.

Jag kan tycka att det är lite sorgligt att ett av våra statsbärande partier, som ändå brukar lägga viss vikt vid ansvarstagande, uppträder på det här sättet. Man säljer ut hela kraftsystemet bara för att de radikala samarbetspartierna tycker något annat. Det är ju därför som Sverige sitter ordentligt i skiten när det gäller detta – ursäkta mitt språkbruk, fru talman! Läget är betydligt sämre än det borde ha varit. Vi har gått från världens bästa kraftsystem till en extremt problematisk situation.

Jag har ett antal frågor som jag sedan kommer att ställa till Socialdemokraterna, men jag kan ta dem redan nu. Man vill ju aldrig nämna ordet effekt från vare sig Centerpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Vänsterpartiet. Vi har fått in 10 000 megawatt vindkraftsel i kraftsystemet sedan 2014. Vi har mer elproduktion än någonsin. Men trots detta, eller rättare sagt på grund av detta, har vi en situation med skyhöga elpriser, ett instabilt kraftsystem och en situation där det var risk för – och faran är inte över än – att vi skulle behöva stänga ned delar av landet för att vi inte hade tillräcklig effekt, som man nu gör i Sydafrika.

Jag har tre frågor till Socialdemokraterna: Hur vill man lösa effektbristen? Hur ska man upprätthålla en grundläggande och rimlig stabilitet i kraftsystemet? Vill Socialdemokraterna låta de radikala stödpartierna styra de rödgrönas energipolitik? Vi ska inte gå den vägen igen.

Anf. 8 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag själv eller industrin, som väntar på besked, fick något besked från Mats Green nu. Det ska tydligen lösa sig, så därför vill man absolut inte sätta något mål. Tidigare har det alltid sagts, inte minst från Ebba Busch, att det inte går att göra det vi kräver, trots att industrin säger att det är fullt möjligt och att andra länder är mitt uppe i just den processen. Svenska företag får de största exportordrar de någonsin har fått från andra länder som ska göra omställningen. De beställer, men Mats Green väntar på något annat. Jag tycker att det är oansvarigt.

Jag tycker att Mats Green under den tid han nu sitter i riksdagen och vi kan utvärdera honom också har ett ansvar för att se till att vi får tillräckligt mycket elproduktion de kommande åren, så att de företag som nu vill investera runt om i hela Sverige får chansen att göra det. Då krävs inte bara elproduktion, utan det krävs också utbyggnad av vårt elnät. Det krävs mer batterier. Det krävs kraftelektronik. Vi behöver allt som vi kan uppbåda på kort sikt. Det handlar om att jobba som bara den med alla till buds stående medel för att verkligen bli vinnare i kapplöpningen. Varför vill Moderaterna inte vara med och vinna? Det skapar jobb, välbästand och allt annat som Mats Green började sitt anförande med.

Vi ska ju diskutera mål här i dag. Ett viktigt mål vi hade var att få fram åtminstone 60 terawattimmar mer el till 2030. Menar Mats Green att detta kommer att ske? Ebba Busch har ju sagt att det inte går att göra.

Anf. 9 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är just otåligheten som gör att vi nu har en proposition att fatta beslut om. Vi har gjort mer på två år än den tidigare regeringen lyckades med på åtta år när det handlar om att rusta upp kraftsystemet. Att avveckla det lyckades ni med över förväntan, ska jag säga.

Vad säger då industrin? Industrin säger framför allt att man vill ha stabil, säker och planerbar el. Kärnkraft är en del av detta. Där har industrin också krävt besked av socialdemokratin, som i vissa sammanhang har sagt att man absolut inte har något emot kärnkraft, men när det verkligen kommer till kritan röstar man emot precis allting. Man har dessutom sagt nej till all kärnkraft i södra Sverige. Den vill man inte veta av över huvud taget.

Sedan har vi den väderberoende kraften. Vi kommer att fortsätta att få in väldigt mycket väderberoende kraft i systemen, precis som vi har fått det från 2014. Men ni kan trycka in hur mycket energi som helst i systemet – det spelar ingen roll om vi inte får ut någon effekt av den.

Jag noterar också att Fredrik Olovsson vägrar ta ordet effekt i sin mun. Det är ju detta som är poängen. Vi kan inte fortsätta att vara ett framgångsrikt industriland om man bara kan bedriva industriell verksamhet när solen skiner och vinden blåser. Det går inte. Detta förstod Socialdemokraterna på 1950-talet, och därför var de också med på att bygga upp

kärnkraften i Sverige. Men vi kan inte fortsätta att vara ett framgångsrikt industriland om man bara ska kunna bedriva industriell verksamhet eller kommunal verksamhet när vinden blåser och solen skiner. Det finns inget exempel på detta i världen, och det kommer inte heller att funka i Sverige.

Anf. 10 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Mats Green, för början på denna spännande debatt! Jag ser verkligen fram emot fortsättningen.

Mats Green säger i sitt anförande att man väljer att inte detaljstyra vilken kraft vi ska ha i Sverige, och man lutar på dem som kan det bäst – ingenjörerna och de som jobbar med kraft. Jag håller med om att vi ska förhålla oss så som lekmän. Jag måste erkänna att jag vet för lite om molekyler och sådana grejer, så jag kan inte ta gift på vilken kraft man ska lita till.

Men jag har ändå en fråga till Mats Green. Moderaterna är ju partiet som har statsministerposten och leder regeringen. Som alla vet finns nu planer på gigantiska investeringar i norra Sverige. Man talar om LKAB:s planer på järnsvamp för framtiden. Tror Mats Green och Moderaterna på det som expertisen säger och är överens om, att vindkraft kommer att vara energibärare för vätgas, som kommer att vara en del av lösningen för järnsvamp? Tror Moderaterna och Mats Green att expertisen har rätt här?

Anf. 11 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för frågan!

När det gäller de stora energisatsningarna i norr ska vi komma ihåg att Norrland självt behöver all den el man producerar. Ibland framstår det som att Norrland finns till bara för att transportera el till södra Sverige, men så är det inte.

Jag blir dock lite rädd när jag läser Vänsterpartiets budgetförslag. Den största enskilda budgetposten vad gäller energi handlar om att förbättra överföringskapaciteten från Norrland till södra Sverige. Då säger man i princip att Norrland ska fixa södra Sveriges problem med energi och effekt.

Vi säger att det inte är så. I Norrland behöver man all sin el och effekt själva. Södra Sverige får fixa sina egna problem, och där är svaret kärnkraft, precis som våra geniala förfäder en gång lade fast systemet.

Vänsterpartiet kan alltså ta bort den posten i sin kommande budgetmotion.

Sedan gäller det vätgasen. Det är långt ifrån hela forskningsvärlden som säger att vätgasen är räddningen på allting. Jag har väl en viss skepticism vad gäller detta. Den kommer naturligtvis att vara en del av lösningen, men jag kanske kan vara lite skeptisk till att den ska kunna lösa allting.

Sedan tycker jag inte att politiken ska gå in och avgöra vad som är bäst när det gäller fossilfritt stål. Det kan branschen betydligt bättre än vi. Jag har inget emot vätgas över huvud taget, men jag är kanske inte beredd att säga att det är den som ska lösa allting.

När det handlar om vindkraft i norr säger jag återigen: Hur har det gått med stora vindkraftsparker i norr? Ja, det är där vi har sett stora konkurser. Vi har också sett stora problem med kinesiskt ägande av samhällsviktig infrastruktur i Sverige. Det är också något som vi behöver ta tag i.

Anf. 12 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för försök till svar från Mats Green. Jag hörde inte svaret. Tror Mats Green, Moderaterna, att vindkraft kommer att vara energibärare för vätgas? Jag hörde tveksamheter om vätgas. Det är en annan sak.

Jag håller med när det gäller politiken. Det är inte vi som ska, så att säga, ge de här stora bolagen detta. De efterlyser det som många har varit inne på. De behöver bara veta att de har tillförlitlig och billig elenergi. För dem spelar det ingen roll att den är volatil, för man bygger redan i dag i Luleå lagring för vätgas.

Men frågan som jag ställde var: Tror Mats Green på det som i alla fall de tunga industrierna själva säger, nämligen att billig vindkraft kan vara energibärare när det gäller att tillverka vätgas för deras produktion av järnsvampen?

Sedan gäller det transmissionsledningarna. Det är väl ingen nyhet för någon som har jobbat med dessa frågor att de äldsta ledningarna är 80 år gamla. De behöver förnyas. Oavsett åt vilket håll vi vill transportera el behövs dessa ledningar.

Att inte ha med hela bilden av hur det ser ut i Sverige är nonchalant. Jag håller med om att södra Sverige måste fixa sin egen elproduktion, men då kan man inte, som moderatstyrda kommuner gör, säga nej till varenda vindkraftspark. När det gäller det kommunala vetot säger de nej. Även om det skulle vara till havs, där de knappt syns, säger man nej. Det är inte att ta ansvar, som Rickard Nordin inne på. Vad är då svaret på kort sikt? Det finns inga svar, helt enkelt.

Tack, Mats Green, för replikskiftet!

Anf. 13 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiets förslag handlar inte bara om att vidmakthålla överföringskapaciteten från Norrland till södra Sverige, utan det handlar om att öka den, att bygga ut den. Det ser jag inte riktigt poängen med, framför allt inte om man säger att man vill slå vakt om de stora industrisatsningarna i norr.

Sedan gäller det vår inställning till vätgas i kombination med vindkraft. Poängen är att detta är en kraftslagsneutral och teknikneutral energipolitisk inriktningsproposition. Det är det som är det bästa med den. Det är väl upp till tekniken, ingenjörer och marknaden att hantera detta, och det ger man nu förutsättningar för.

Sedan får de lärde diskutera vätgas och vindkraft och huruvida det är möjligt att ha vindkraft i kombination med vätgas i hav som fryser. Det finns inte riktigt något exempel på det i världen. Men det är

inte riktigt vår uppgift att döma av det, utan det måste vara upp till tekniken, ingenjörerna och branschen.

Sedan konstaterar jag att jag tycker att det är tråkigt att Vänsterpartiet, som en gång startade som ett parti som var inriktat på produktion, totalt och fullständigt har gett upp det. Jag har jättestor respekt för ledamoten Birger Lahti, för jag vet att han inte håller med om den inriktningen. Men jag kan beklaga att Vänsterpartiet inte står upp för den svenska industrin och de näringar som har gjort Norrland starkt och som fortsätter att göra både Norrland och Sverige starkare.

Vi hade också behövt ha med er på taget när det handlar om att diskutera effekt. Industrin behöver el dygnet runt, årets alla dagar. Vänsterpartiet har inte kommit med någonting där heller. Jag kan tycka att det är beklagligt. Det som en gång var ett produktionsparti är det nu inte i någon del över huvudet taget. Största förlorarna på detta är Sveriges arbetare.

Anf. 14 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Äntligen är det dags att debattera och besluta om energipolitikens långsiktiga inriktning. Det handlar om den så kallade energipolitiska inriktningspropositionen eller, i folkmun, EPIP. Den är samordnad mellan de fyra Tidöpartierna, och Sverigedemokraterna står bakom den i sin helhet.

I detta betänkande har även vissa yrkanden från allmänna motionstiden behandlats, varför jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 14 under punkt 6 angående vattenkraft. I den bekräftar vi vår syn på vattenkraften: att den spelar en central roll för Sveriges fossilfria elförsörjning, både som produktionskälla och som reglerkraft.

Vi instämmer därför i regeringens bedömning i propositionen att den befintliga vattenkraftens regler- och produktionsförmåga behöver bevaras och utvecklas, inte minst för att de väderberoende och volatila kraftslagen ska ha en chans i ett framtida robust kraftsystem. Något som ökar denna uthållighet i den svenska vattenkraften och därmed i hela kraftsystemet är en ökad magasineringskapacitet, vilket framgår i just den reservation som jag yrkat bifall till.

Nu ska jag gå till innehållet i själva propositionen.

Fru talman! Äntligen stakar politiken ut tydliga ambitioner för energipolitiken. Nästa vecka kommer riksdagen att fastslå ett mål för planering och ett mål för leveranssäkerhet. Det är två viktiga mål, som tillsammans med många andra åtgärder som ska påbörjas eller som redan vidtagits av regeringen, ger rätt signaler för investeringar i produktion och för industrikonsumtion av el.

Planeringsmålet fastslår att planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen. Där ser regeringen för närvarande ett behov av att planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar 2045. Till detta adderas att elbehovet för olika geografiska områden i Sverige ska

tydliggöras och bedömas från åren 2030, 2035, 2040 och 2045.

Leveranssäkerhetsmålet fastslår däremot att det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns i rätt tid och i tillräcklig mängd i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser.

Då kanske någon undrar: Hur kan man år 2024 planera för två decennier framåt? Ja, det är ingen enkel uppgift, fru talman. Det är också därför som det finns kontrollstationer i denna proposition för att man ska kunna följa vilket behov som finns framöver. Dessa kontrollstationer ser inte minst Sverigedemokraterna som positiva.

Vi vet att stora delar av det utökade elbehov som såväl myndigheter som det privata näringslivet bedömer finns är kopplade till ett fåtal stora industriprojekt med varierande osäkerheter och risker.

Till exempel bedömer LKAB att deras elbehov, kopplat till deras omställning som kräver vätgasproduktion, landar på ungefär 70 terawattimmar någon gång mellan 2045 och 2050. Det utgör i runda slängar hälften av den utbyggda elproduktion som planeringsmålet fastslår för 2045. Samtidigt är det, åtminstone enligt mig, svårt att tro att andra industriaktörer skulle efterfråga motsvarande volymer som LKAB:s ifall LKAB inte genomför sin fulla utbyggnad av denna omställning.

Detta är ett exempel på varför det är ansvarsfullt av regeringsunderlaget att ha återkommande kontrollstationer, så att vi inte står fast vid ett planeringsmål som är underdimensionerat eller överdimensionerat.

Fru talman! Nu har jag kortfattat redogjort för de centrala delarna av propositionen. Men vad innebär detta i praktiken? Vilka effekter kommer det att resultera i?

Först och främst tål det att upprepas att det är på tiden att vi från politiken kommer med tydliga målsättningar på det energipolitiska området. Nu vet berörda aktörer i form av allt från myndigheter till privata bolag vilka mål som finns. De som vill konsumera eller producera el vet vad politiken planerar för volymer och vilka krav som ställs på systemet. Det innebär att de förstår att vi från politiken nu ser att vi har ett ansvar för att vidta de åtgärder som krävs både för att möjliggöra stora volymer av denna produktion och för att systemet byggs ut så att – och har de funktioner som krävs för att – leveranssäkerhet ska kunna garanteras.

Det sistnämnda, fru talman, har saknats under en alldeles för lång tid. Tidigare regeringar har förvisso stimulerat produktion, men det har skett på bekostnad av den leveranssäkerhet som är så viktig. Det är därför vi på årsbasis är nettoexportörer av el samtidigt som vi ibland har effektbrist när vi behöver effekten som mest.

För att på riktigt motarbeta denna effektbrist är jag och Sverigedemokraterna stolta över de skrivningar vi fått in i propositionen om inte minst gaskraftens roll, bland annat i den skrivelse som fastslår att regeringen bedömer att gasturbiner i större utsträckning än i dag kommer att fylla en viktig funktion i elsystemet till dess att tillräcklig produktion av fossilfri el från kärnkraft är på plats. Detta är en grundförutsättning för att man ska kunna nå målet om leveranssäkerhet.

Följande bör också påpekas: Om ett mål om leveranssäkerhet hade funnits på plats redan för några decennier sedan hade inte ett enda kärnkraftverk lagts ned. Väderberoende elproduktion hade heller aldrig byggts ut och blivit subventionerad i sådan utsträckning som har skett, på bekostnad av baskraft. Detta har skett på den falska premissen att marknaden har styrts mot dessa investeringar.

Fru talman! Tillåt mig att fråga: Vilken marknad beslutade att vi bara fick ha tio kärnkraftsreaktorer i drift samtidigt? Vilken marknad beslutade att vi bara fick ha kärnkraftsreaktorer på tre platser i Sverige? Vilken marknad beslutade att vi under en begränsad tidsperiod inte ens fick forska på området? Vilken marknad bestämde att det var just 100 miljoner man var tvungen att betala för att ens få ansöka om att ägna sig åt kärnkraftsetablering?

Jag tror inte att det var marknaden, fru talman. Jag tror inte heller att det var marknaden som valde att sätta elcertifikat på andra kraftslag eller att det var marknaden som drev på för att subventionera anslutningskostnaderna för den havsbaserade vindkraften. Jag tror tvärtom att allt detta, som har föranlett den situation vi ser med effektbrist i dag, är en direkt konsekvens av politiska beslut fattade inte minst i denna kammare. Det är inte någonting som marknaden själv valt att reglera. Mig veterligen är det inte så att marknaden kan stifta lag, utan det gör vi faktiskt här.

Nu tar politiken däremot ansvar. Tyvärr vill inte oppositionen vara med och ta detta ansvar, trots att det har skett återkommande dialogmöten på andra sidan vattnet med företrädare för regeringen. Vi har diskuterat dessa förslag. Regeringen har till och med hört sammat de synpunkter som kommit, inte minst sådana som gällt att man vill veta tidigare vad planeringen är. Det är därför vi nu har kontrollstationer. Vi har kunnat ha ett, som vi trodde, konstruktivt samtal för att försöka mötas och ta ett gemensamt ansvar för ett leveranssäkert system.

Vad har då oppositionen lyft upp i stället? Man har velat ha mer konkretion. Man vill ha mål om planering redan till 2030, trots att Tidöpartierna inkluderat kontrollstationer. Med de volymer man önskar tillföra hade detta naturligtvis inte varit möjligt utan fossil kraft. På de möten vi haft har jag personligen tagit upp att Sverigedemokraterna kan skriva under på att ha ett mål för 2030, men då kommer det att behövas gasturbiner som under en överskådlig framtid drivs på naturgas. Detta ville man dock inte ha.

Vi har dessutom fått höra i dessa sammanhang att man önskar se en blocköverskridande politisk energiöverenskommelse, vilket Socialdemokraterna och Centerpartiet skriver i sin gemensamma följdmotion. Då kan man fråga sig, fru talman, vad de åsyftar. Är det så att dessa båda partier har fått ett nyfunnet intresse för kraftsystemet? Har de insett att det vore klokt att ta ansvar för hur det byggs ut och vilka funktioner som inkorporeras i det?

Har Socialdemokraterna, efter åtta år vid makten, insett att det nu är dags att ta gemensamt ansvar och att inkludera samtliga partier i diskussioner om frågor som kommer att ha bäring hundra år framåt i tiden? Det är ju positivt om man nu har denna ansvarskänsla efter att man lämnat Rosenbad, även om jag hade önskat att man hade haft den under åren vid regeringsmakten.

Det kan dock också vara så, fru talman, att detta inte bottenar i en känsla av ansvarstagande. Det kan vara så att detta är ett politiskt spel där man från oppositionen vill använda alla till buds stående medel för att begränsa detta regeringsunderlags möjligheter att genomföra viktiga reformer. Det kan vara så att man vill låsa fast oss i samtal och förhandlingar för att därmed begränsa våra möjligheter att driva igenom de reformer som vi vann valet på att genomföra. Det kan vara så att detta bara är ett cyniskt spel och att väljarnas och industrins bästa är långt ute i periferin.

Inte minst för Socialdemokraterna handlar det om att vinna nästa val och därefter kunna vidta de åtgärder som vi tycker borde påbörjas redan nu. Man är alltså redo, om jag får tolka detta lite cyniskt, att spela Jeopardy med väljarnas och industrins bästa för egna politiska vinster.

Vi tillåter oss dock inte att fastna där. Vi sträckte ut en hand till oppositionen, som man valde att inte ta. Därför kör vi på med EPIP. Vi kör på med allt det som redan har skett. Vi har avskaffat avfallsförbränningsskatten. Vi har målsättningar om kärnkraftens produktionskapacitet 2035–2045. Vi har ett flertal utredningar som rullar på, inte minst om styrningen av elprissättningen. Vi ger tydligare uppdrag till myndigheterna.

Arbetet är påbörjat men inte avslutat. Nu lägger vi från Tidöpartiernas sida grunden för ett framtida robust och leveranssäkert system.

(Applåder)

Anf. 15 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Om Tobias Andersson tror att vi från Centerpartiet, och för all del också Socialdemokraterna, skulle syssla med någon typ av cyniskt spel säger det nog mer om Sverigedemokraternas syn på politik än om vårt ansvarstagande. Detta är betydligt mycket viktigare än så. Det handlar om konkurrenskraft, om svenska jobb, om näringslivets förutsättningar, om energiomställningen och om klimatomställningen. Jag vet att de sakerna inte är så himla viktiga för Sverigedemokraterna, men det är ju detta som

näringslivet efterfrågar. Man vill ha långsiktiga spelregler.

Några förhandlingar har inte ägt rum; det var en glorifierad fika och remissrunda som vi fick delta i. Om regeringen skulle bjuda in till förhandlingar tror jag att vi skulle kunna lösa det här på en kvart. Det är inte svårare än så, men det finns ju ingen vilja att komma överens. Detta är det stora problemet – man är inte ens intresserad av att försöka.

Vi lade fram ett antal konkreta förslag. Vi fick tillbaka kontrollstationer, som inte säger någonting över huvud taget. Vi fick inga underlag som visar vad man vill med leveranssäkerhetsmålet eller vad det egentligen kommer att kosta. Vi fick ingenting av det vi efterfrågade för att kunna vara med och fatta beslut.

De konsekvensanalyser som finns i detta betänkande är ju ett skämt. Riksrevisionen har tidigare kritiserat riksdagen för bristande konsekvensanalyser, men de konsekvensanalyser som finns nu är långt mycket fattigare än de tidigare, som jag vet att Tobias Andersson har kritiserat.

Min stora fråga är precis samma fråga som jag ställde till Mats Green. Vi vet att 25 000 arbetstillfällen i Västsverige hotas till 2030. När Tobias Andersson säger att det är ett fåtal stora projekt stämmer det över huvud taget inte i Västsverige. Vi har väldigt många projekt som kräver tämligen mycket el i förhållande till den kapacitet som finns i dag.

Min stora fråga till Tobias Andersson är: Hur ska ni lösa det här? Det verkar ju inte vara intressant att bygga vindkraft eller solkraft. Gasturbiner kan lösa lite, men det är en väldigt dyr lösning för en toppeffekt snarare än någonting som ska leverera i bulk. Hur ska Sverigedemokraterna tillgodose dessa behov för att jobb inte ska gå förlorade?

Anf. 16 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågorna.

Jag börjar med den första frågan. Tror Sverigedemokraterna att Centerpartiet ägnar sig åt ett cyniskt spel? Det korta svaret är: Ja, det tror jag absolut. Jag tror att ett parti som sannolikt inte kommer att klara sig in i Europaparlamentet tycker att det är viktigt att ägna sig åt symbolpolitik, maximera det egna utrymmet i debatten och försöka skälla som en större hund än den man faktiskt är i sammanhanget.

Om Centerpartiet hade velat ha en konstruktiv ingång hade man redan på det första mötet på departementet lagt fram sina synpunkter. De kom ju långt senare, när hanteringen av propositionen var så pass långt framskriden att vissa av de inspel som kom från Centerpartiet var helt omöjliga att inkorporera i propositionen utan att ytterligare fördröja hanteringen här i kammaren och sedan vid implementeringen.

Det är viktiga frågor som ledamoten är inne på som vi behöver agera på här och nu. Det är synd att det skedde så lite under de åtta år som Centerpartiet hade varierat inflytande över regeringen. Men nu befinner vi oss här, och jag tror absolut att vi kommer att bygga

mer väderberoende kraft. Det finns inte heller några begränsningar på detta.

Om Västsverige landar i att man behöver denna vindkraft är det bara att sätta spaden i marken. Sedan måste man såklart få stöd från kommunen. Jag tror inte att Rickard Nordin vill avskaffa det kommunala vetot. Han får gärna berätta vilken kommun i Västsverige som ska hosta upp kanske 30 terawattimmar till 2030. Det är en siffra jag har fått från Västsvenska Handelskammaren. Det finns ingen begränsning från den här regeringen. Vi har inte infört ett förbud. Tvärtom har vi sagt ja till att bygga havsbaserad vindkraft, vilket den förra regeringen inte lyckades med. Vissa av parkerna ligger utmed västkusten.

Vad exakt är det som inte finns? Det finns inga begränsningar. Vi har inte implementerat någon begränsning för byggnation av vare sig vindkraft eller solkraft. Det får man ägna sig åt om man önskar det. Vilken kommun ska husera dessa vindkraftverk?

Anf. 17 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Först och främst stämmer inte det Tobias Andersson säger. Vi var konkreta även på första mötet, och vi sa att vi exempelvis ville ha ett mål till 2030. Det är bara hittepå.

Om regeringen hade önskat riktiga förhandlingar hade man bjudit in till det. Det var det ju inte. När det efterfrågades konkreta saker på papper levererade vi konkreta saker på papper, och sedan sket man i dem. Det är inte vårt ansvar när regeringen struntar i våra inspel. Det kan inte Centerpartiet lastas för.

Det är inte fråga om ett cyniskt spel. Om det är något vi har jobbat med länge och påpekat gång efter gång är det långsiktighet och blocköverskridande överenskommelser. Så var det redan förra mandatperioden.

Att Tobias Andersson tror att vi har haft inflytande i åtta år säger också rätt mycket om Tobias Anderssons syn på politik. Det var trots allt S och MP som styrde, framför allt 2014–2018. Sedan stämmer det att vi var med i januariavtalet under tre år, men tre är betydligt mindre än åtta. Jag tror därför att Tobias Andersson även får öva sig på att räkna.

Det här är så otroligt viktigare än cyniskt spel. Det är inte Centerpartiet som driver cyniska trollfabriker och annat, utan det är Sverigedemokraterna som gör det. Det är problemet, nämligen att Tobias Anderssons egen syn på politik skiner igenom i energidebatten. Det här är otroligt mycket viktigare än så, och det är än viktigare utanför kammaren. Om det hade funnits lokala incitament, i stället för en utredning som ligger och samlar damm på regeringens bord, hade fler sagt ja. Om Tobias Andersson hade pratat med sina egna kommunpolitiker hade kanske fler sagt ja.

Centerpartiet är det parti som är bäst på att säga ja till lokal vindkraft. Sverigedemokraterna är sämst. Det finns förslag om havsbaserade vindkraftsparker på Västkusten på regeringens bord som är redo för beslut. Ändå kommer inga beslut.

Det behövs tydligare regelverk för solparker eftersom länsstyrelserna efterfrågar dem från regeringen. Ändå kommer inga beslut. Detta är problemet; man vägrar att fatta beslut där de behövs och där folk vill investera på marknadsmässiga villkor. Jag hoppas att Tobias Anderssons tal om marknaden i talarstolen också gäller när det kommer till alla kraftslag, det vill säga att man inte är beredd att subventionera något sådant.

Anf. 18 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar på nytt för synpunkterna och frågorna från Rickard Nordin. Jag ska ta med mig till departementet att nästa gång man bjuder in får det komma med ett lite finare kuvert och en mer formell inbjudan så att också oppositionen kan uppfatta att andemeningen är seriös. Nu tror jag att inbjudan kom mejlledes, och det var kanske det som gjorde att Rickard Nordin inte upplevde att inbjudan hade den tyngd som han hade önskat. Vi får ta med oss detta till inte minst minister Busch.

Sedan var det sidospåret om trollfabriker. Det är ändå lite intressant att pausa vid detta. Det var faktiskt Rickard Nordins partikollega från Göteborg, som för övrigt hade valts in på Rickard Nordins eget mandat om det inte hade varit så att han uteslöts 2018, som sedan bildade det parti som tillsammans med internationella krafter med islamister har bedrivit en kampanj mot LVU och svenska socialtjänsten. Det har sannolikt varit den största påverkanskampanjen mot svensk offentlighet någonsin i svensk historia. Det var din partikollega från ditt partidistrikt som hade slagit dig på personröster om det inte hade varit så att ni uteslöt honom. Då hade han suttit i riksdagen 2018–2022 på ett centerpartimandat. Man ska vara försiktig med att peka finger åt andra partier när det kommer till desinformation när man har den typen av historia.

Med detta sagt låt oss prata om de behov som finns i Västsverige. Det handlar om i runda slängar 30 terawatt, och det är ungefär vad all vindkraft i Sverige producerade under 2023. Jag tror att det var 34 terawattimmar. Det var ungefär 5 500 vindkraftverk som producerade den effekten. Var i Västsverige skulle du någonsin få lokal acceptans för att bygga ut lika många vindsnurror som i dag finns i hela Sverige och som har byggts under decennier? Det finns inte en kommun hemma i Skaraborg, där jag kommer från, kan jag lova dig, som är villig att ens ta några hundra av de 5 500 som behövs.

Det korta svaret på den fråga som Rickard har ställt är väl att jag tror att gas kommer att spela en viktig roll för att klara det effektbehov som finns.

Anf. 19 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Det här är en bra dag att vara riksdagsledamot på och att få yrka bifall till en av mandatperiodens viktigaste propositioner, vilket jag nu gör från talarstolen.

Kan någonting vara både enkelt och svårt på en och samma gång? Ja, det kan det, och energiområdet är väl

ett bra exempel på detta. När jag för snart sex år sedan blev energipolitisk talesperson för Kristdemokraterna fick jag faktiskt sätta mig och plugga begrepp som jag tidigare inte hade brukat. Det var megawatt, terawattimmar, energi och effekt, svängmassa, frekvensreglering, rotationsenergi – för att ta några exempel.

Ni är nog många här inne som, precis som jag, använder de begreppen i er politiska gärning. Men ärligt talat; de flesta människor är inte ingenjörer och äter inte de här begreppen till frukost. Det behövs inte heller. Det räcker med att ingenjörerna gör det, men då måste de också få göra det. Vi som är här inne får fokusera på att skapa rätt förutsättningar.

Vi i denna kammare ska ta hand om den enkla delen av energiområdet. Eller det är kanske bättre att prata om det ”okomplicerade” eftersom politiker ofta har en förmåga att inte alltid göra det så enkelt, utan vi krånglar ibland till saker.

Vi ska skapa ramarna och inriktningen för ett stabilt och pålitligt elsystem. Till vår hjälp har vi fysikens lagar, och vi ska låta dem stå som en trygg bottenplatta. Jag tror att vi objektivt kan sägas ha haft världens bästa elsystem, men efter flera års bristande förståelse för hur systemet hänger ihop hamnade vi för några år sedan i en situation som skulle kunna liknas vid Mormors lilla kråka. Ni vet den här lilla krabaten som var ute och åkte men inte hade någon som körde, utan än slank han hit, än slank han dit, än slank han ned i diket. Vi har haft volatila priser på el som ena dagen har varit på flera kronor, andra dagar har det varit negativa priser.

Eller om vi tänker på Öresundsverket. Det var ett välfungerande kraftverk i Malmö som fick nådstöten av Socialdemokraternas fiskala skattesmocka. Det blev sålt till nya utländska ägare, men efter att effekterna av de nedlagda reaktorerna började märkas och den storskaliga ryska invasionen i Ukraina var ett faktum lyckades man vrida tillbaka processen innan nedmonteringen var ett faktum.

Fru talman! Säg mig: Hur ska man kunna attrahera företag att vilja investera miljarder kronor i något när förutsättningarna ändras hipp som happ och man inte vet hur länge ett läge ska råda innan den stackars kråkan åker ned i nästa dike?

Vad är det då som är så bra med propositionen *Energipolitikens långsiktiga inriktning*? Jo, den etablerar ett par väldigt okomplicerade men grundläggande mål som ska fungera som en fast punkt för bygget av elsystemet: Vi ska ha ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Detta är inte krångligt, men det är viktigt på riktigt. Planeringsmålet behövs för att vi som samhälle ska kunna börja agera proaktivt för utbyggnaden av elsystemet. Leveranssäkerhetsmålet behövs för att utbyggnaden ska kunna ske så att vi kommer dit vi vill, det vill säga klara den gröna omställningen. Det funkar inte att bara tillföra produktion eller nät utan att veta vart vi ska någonstans.

Fru talman! Vi har alldeles för länge haft en politik i vårt land som har förväxlat medel och mål.

Några här inne har säkert läst artikeln i Tidningen Näringslivet med rubriken ”Ministerns hemliga filer: Så lurade De gröna befolkningen om kärnkraft”. Artikeln bygger i sin tur på det den granskande journalisten Daniel Graeber avslöjat i tidskriften Cicero om hur spelet bakom den tyska kärnkraftsavvecklingen gick till. Med ingredienser som förfälskade dokument, sidsteppade experter och rena lögnare till allmänheten lyckades De gröna i Tyskland att nå sitt mål att avveckla kärnkraften. Det är skrämmande läsning. Att detta var till skada för både klimat och ekonomi var helt underordnat den ideologiska övertygelsen om att kärnkraften skulle bort till vilket pris som helst. För att nå detta mål verkade man inte sky några medel.

För oss kristdemokrater är kärnkraften inget mål, men den är ett medel för att nå målet om ett robust, leveranssäkert och prisvärt elsystem som i sin tur kan vara motor för Sveriges hållbara utveckling där klimat, jobb och välfärd kan gå hand i hand.

Det vi kan se i vårt land, som tack och lov inte hade hunnit gå lika långt som Tyskland innan tillnyktringen skedde, är att den kraftigt ökade produktionen av väderberoende elproduktion i form av utbyggd vindkraft inte har gett oss mer effekt. Installerad produktionskapacitet i kärnkraft har minskat kraftigt de senaste tio åren, vattenkraften är i stort sett oförändrad och vindkraften har blivit ungefär fyrdubblad. Men vindkraften ger inte effekt ut nog för att industrin ska kunna ansluta sig. Detta beror på att vindkraften inte har tillräckligt hög kapacitetsfaktor. Den landbaserade har bara 11 procent medan den ute till havs ger lite mer, 18 procent i genomsnitt. Men det räcker inte.

Kostnaden för att driva ett elsystem med alltför hög andel väderberoende produktion stiger, och balanseringskostnaderna ökar. År 2021 var kostnaden 1 miljard kronor. Förra året var den 6 miljarder kronor, och årets nota beräknas bli 8 miljarder kronor. Detta är kostnader som fördelas på hela kundkollektivet och utgör en del av elhandelskostnaden. Det är som en röta som sprider sig i elsystemet, och som enskild konsument kan man inte göra någonting annat än att hålla munnen stängd och plånboken öppen. Vi kan inte låta det fortsätta så här.

Vi måste ha ett elsystem där vi lägger ideologin åt sidan, sorterar mål och medel i rätt korgar och inser att elsystemets grundläggande arkitektur har en funktion i vårt samhälle som är minst lika viktig som pensionssystemet och bolånemarknaden – troligen viktigare. Vi borde kunna släppa partipolitiska låsningar och enas om grundläggande byggstenar som produktionsmål och leveranssäkerhetsmål.

Jag är genuint besviken på i första hand Socialdemokraterna men även Centerpartiet för att de inte begriper att de med sitt avslagskrav på propositionen är beredda att trycka tillbaka Sverige till ett limbo där elmarknadens aktörer ska fortsätta att

sväva i osäkerhet om vad vi vill. Vad behöver byggas? Var ska det byggas? Hur ska de ekonomiska incitamenten se ut?

Dagens proposition är inte ensamt en tillräcklig lösning på alla utmaningar i elproduktionen, men den är nödvändig. Låter vi bli att lägga denna grundsten kan vi inte bygga vidare, och tappad tid är förlorad tid. Vi har inte den tiden. Näringslivet, klimatet och svenska folket har inte heller tid att vänta på beslut.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 20 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Brodin för anförandet.

Innan jag ställer mina frågor ska jag reda ut ett och annat. Historiebeskrivningen är totalt felaktig och bygger inte på fakta. Om vi tittar på statistiken för import och export ser vi att när Alliansen styrde och Kristdemokraterna satt i regering var Sverige importberoende av bland annat tysk och polsk kolkraft. Då hade vi en nettoimport på årsbasis. Men efter sju år med grön politik hade Sverige Europas största elöverskott och den största exporten någonsin. Kraftbalansen är fortfarande god. Enligt Svenska kraftnät har Sverige det mest leveranssäkra elsystemet i världen, och vi hamnar också etta i World Energy Councils ranking av världens elsystem. Det Camilla Brodin anför är alltså en falsk beskrivning.

Den väderberoende variabla kraften kommer att byggas ut mer eftersom den är billigast och mest effektiv och går snabbast att bygga. Här ser jag dock inget konkret förslag på hur man ska klara detta. Leveranssäkerhetsmålet är bara fluff, och det finns ingen konsekvensanalys av vad som händer när man ska implementera detta. Den kärnkraft ni vill bygga ligger sannolikt 15 år framåt i tiden. De problem Camilla Brodin tar upp är reella, men det enda hon ägnar sig åt är en felaktig historiebeskrivning.

Hur ska ni lösa effektproblematiken?

Anf. 21 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Det är mycket som sägs från talastolen, och jag tror att våra medborgare får välja vem de ska tro på.

Jag är helt säker på att vi går i rätt riktning. Jag säger inte att Sverige har världens sämsta elsystem. Vi ska vara stolta över det vi tidigare har gjort, men vi måste titta på rapporterna om kraftbalansen, som bara krymper trots att Sverige har ett större elsystem i dag med många fler terawattimmar. Politiken har fokuserat för mycket på terawattimmar, och nu måste vi prata effekt. Den effekt som har plockats bort från södra Sverige gör att elprisområde 4 är det mest utsatta i hela Europa. Detta har vi politiker ansvaret för, och väderberoende kraft är inte lösningen.

Vindkraftsbranschen har lagt miljarder på sin produktion, och man är stolt över det. Det senaste jag hörde var att man investerar 80 miljarder kronor. Men vad blir output? Hur mycket industri kommer att kunna

plugga in sig? Varför låter man industrin leva i en bubbla?

Jag vill ha svar från Miljöpartiet på hur man ska lösa effektproblematiken om man bara fokuserar på terawattimmar.
(Applåder)

Anf. 22 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tusen tack för frågan, Camilla Brodin! Jag hörde inget svar på min fråga, men jag diskuterar gärna effekt. Vi har lagt fram ett förslag om ett mål för just effekt, som ni har yrkat avslag på, och jag kommer att berätta mer om vårt förslag i mitt huvudanförande.

Enligt tunga institutioner som Energimyndigheten, Vattenfall och Svenska kraftnät kan tio gigawatt reglerbar grön baskraft balansera väldigt mycket väderberoende kraft. Vi har presenterat en lösning, men ni har ingen lösning för hur vi ska få tillräckligt med energi eller hur vi ska balansera effekten.

Sverige har en energiminister som är stolt över att kunna skilja på en kilowatt och en kilowattimme, men hon kan uppenbarligen inte skilja på effekt och kapacitet i elnätet. Det som hindrar de flesta industrietableringar är nämligen inte effektproblematiken utan kapaciteten i elnätet. Detta ska vi debattera mer längre fram, så vi ska inte snöa in på det nu. Men det är ändå viktigt att förstå skillnaden om vi ska försöka reda ut olika tekniska termer.

Jag besökte kemiindustrin i Stenungsund i förra veckan, och dess problem är kapaciteten i elnätet, inte att det inte finns tillräckligt med energi och effekt i Sverige som helhet. Lokalt handlar det dock naturligtvis om effekt, och där har vi presenterat lösningar.

Jag vill också ställa frågan varför det inte finns ett tydligt mål till 2030. Tunga remissinstanser som Svenskt Näringsliv, myndigheter, industrin och även Naturskyddsföreningen – en bred uppsjö av intressenter – har efterfrågat ett tydligt planeringsmål till 2030.

Vi spelade in det redan vid första mötet. Jag spelade även in ett mål för effekt, för övrigt, som inte togs om hand över huvud taget. Vad är problemet med ett sådant mål? Jag förstår inte det. Det får ledamoten gärna svara på.

Anf. 23 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan, återigen!

Jag hoppas att man kan tydligt höra inriktningen ett planeringsmål, ett leveranssäkerhetsmål, för att peka ut inriktningen vartåt Sverige ska. Vi måste titta på att motionera hela elsystemet. Vi måste ta ansvar för att lägga bort de ideologiska skygglapparna som gör att det politiska spelet utsätter Sverige för stora utmaningar, speciellt i södra Sverige.

Det gläder mig att ledamoten också har besökt kemiindustrin. Det har också jag gjort. Jag har även samtalat med alltifrån näringslivsorganisationer till företag som inte alls säger att vi måste ha ett produktionsmål till 2030.

Vi lyssnade in, och vi hade samtal. Jag uppskattade det. Jag uppskattar också att Miljöpartiet och Vänsterpartiet var konkreta i sina inskick till de samtal vi förde.

Här ser vi att vi har lite olika ingångar. Vi ser nog Sverige med olika ögon men är någonstans ändå överens om att vi vill elsystemet väl. Vi har bara lite olika sätt att gå dit.

Vi är helt övertygade om att vi ska ha en kontrollstation, men tycker inte att man ska behöva gå till riksdagen varje gång för att ompröva målen. Vi måste ha långsiktiga mål: Vart är vi på väg?

Min fråga som jag skulle kunna ställa till Miljöpartiet är: Kommer man att aktivt motarbeta den här propositionen? Vi vet att den troligtvis kommer att beslutas i riksdagen eftersom en majoritet pekar ut just den riktningen. Detta har inte Linus Lakso möjlighet att svara på just nu, men det kanske kan tas upp i anförandet i så fall.

Anf. 24 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Energisystemet lägger grunden för det moderna samhället som vi känner det. Det är helt centralt för jobb, välfärd och välstånd, vilket också har sagts här tidigare i debatten.

Nu har Sverige påbörjat ett skifte, ett nytt steg i elektrifieringen, där transporter, industriella processer och andra verksamheter byter bort det fossila direkt eller indirekt till el. I Sverige har elsystemet i praktiken varit helt fossilfritt i decennier, men vi har stora utsläpp kvar i andra delar av samhället. En framgångsrik elektrifiering är alltså avgörande både för att nå svenska klimatmål och för att ge det svenska näringslivet en rejäl förstärkning av konkurrenskraft och möjlighet till nya jobb.

I Sverige handlar det inte heller om att bara ställa om det vi redan har; det handlar också om nyindustrialisering. Vårt elsystem och de goda förutsättningar som finns här med ett innovativt klimat och många duktiga medarbetare drar till sig nya investeringar. Men ska vi kunna genomföra omställningen och nyindustrialiseringen fullt ut behövs mycket mer el, ett starkare elnät och många andra delar, inte minst kompetens för att göra alla de här jobben. Och det behövs snabbt.

Fru talman! Energiområdet är inte bara viktigt – det är också speciellt, eftersom investeringarna är väldigt stora och tidsperspektiven ganska långa. Näringslivet och energibranschen upprepar därför gång på gång hur viktigt det är med långsiktigt stabila villkor. Det borde därför ha varit en självklar utgångspunkt för regeringen att försäkra sig om ett brett stöd för den inriktning man lägger fram till riksdagen. Så är dock inte fallet.

Det är ett misslyckande som i grunden belyser en ganska stor svaghet, nämligen tron på att man med några mandats övervikt i riksdagen under en mandatperiod ska kunna bygga något väldigt solitt och långsiktigt. Det är inte korrekt, och det är farligt för Sverige att tro det. Bristen på långsiktighet och stabila

villkor riskerar tvärtom att försena de investeringar som regeringen vill se och dessutom driva iväg dem till andra länder.

Den energipolitiska inriktningspropositionen är en besvikelse också till innehåll. Det saknas, som vi har sagt här redan, tydliga åtaganden för de kommande fem till tio åren. Utan att få till rejält med mer elproduktion under denna och nästa mandatperiod kommer Sverige att missa möjligheterna att behålla ledartröjan i omställningen, missa investeringar och förlora jobb.

Det saknas också en tydlig beskrivning i propositionen av vad målet för leveranssäkerhet egentligen betyder. Leveranssäkerhet är viktigt, men det kan uppnås på mer än ett sätt. Utan att veta något mer om synen på indikatorer eller kostnader är det helt enkelt inte möjligt för oss i dag att ställa oss bakom förslagen.

Regeringen väljer dessutom nu att låta den viktiga frågan om energieffektivisering hänga i luften. Vi har haft många prognoser som pekat på väldigt stor elanvändning i Sverige, men tack vare effektivisering ligger vi kvar på ungefär samma ställe hela tiden. Det kan mycket väl vara så att man behöver ändra målet för energieffektivisering, men att inte fatta beslut om det samtidigt i ett helt målpaket tycker vi är oklokt.

Energimyndigheten pekar på att var sjunde kilowattimme kan effektiviseras bort på ett ekonomiskt lönsamt sätt. Det är ett snabbt sätt att sänka kostnader, men det är också ett snabbt sätt att skapa utrymme för ny användning – för nya industrier helt enkelt.

Här saknar dock regeringen ambitioner, eller så tycker man att osäkerheten är så stor efter att Ebba Busch har förhandlat fram ett nytt EU-direktiv att man inte vet hur man ska hantera frågan.

Dessa tre frågor – produktion, leveranssäkerhet och effektivisering – hänger förstas nära samman. När det saknas ett mål om mer produktion till 2030, när leveranssäkerhetsmålet inte närmare beskrivs och när energieffektiviseringsmålet hänger helt i luften finns det heller ingen sammanhållen målstruktur. Regeringen borde därför återkomma med just det till riksdagen och eftersträva en bred enighet också om hur man ska nå dit.

Fru talman! Vår uppmaning blir tydlig: Sätt höga mål om mer produktion till 2030. Om ni inte gillar våra förslag, kom med egna. Konkretisera indikatorerna för leveranssäkerhet, beräkna de samhällsekonomiska effekterna av målet liksom varianter av utformningar. Det är ganska naturligt när man ska välja väg i politiken.

Ett energieffektiviseringsmål behöver såklart hänga ihop med produktionsmålet. Kan användning effektiviseras blir produktionsbehovet mindre, och omvänt: Lyckas vi inte effektivisera eller blir mer slösaktiga behövs mer produktion. Återkom alltså med ett samlat målpaket som hänger ihop – det är vårt budskap.

De två mål som regeringen vill att riksdagen ska ta ställning till i dag avvisar vi med de argument jag har anfört. Vi vill uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med den inriktning som vi har beskrivit.

I propositionen finns dock också en hel del beskrivningar av kraftslag. Jag vill därför skicka med några viktiga uppmaningar till regeringen.

Kärnkraften är en viktig del i den svenska energimixen. Att livstidsförlänga och effekthöja dagens reaktorer är viktiga åtgärder som borde prioriteras. Ny kärnkraft – som vi på inget sätt utesluter om den kan vara kostnadseffektiv – behöver ses i ett hundraårsperspektiv och har därmed också ett jättestort behov av en djup och bred förankring.

Sätt fart på vindkraften. Den inriktning som Tidöpartierna drev i opposition och tog med sig in i regeringsställning har påverkat tillståndsgivningen rejält och negativt. Det gör att Sverige tappar fart.

Förslagen till incitament som redan har utretts och remitterats och en reformerad process för det kommunala beslutsfattandet så att det kommer tidigare och faktiskt gäller skulle göra stor skillnad.

På regeringens eget bord ligger också, som vi redan har hört, flera havsvindparker i södra och västra Sverige som man kan fatta beslut om och ge tillstånd till. Detsamma gäller för väldigt mycket solkraft, som finns hos våra länsstyrelser.

Vi måste också ta vara på potentialen hos effektivisering. Gör det självklara först! Ge rejält med stöd till flerbostadshus som kan energirenovera, och rikta in hela rotavdraget på just energieffektivisering.

Vi tycker även att nya styrmedel, exempelvis vita certifikat, borde utredas klart. Utredningen var nästan färdig med ett marknadsbaserat system när regeringen lade ned den.

Och sätt fart på vätgasen, även om Mats Green är skeptisk. En fossilfri industri behöver el och vätgas. Detta säger de själva. Regeringen drar uppenbart benen efter sig jämfört med andra länder. Land efter land skaffar sig strategier, tar initiativ och jobbar på.

Apropå gas får man ändå undra om det inte vore på sin plats nu att se till att svensk biogas beskattas rimligare, det vill säga inte som den fossilfria gasen. Det går för långsamt här.

Regeringen och Sverigedemokraterna har återkommande valt att skjuta viktiga åtgärder på framtiden. I klimatpolitiken missar man egentligen allt, och i energipolitiken riskerar man nu hushållens köpkraft, industrins konkurrenskraft och en fantastisk möjlighet till nyindustrialisering.

Vad som ska hända i en avlägsen framtid görs till en huvudsak, medan man försöker hålla tillbaka det som kan göras här och nu. Det är möjligt att det går att hindra en positiv utveckling i Sverige med det underlag som regeringen vilar på, men om man verkligen vill bygga framåt tycker jag att man ska lyssna på oss och för övrigt också på näringslivet, för att hitta de breda lösningar och överenskommelser som behövs för att få de investeringar som Sverige

verkligen behöver. Men då krävs mer och lite annat än det som regeringen hittills har presenterat.

Jag står självfallet bakom Socialdemokraternas samtliga reservationer, som är ganska många i detta ärende, men jag väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 5 och nummer 8.
(Applåder)

Anf. 25 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag blir lite förvånad över att de som under sina åtta år i regering gick fram som några slags galna slaktare vad gäller det svenska kraftsystemet nu har massor med synpunkter på att vi inte är snabba nog. Samtidigt säger man att vi är alltför snabba och forcerar fram saker. Det säger kanske en del om de energipolitiska samtalen och hur företrädarna för Socialdemokraterna och Centern uppträdde då. De var varandras motsatser.

Att sitta och diskutera med Socialdemokraterna var som att resonera med ett blankt blad. De gav inga svar över huvud taget, för allt gick ut på att inte ge något besked som innebar att de skulle behöva stå upp för något i förhållande till sina samarbetskollegor om de någon gång i framtiden skulle återta makten, medan Centerpartisterna var mer högljudda och utåtagerande. När man frågade vad de egentligen ville och vad de hade för förslag blev det bara hänvisningar till att titta på deras hemsida.

Mina frågor är kanske egentligen lite för fundamentala för att ställas, fru talman, men eftersom vi inte får svar på ganska fundamentala frågor behöver jag ställa dem.

Om Socialdemokraterna och andra hade varit seriösa om ett 2030-mål hade man satt upp ett effektmål och visat på vad de övergripande kraven och storleken för olika kraftslag skulle vara för att uppnå detta. Men, återigen, man vill inte diskutera effekt för allt smör i Småland.

Socialdemokraterna framhäver energilagring. De brukar påstå att det inte är någon idé att satsa på kärnkraft därför att den inte är färdig i morgon. Nej, det stämmer, men Socialdemokraternas hela tanke om energilagring bygger ju på en teknik och en kapacitet som inte existerar. Jag skulle vilja höra Fredrik Olovsson nämna några ord om detta.

Socialdemokraterna framhäver också flexibilitet, det vill säga att industrin bara ska producera när vinden blåser och solen skiner. Hur kan man bygga ett framgångsrikt industriland på det sättet?

Dessa frågor skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 26 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Galna slaktare som hänvisar till sin hemsida – inget av det där är ju sant. Det är så vulgärt och dåligt att man blir alldeles matt – i en så viktig fråga som energipolitiken! Hela samhället här utanför vill att vi ska komma överens, och så tycker Mats Green att vi ska ha en sådan ton i debatten.

Om det är på detta man ska investera i Sverige är det kanske inte så konstigt att man landar i att industrin

är basically gone, som Reinfeldt sa innan vi fick möjlighet att påbörja den resa som innebär mer energiproduktion, fler investeringar och nyindustrialisering i Sverige. Det är jättebra om Mats Green har ändrat uppfattning och tycker att detta är viktigt. Då är det jättebra.

Det är onekligen svårt att veta var man ska börja. Jag nämnde inte så mycket om energilagring i mitt anförande, men det är klart att det kan gälla vätgas. Vätgas behövs i de industriella processer som många företag behöver, om det nu kommer att krävas så mycket el som vi resonerar om. Det innebär att en stor del av de tillkommande behov som finns kommer att vara flexibla redan från början.

Vattenfall och de andra aktörerna i Hybrit har redan testat och visat att de med framgång kan se till att kostnaderna blir lägre. Man har skickat ett pressmeddelande om just detta där Mats Green kan läsa mer.

Det är trots allt flera år kvar på denna mandatperiod, så frågan är egentligen inte till mig utan till Mats Gren: Vad tänker ni göra för att alla investeringarna ska bli av i Sverige? Ni tänker uppenbarligen inte lyssna på oss. Ni har inte läst våra inspel, och ni har inte hört våra förslag. Vad tänker Mats Green göra? Vad är beskedet till världen utanför, som ska välja land att investera i?
(Applåder)

Anf. 27 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Problemet är att man inte har några egna förslag över huvud taget. Det är precis tomt, och man håller alltid med den man sist pratade med. Det är inte seriöst.

Man säger till vissa att man absolut inte har något emot kärnkraften, men sedan ska man fortfarande hålla dörren öppen för miljöpartisterna att komma och stänga ned allting om man skulle få ett regimskifte. Det är inte seriöst.

Det är därför vi har rivstartat med allt detta. Ni vill inte vara med på vagnen, Fredrik Olovsson, och ni kommer inte med ett enda eget förslag mer än floskelbingo – inte ett enda, utom energieffektivisering, vilket i Socialdemokraternas Sverige egentligen handlar om att från politiskt håll tvinga företag att spara. Det är ju planekonomi. Lycka till med att bedriva industriverksamhet på det sättet!

När väderberoende energislag producerar massor under sommarhalvåret ska man inte ha semester, utan då ska man arbeta. Det socialdemokratiska svaret på Sveriges energiutmaning är energieffektivisering och bara väderberoende kraftslag. Man kan inte fortsätta att vara ett framstående energiland med den utgångspunkten, fru talman.

Återigen: Man vägrar att nämna ordet effekt över huvud taget. Det spelar ingen roll om vi har ett enormt elöverskott på årsbasis om vi inte får el dygnet runt årets alla dagar, men man vägrar ju att diskutera effekt. Om man på något sätt hade varit seriös om ett 2030-mål hade man diskuterat ett effektmål till 2030, men

om man hade satt upp ett effektmål till 2030 hade den egna energipolitiken kollapsat fullständigt.

Om man vill diskutera ett effektmål till 2030 tar vi gärna en sådan diskussion – en riktig diskussion – men inte om man kommer och diskuterar utan att ha en enda tanke på vad man själv vill därför att man ska hålla alla dörrar öppna för att låta Miljöpartiet gå loss i det svenska kraftsystemet, om man någon gång skulle vinna regeringsmakten igen. Detta är inte seriöst, fru talman.

Anf. 28 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Ebba Busch inte visade våra inspel för Mats Green; man kan nästan tro det. Å andra sidan verkar Mats Green inte läsa vad vi skriver eller lyssna på vad vi säger heller, så jag vet inte om det hade gjort så stor skillnad.

Vi vill ha ett mål till 2030. Det är helt korrekt. Om detta är vi överens. Industrin står i begrepp att investera i Sverige och vill se till att vi får fler företag här som kan rädda jobb som annars kan försvinna men framför allt skapa nya arbetstillfällen runt om i hela landet. Nu är det Mats Greens parti som är i regeringsställning, och hans svar till dem är råskäll på alla som säger att det här är vägen framåt.

Vi är beredda att göra mer för att få fram mer vind- och solkraft. Det är detta som kommer att behöva göras under de kommande åren. Något alternativ finns inte riktigt.

För att göra detta möjligt i ett elsystem kommer vi naturligtvis att behöva göra även andra insatser. Det handlar om elnätet, som är trångt på många håll, och det kommer att behöva göras mer med turbiner som kan gå på både biogas och vätgas. De produceras för övrigt i Sverige. Vi kan också göra mycket mer när det gäller effektivisering – några av de företag som är bäst i världen på att se till att man kan energieffektivisera processer, inte minst i industrin, är svenska.

Vi är alltså väl rustade att bli de stora vinnarna i detta, men det vill väl Mats Green inte se. Han hoppas säkert att han ska ha fel och att de här investeringarna så småningom kan landa i Sverige, trots att han egentligen tror att det är omöjligt och inte tänker göra något för att det ska bli möjligt.

(Applåder)

Anf. 29 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Mycket klokt sades av Mats Green i det förra replikskiftet, men jag tänkte citera en del av den följdmotion som Socialdemokraterna med Fredrik Olovsson i spetsen och tillsammans med Centerpartiet väckte med anledning av den proposition som ligger till grund för det betänkande vi i dag debatterar. Där skrev man nämligen följande, fru talman: ”Vi har återkommande lyft behovet av ett mål för mer fossilfri kraft redan till 2030.”

Det är just ordet fossilfri som får mig att reagera. Hur har Socialdemokraterna och Centerpartiet enligt deras verklighetsbeskrivning återkommande lyft ett behov av just fossilfri kraft?

Jag minns mina fyra första år i riksdagen, alltså 2018–2022, då vi inför varje förhandling i rådet hade en debatt i EU-nämnden om huruvida den svenska ståndpunkten skulle inkludera även kärnkraften. Frågan var alltså om den dåvarande regeringens ståndpunkt om förnybar kraft skulle vidgas till att även innefatta kärnkraft och att man därmed skulle prata om fossilfri kraft i stället för förnybar.

Sedan dess har Socialdemokraterna och Centerpartiet påbörjat en vandring mot att acceptera kärnkraft. Man kunde tänka sig fler än tio reaktorer i drift, men däremot inte på fler än tre platser. Jag tycker att det hade varit betydligt mer ärligt, fru talman, om man skrev att man återkommande lyft behovet av förnybar kraft. Det hade såklart aldrig funkat, vilket Mats Green precis redogjorde för, men det är inte med sanningen överensstämmande att Socialdemokraterna – eller för den delen Centerpartiet, som delar denna följdmotion – under en längre tidsperiod har drivit på för fossilfri kraft.

I så fall hade man nämligen stått bakom den här propositionen. Då hade man stått bakom oss när vi ändrade målsättningen till att handla om fossilfri kraft. Då hade man stått bakom och uttryckt stöd för många av de utredningar om kärnkraftsinvesteringar som den här regeringen har tillsatt. Alltså: Varför detta ordval?

Anf. 30 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det har varit väldigt viktigt för Sverigedemokraterna, Moderaterna och andra partier att prata mer om fossilfritt än om förnybart.

Sedan vi kom överens i energiöverenskommelsen, vilket är snart tio år sedan, har vi inte sett detta som en stor fråga. I det europeiska samarbetet har det varit ett väldigt fokus på det förnybara, och det är det fortfarande. Det kan man läsa i Dagens industri, tror jag att det är, där kommissionären beskriver hur det förnybara är vägen framåt.

För oss i Sverige är dock kärnkraften en viktig del i energimixen. Vi ser att det skulle vara bra om vi kunde fortsätta effekthöja de reaktorer vi har i Sverige och även se till att livstidsförlänga dem. Under den period då de annars riskerar att falla ur har nämligen Sverige sannolikt och förhoppningsvis ett ökat elbehov.

Sedan tror vi att det på kortare tid kommer att vara framför allt det förnybara som är möjligt, det vill säga att vind och sol kommer att stå för den stora delen av den nya el som kan komma att produceras både i Sverige och i andra delar av världen. Det är precis den utveckling vi nu ser.

Frågan till dig, Tobias Andersson, blir väl det omvända. Ni har egentligen använt hela valrörelsen till att förtala vindkraften. Ni har sett till att prata om hur fruktansvärda konsekvenser det får om man bygger vindkraft. Ni har ännu inte sett till att den färdiga utredningen om incitament för kommunerna har kommit på plats. Det är fortfarande stora vindkraftparker som ligger på regeringens bord och som den kan fatta beslut om ifall ni ger er tillåtelse.

Frågan kommer alltså snarare tillbaka: Är ni beredda att göra mer även för det förnybara? Vi är beredda att prata om fossilfritt och kärnkraft, men vad är egentligen Sverigedemokraterna beredda att göra?

Anf. 31 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att besvara frågan från Fredrik Olovsson. Det finns inget stopp eller någon begränsning; regeringen har inte vidtagit några åtgärder som gör det omöjligt att bygga vindkraft i Sverige. Det får man absolut göra. Däremot tyckte vi inte att elnätskollektivet skulle finansiera anslutningen av de havsbaserade vindkraftparkerna.

Det var ett lite konstigt ställningstagande från Socialdemokraterna under tidigvarande regering: Man tyckte att vi å ena sidan ska finansiera anslutningen men å andra sidan inte säga ja till någon av parkerna. Det är svårt att säga att man har gjort mer för havsbaserad vindkraft än vad det här regeringsunderlaget har gjort. Man lovade förvisso subventionering av anslutning, men man godkände ingen park. Det gick alltså inte att få någon subventionering eftersom det aldrig gick att få regeringens godkännande. Nu har ju flera parker fått regeringens godkännande, men de får stå för den egna anslutningen. Det är rimligt eftersom elnätskollektivet inte ska belastas med detta.

Gällande en förtalskampanj mot vindkraften tycker jag att deras balansräkningar klarar av den ganska bra själva; det behövs inga sverigedemokrater för det. Det räcker att läsa forskare som i exempelvis Affärsvärlden redogör för hur det går på detta område och hur utländska intressenter har sugit ut de stödssystem som Socialdemokraterna satte på plats och sedan lämnat döende vindkraftparker i svenska skogar.

Det jag problematiserade var dock det faktum att Socialdemokraterna i sin följdmotion skriver att man återkommande har lyft behovet av ett mål för mer fossilfri kraft. Det är ju helt enkelt inte sant, fru talman. Det har man inte gjort.

Man har som sagt påbörjat en acceptans för kärnkraften, men om det var så att det man skrev stämde – om man återkommande hade lyft behovet av kärnkraft i och med att man pratar om fossilfri kraft – varför vill då Socialdemokraterna inte ha kärnkraft på fler än tre platser i Sverige? Om man återkommande hade drivit på för mer fossilfri kraft hade det ju varit rimligt om man kunde tänka sig att den fick etableras på exempelvis Barsebäck, som Göran Persson enligt sina memoarer stängde.

Varför detta kärnkraftsmotstånd om ni enligt er själva återkommande vurmar för fossilfri kraft, Fredrik Olovsson?

Anf. 32 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har återkommande lyft just behovet av fossilfri kraft. Jag vet att jag har gjort det, och man kan läsa det i mina anföranden, artiklar och motioner. Jag har gjort det återkommande inför de samtal som vi hade, under de samtal vi hade och i de

inspel vi har gjort till de samtal vi hade. Det är alltså ingenting som är märkligt på något vis, och det är förstås den linje som även mitt parti har.

Många av de energipolitiska beslut som har fattats av regeringen inför den här propositionen har varit helt unilaterala. Det har inte förts någon som helst diskussion med oss. Det är naturligtvis en stor brist i egentligen alla de beslut som har fattats – om den havsbaserade vinden, om anslutningsavgifterna där och om kärnkraften. Det här är bara ytterligare ett exempel.

Nu hade man samtal, men någon riktig diskussion och dialog blev det aldrig. Någon förhandling har inte skett, och förhandling behöver ske. Tobias Andersson vet numera hur det går till när man ska komma överens i Regeringskansliet. Det går inte av sig självt, utan man får ge och ta. Här har vi haft många förslag, men vi förväntas alltså ta allt. Vi ska ta allt som Tidöpartierna hittar på. Det gör vi naturligtvis inte eftersom vi har en delvis annan uppfattning.

Sedan är det ändå så här: Trots att jag frågade vad Tobias Andersson kan tänkas göra för att det ska bli med vindkraft under de nästa åren är det bara förtal som kommer ur hans mun. Det finns inget annat. Det krävs ju faktiskt tillstånd. Det är bara att bygga, säger Tobias Andersson. Ja, det är jättemånga som vill bygga, men de får ju inte tillstånd. Därmed blir det inte tillåtet, utan därmed är det förbjudet.

Tobias Andersson måste alltså göra någonting om han vill att det ska bli mer vindkraft, och då är frågan vad det är. Men det får vi väl återkomma till en annan gång.

Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag har hört en massa ord här inne i dag, men jag har ärligt talat inte hört någonting som fångade mitt intresse särskilt mycket.

Nu har Socialdemokraterna fått prata av sig lite frustration och uttrycka lite missnöje. Jag vet faktiskt hur det är att sitta i opposition, och det är inte alltid jättekul. Men jag är här därför att jag tror att Sverige mår bra av kloka och förnuftiga beslut. Propositionen är förnuftig, men jag förstår att det kan ta emot lite att erkänna det om man lägger för mycket fokus på att vara emot det som regeringen lägger fram.

Jag skulle därför vilja fråga ledamoten Olovsson om Socialdemokraterna ändå är beredda att uttrycka ett stöd för att vi behöver ett produktionsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Vad är det som är så otydligt med att hålla koll på megawatt på samma sätt som vi håller koll på megawattimmar?

Anf. 34 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Camilla Brodin har förstås en poäng i att vi gärna diskuterar den långsiktiga inriktningen av energipolitiken och också gärna kommer överens om alla möjliga former av mål som är kopplade till det.

När vi läser den här produkten känner vi dock inte att det är det här som ska vara inriktningen. Vi har även en hel del frågetecken som man kanske inte har i

regeringsställning när man har alla underlagen. Ni kanske vet mer än vad vi har sett i konsekvensanalyserna av hur ett leveranssäkerhetsmål tar sig uttryck. Flera av remissinstanserna har också samma farhågor om att det kommer att bli väldigt dyrt. Att få till stånd en låg systemkostnad är naturligtvis otroligt viktigt om svenska hushåll ska få en billig leverans men också för att de investeringar som nu kommer att ske i en global konkurrens verkligen ska bli av i Sverige.

Med dagens ställningstagande säger vi nej till de här målen. Vi är också tydliga med att vi tycker att diskussionen om mål ska återkomma, och då är vi gärna med i den på riktigt. Nu föreställer jag mig att det inte kommer att bli så, och då kommer vi framöver att vara lika noga med att uttrycka vår uppfattning om hur vi tycker att de andra delarna ska tas fram.

Jag hade ett litet medskick i mitt anförande: Se till att ha en bred acceptans för de beslut som tas om kärnkraft! Sätt fart på vindkraften och gör de saker som jag tog upp i mitt anförande – det handlar om vätgasen, att få ordning på beskattning av biogas och så vidare. Det är en massa frågor som ska åtgärdas.

Där får vi antagligen lägga mer krut framöver. Men jag tror att det skulle vara till stor nytta om regeringen bestämde sig för att jo, vi kan revidera det här ganska snabbt tillsammans med Socialdemokraterna och andra partier för att hitta en lösning som också näringslivet blir trygga i. Det är de ju inte i dag.

Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag har kunnat höra ledamotens alla olika förslag, och jag hörde också i ett tidigare replikskifte att man har 60 terawattimmar till 2030. Jag har inte hört att man räknar in baskraften, som ändå är stabil och leveranssäker, i dessa 60 terawattimmar.

Om vi tittar på det som finns i plan och som planeras i installerad effekt framåt ser den installerade effekten ut att kunna öka med ungefär 24 000 megawatt fram till 2030, medan den installerade effektens bidrag till effektbalansen är drygt 1 100 megawatt. Är det välinvesterade pengar för att skapa ett robust elsystem som ska vara leveranssäkert? Nej, på det här sättet tror jag att man låser in hela industrin i något slags konstgjord bubbla.

Jag återkommer till frågan om Socialdemokraterna, givet att man står fast vid sin reservation från utskottet, ändå diskret kommer att kunna ansluta sig till den nya lagstiftningen. Eller kommer man att jobba aktivt för att riva upp lagen och ersätta den med – ja, vad?

Anf. 36 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Den stora fördelen, eller möjligen nackdelen om man är Camilla Brodin, är att vi har val vart fjärde år i Sverige. Man väljer en ny riksdag, och den riksdagen har förstås alla möjligheter att göra någonting annat än det som regeringen och Sverigedemokraterna har lagt fram och röstat för här i dag. Så funkade det ju. Det är hela idén med varför man

vill ha breda, långsiktiga överenskommelser; det är för att man vill ta bort just den politiska risken.

Det är självklart så att om vi får möjlighet att bilda regering efter nästa val kan vi mycket väl ha andra förslag än dem som den här riksdagen röstar om. Jag hoppas ju att det blir så att vi kommer att få göra andra saker. Men jag vet också att vår attityd i den här frågan, precis som den varit under flera decennier, kommer att vara att försöka skapa breda överenskommelser. Det har varit svårt, men ibland har Camilla Brodins parti och mitt lyckats med det. Det kanske vi kan göra också i framtiden.

Anf. 37 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för anförandet – jag tycker att det är glädjande att Socialdemokraterna nu lägger fram bra förslag inte minst vad gäller kärnkraft. Man kan ställa sig frågan varför inga av dessa lades fram eller implementerades när Socialdemokraterna själva satt i regeringsställning.

Det jag undrar över är just effekten. Ledamoten återkommer vid flera tillfällen till det förnybara som lösningen i det lite kortare tidsperspektivet. Jag har därför en fråga angående elprisområde 4, alltså de södra delarna av landet och kanske specifikt Skåne. Om vi skulle leka med tanken att vi fortsätter att mata in mer sol och vind, hur tänker sig ledamoten att det ska balanseras av effekttillförsel? Var ska den komma ifrån?

Anf. 38 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis av väldigt stor vikt att vi får mer produktion i södra Sverige, inte minst i de havsvindparker som ligger på regeringens bord. Det skulle vara otroligt värdefullt. Det finns ju ett par stycken som har kommit så långt i processen att det bara är regeringens tillstånd kvar.

Det är heller inte så att det bara blåser på sommaren, något som man ibland får höra, till exempel från andra ledamöter här i dag. I praktiken är det precis tvärtom. Det blåser väldigt mycket mer på vintern, och i Sverige har vi dessutom väldigt bra vindlägen, vilket ger en konkurrensfördel jämfört med många andra.

Jag tror också att det inte minst i södra Sverige kommer att behövas mer el i ett bättre utbyggt nät. Detta har det gjorts för lite av i decennier. Det tar jag gärna åt mig av, och även mitt parti får göra det. Jag tror också att vi kommer att behöva mer av sådant som svenska företag är duktiga på. Det handlar om kraftelektronik och om att vi kommer att behöva gasturbiner som kan gå på både biogas och vätgas. Det finns alltså möjligheter att göra saker om man vill.

Nu är det ju så att det är mitt ansvar att lyfta fram vad man borde göra, men det är också Louise Eklunds ansvar att se till att det här blir gjort. Det är ju hon som sitter här med en majoritet och som en del av regeringen, helt enkelt.

Frågan kommer tillbaka: Om vi ska klara av att få fram all den energi och el som vi behöver för de här industrierna och vi har de verktyg vi har, alltså i

huvudsak sol och vind i huvudsak, hur tänker sig då regeringen att vi ska lyckas? Vad ser Louise Eklund för lösning på det problemet? Eller ska vi helt enkelt bara låtsas att industrin ska vara "basically gone" framöver?

Anf. 39 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack för svaret! Jag delar bilden att det behövs mer av både sol och vind, speciellt i de södra delarna av landet.

Jag tittar också väldigt mycket på den effektkommission i Skåne som har nämnts tidigare och som jag var med och satte upp tillsammans med Moderaternas Anna Jähne. När det gäller Skånes effekt, som man främst tittat på, är man väldigt tydlig med behovet av att kunna ha ungefär 50 procent i självförsörjningsgrad vid topplasttimmarna, och man har lagt fram en rad olika förslag. I den halvhalt som 2030 får utgöra handlar det bland annat om gasturbinerna, kraftvärmeverken och så vidare.

Det tror jag är en framkomlig väg. Men jag undrar hur ledamoten och Socialdemokraterna resonerar kring detta. I partiprogrammet är det ju väldigt tydligt att ni vill att alla typer av fossilbaserad energi ska fasas ut och att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation. Då tänker jag att om man nu vill börja titta på den förnybara energin och matcha den mot till exempel gasturbiner behöver man också göra avkall på dessa ambitioner.

Min fråga till ledamoten är därför: Hur har man tänkt sig detta? Är det en väg framåt för socialdemokratien?

Anf. 40 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Ambitionen från vår sida är att bli av med det fossila. Att bli helt fossilfria är hela poängen för att klara det gemensamma åtagande vi har i världen. Därför är det så bra att till exempel svenska företag nu kan leverera gasturbiner – förvisso till andra länder – som kan gå på både biogas och vätgas. Dessa köper andra länder till sina elsystem. Det vore ju väldigt bra om även vi gjorde det i större utsträckning.

Jag tror också att det behövs mycket mer produktion, men på kort sikt är även effektivisering en viktig fråga. Det är därför olyckligt att det inte finns något mål för det i propositionen. Det är också olyckligt att regeringen inte har tillräckligt många insatser på området som skulle kunna ge resultat. Det skulle sänka kostnaderna för både företag och hushåll samtidigt som det skapar väldigt många jobb i de svenska företag som är världsledande inom energieffektivisering. Vi har verkligen en win-win-situation här, om man får använda engelska uttryck i kammaren.

Det finns uppenbarligen flera saker som Louise Eklund och jag är överens om och som vi säkert skulle kunna jobba vidare med framöver. De arbeten som har nämnts här – i Västsverige, i södra Sverige och i norra Sverige – har inneburit mer samverkan och diskussion och att man försöker hitta gemensamma lösningar. Det

är precis detta som energipolitiken behöver mer av för att vi ska nå resultat.

Vi har en stor uppgift framför oss, men vi har också goda möjligheter att bli vinnare i omställningen.
(forts. § 5)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 4 Statsministerns frågestund

Statsministerns syn på Sverigedemokraternas agerande

Anf. 41 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! TV4 avslöjade i veckan att trollfabriker och falska konton inte bara finns i Sankt Petersburg utan också på kommunikationsavdelningen hos Sverigedemokraterna, det största partiet i statsministerns regeringskonstellation. Statsministern krävde seriösa svar av Sverigedemokraterna. Vice statsministern krävde uppställning.

Nu har vi sett Sverigedemokraternas svar. Man höll en påstådd utbildning och firade med Pommac och plakat som hånade granskaren. Två medarbetare fick byta skrivbord med varandra för att ge sken av omplacering.

Min enkla fråga till statsministern är: Är han nöjd med uppställningen och det seriösa svaret från det största partiet i regeringskonstellationen?
(Applåder)

Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi ägnade gårdagens Europapolitiska debatt åt den här frågan. Någon skribent framhöll att oppositionen ägnade 19 av 22 minuter åt Sverigedemokraterna. Det tror jag smickrar Sverigedemokraterna, men det kanske inte är så smickrande för oppositionen, än mindre för hur Europafrågan behandlas.

Jag sa i går vad jag tycker om detta. Jag är emot smutskastning, både smutskastning av politiska motståndare och smutskastning av samarbetspartner. Jag är emot hela den amerikanisering av svensk politik som har pågått under ganska lång tid. Den här gången är det Sverigedemokraterna som på goda grunder har fått svara på frågor. På mycket goda grunder har de blivit tillfrågade om vad de egentligen menar och har gjort. De ska svara på de frågorna. Tidigare har andra partier haft den situationen, till exempel

Socialdemokraterna, som med blandad framgång förklarar sin delaktighet i den här amerikaniseringen.

Anf. 43 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Jag ställde en enkel ja-eller-nej-fråga till statsministern om hans regeringsunderlags agerande. Det slutar med ett långt tal om gårdagen och om Socialdemokraterna i stället. Det är väl ganska typiskt för statsministern.

Sverigedemokraterna spred bilder av statsministern och hans parti som marionetter. Bilderna sägs vara nedtagna från nätet. Men statsministern gör sitt bästa för att fortsätta sprida en sådan bild.

Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tar ansvar för Moderaterna och regeringen. Sverigedemokraterna får ta ansvar för Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna borde ta ansvar för Socialdemokraterna. I dag publiceras annonser i Socialdemokraternas namn där de jämför svensk public service med rysk statstelevision. Att ni inte skäms, Anders Ygeman! Att ni inte skäms! En absurd ...

(ANDERS YGEMAN (S): Jag har inte möjlighet att svara på frågan, eftersom jag inte har rätt till fler inlägg.)

Du behöver inte svara på någon fråga heller.
(Applåder)

Biståndsramen och militärt bistånd till Ukraina

Anf. 45 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Det pågår krig mot den västerländska samhällsordningen. I Ukraina står fronten mot Rysslands krigföring. I Israel står fronten mot islamismens terror.

Samarbetspartierna stärker nu stödet till Ukraina med en treårig ram för det militära stödet på totalt 75 miljarder kronor för åren 2024–2026. Tillsammans med civilt stöd och redan beslutade stödpaket har Tidöpartierna därmed beslutat om över 100 miljarder kronor. I veckan aviserade vi också ett särskilt stöd via Unicef och Sida på 135 miljoner riktat till barn och unga för ökad tillgång till grundläggande behov som bostad, värme och vatten men också bland annat medicinskt och psykosocialt stöd. Detta är viktigt och bra.

Sverigedemokraterna ser det som oerhört angeläget att Sverige fortsätter att stötta Ukrainas förmåga att rusta och öka motståndet mot det anfallskrig som Ryssland för men även att stötta befolkningen humanitärt. Vi har också siktet inställt på ett framtida stöd i efterkrigstid. Vi behöver vara beredda att gå mycket långt för att förhindra att Putin vinner framgång i angreppskriget mot Ukraina.

Det så kallade Dac-regelverket innehåller bestämmelser som i dag förhindrar att biståndsmedel

riktas till militärt bistånd. Genom att tillåta större avsteg från Dac-regelverket skulle betydande delar av Sveriges biståndsram kunna frigöras för att ytterligare stärka de fronter där människor just nu betalar med sina liv för att skydda inte bara sitt eget land och sin frihet utan hela den samhällsordning som präglar Europa. Biståndsramen rymmer 56 miljarder fram till och med 2025 men kan alltså inte användas där behoven just nu är av existentiell prägel.

Herr talman! Min fråga till statsministern är: Kan statsministern tänka sig att göra upp om en mer flexibel syn på Dac-regelverket för att även inom biståndsramen kunna finansiera militärt bistånd till västerländska frontlinjer, inte minst i Ukraina?

Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vad gäller den rent tekniska frågan arbetar Sverige enligt de internationella överenskommelser som finns om hur man bedömer biståndsmedel. Det tycker jag att Sverige har goda skäl att göra. Sedan kan man tycka olika om hur mycket pengar man ska ha i bistånd. Där har vi överenskommelser i vårt regeringssamarbete.

När det gäller den större frågan tycker jag att det är viktigt att understryka att det är ett helt unikt beslut som vi nu fattar om den långsiktiga ramen. Vi är inte ensamma. Andra länder har gjort motsvarande saker. Att den är långsiktig betyder att både vi och Ukraina får en planeringshorisont. Det betyder att de kan använda pengar som de ännu inte har men vet att de kommer att få. Vi vet i dag att konkurrensen om krigsmateriel och försvarsmateriel är väldigt hård runt om i världen. Det kräver långa ledtider, och det är tid som Ukraina just nu inte har.

Det är också en viktig politisk signal. När vi säger att vi kommer att stötta Ukraina så länge som det krävs visar vi också att vi har ekonomiska muskler för att möta upp det engagemanget. Även det är viktigt.

Sedan är det här viktigt för att Sverige nu ska kunna ikläda sig det stora ansvar som vi har i och med säkerhetsåtagandena och löftena från oss och andra Natoländer vid Vilniusmötet förra året. Den processen pågår just nu och kommer att vara avslutad före nästa Natotoppmöte i Washington D.C.

Det här är otroligt viktigt för att både symboliskt och sakligt ge Ukraina en upplevelse av att vi bokstavligen står där, inte bara på Norrmalmstorg med ord, vilket är viktigt nog, utan också med handfasta ekonomiska resurser.

Det är rent ekonomiskt ett ovanligt beslut. Vi har ett regelverk för budgetar som är viktigt och som vi håller styvt på. Men det här är en extraordinär händelse, och det är resurser som annars, vid mer ad hoc-mässiga beslut, hade tagits utanför det ordinarie ramverket.

Anf. 47 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Vår egen försvarsförmåga är någonstans central för att Putin inte ska lyckas. Att Nato och Europa har en långsiktigt avskräckande

kapacitet är lika viktigt som att vi stöder Ukraina vid fronten.

Vägen till att återupprusta försvaret kommer att vara lång och kostsam efter långtgående besparingar gjorda av tidigare regeringar av olika färger.

Vi vet också att politik handlar om prioriteringar. Om försvarssatsningarna inte ska ställas mot välfärden måste finansieringen helt enkelt hittas på andra håll.

Min följdfråga till statsministern är om han efter 2025 är beredd att se över biståndsramen för att i stort kunna frigöra medel till de behov som finns inom såväl den svenska beredskapen som den svenska välfärden.

Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har verkligen all respekt för att olika partier tycker olika om biståndsramen. Jag har en enda uppfattning, och det är regeringens uppfattning. Regeringens uppfattning har vi lagt fast i en överenskommelse, och den står jag fast vid. Vad som sedan händer efter nästa val får vi säkert återkomma till och diskutera. Det tänker jag inte ta just nu.

Jag vill ändå ansluta till frågan om den svenska försvarsförmågan. Det är en grannliga uppgift som vi har hela tiden att väga Ukrainas behov mot vad Sverige kan avstå från utan att riskera vår försvarsförmåga. Det handlar om vad andra länder gör och vad vi koordinerat kan bidra till de insatserna.

Det pågår just nu bokstavligt talat vad gäller luftvärn och flygkapacitet där vi sitter med precis de avvägningarna. De är otroligt viktiga att göra. Men vårt fokus är att långsiktigt stå upp för Ukraina.

Situationen i vården

Anf. 49 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Nu har Vårdförbundet – som organiserar sjuksköterskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och andra – en övertidsblockad. Det har en konflikt därför att det kämpar för sina medlemmar.

Orsaken enligt Vårdförbundet är att det finns ett systemfel i sjukvården som medlemmarna får betala priset för. Effekten är att de måste stanna kvar på jobbet efter ordinarie arbetstid för att utföra det jobb som krävs.

De tvingas avstå semester. De jobbar sex dagar i veckan. Det är ohållbart. Vi människor behöver vila och återhämtning, och vi behöver sova. Det gäller framför allt för att det annars blir en patientrisk om inte vårdpersonalen är ordentligt utvilad. Många sjuksköterskor går till och med ned i arbetstid för att orka med.

Hundratals operationer har nu ställts in bara på grund av att vårdpersonalen inte stannar kvar efter ordinarie arbetstid. Det är naturligtvis inte hållbart att ett välfärdsland som Sverige ska bygga sin sjukvård på det sättet, nämligen att det i grunden saknas personal.

Förstår statsministern att det systemfel som vårdpersonalen talar om är regeringens ansvar?

Statsministern lovade i TV4 – jag var med – att ingen skulle behöva sägas upp i svensk sjukvård.

De enda som kan lösa systemfelet och åtgärda en inflationschock är regeringen och Sverigedemokraterna. Hela landet står nu i en nationell sjukvårdskris. Det är brist på resurser, resurser som regeringen skulle ha skjutit till.

Man har medvetet drivit fram underskottet. Förstår statsministern att problemet är regeringens? Vad har statsministern att säga till de sjuksköterskor som nu frågar sig varför statsministern inte gör något åt situationen?

(Applåder)

Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig vara lite noggrann här. Det är egentligen två olika frågor, varav jag tänker vara formell i den ena. Jag kommer inte att kommentera och än mindre lägga mig i en pågående konflikt på den svenska arbetsmarknaden. Det är av många skäl. Det hade nog gällt i stort sett varje statsminister som hade stått i samma situation.

Vi har en god ordning för svåra situationer på svensk arbetsmarknad. Arbetsgivare och fack förhandlar med varandra. Det kan leda till dispyter och konflikter. Men normalt sett brukar vi sedan lösa problemen. De är inte betjänta av att politiken kliver in och börjar recensera eller att ha uppfattningar om vad de borde göra. Där tänker jag inte säga någonting alls.

När det däremot gäller den andra frågan är det alldeles riktigt. Vi har ett stort problem i Sverige med att locka medarbetare till vårdens många olika och viktiga yrken och kanske ett ännu större problem att behålla medarbetare i de yrken de en gång är utbildade till. Många lämnar yrket i förtid. Många väljer att jobba deltid. Det är alldeles uppenbart att det finns bekymmer på arbetsmarknaden som gör att många människor inte fortsätter.

Vi talar ofta om vårdplatser. Det leder för den oinvidde tanken till att det handlar om en fysisk plats där man kan vårda en person. Men det slutar nästan alltid med att det saknas personal för den vårdplats som behövs. Jag tycker att det är ett mycket stort bekymmer.

Vi gör nu mycket för att försöka uppmuntra människor att söka sig till de yrken där vi vet att det finns god arbetsmarknad. Vårdens yrken är inte de enda. Det finns många andra hantverksyrken och tekniska yrken där vi vet att det finns en mycket god arbetsmarknad dit flera unga människor skulle behöva söka sig.

Men då måste också arbetsgivare och arbetsplatser kunna svara på högt ställda förväntningar på hur det är att arbeta på de jobben.

Anf. 51 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Alla märkte att statsministern inte tar ansvar för den situation som råder. Det är bara ord som Ulf Kristersson har att erbjuda vårdpersonalen.

Nu ställs hundratals operationer in därför att regeringen svek sitt löfte. Ulf Kristersson satt i TV4:as studio och lovade att ingen skulle bli uppsagd. Nu är det en varselvåg över hela Sverige.

Personalen går på knäna. Är vi inte värda bättre sjukvård i Sverige? Ska vårdpersonalen arbeta övertid? Är det så det ska underhållas? Är det Ulf Kristerssons beredskap? Det är ett orimligt förhållningssätt.

I en inflationschock måste regeringen kliva in. Det är inte enskilda regioner som har misskött sig i detaljer. Hela Sverige står nu under en varselvåg. Det går inte längre.

Är det så att Ulf Kristersson tänker sig att man bara ska fortsätta att bevittna detta och erbjuda ord? När kommer ett tydligt agerande med mer resurser?

(Applåder)

Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har lite svårt att förstå det upphetsade tonläget i en allvarlig fråga. Jag sa just att jag inte kommer att lägga mig i en pågående konflikt på svensk arbetsmarknad. Det kommer jag att stå fast vid. Det må vara så att Vänsterpartiet tycker att man ska lägga sig i, gå in och lagstifta och ta över makten. Det tycker inte vi. Jag kommer därför inte heller att göra det.

Däremot är det alldeles rätt att regeringen har ett ansvar. Vi har tagit det ansvar som ankommer på oss. Det var jag som i talarstolen tidigare än någon annan här kammaren sa att jag var orolig för vad som kommer att hända när den höga inflationen slår mot vården och framför allt kopplat till pensionsavtalen.

Regeringen gjorde som den hade lovat. Vi återkom med ytterligare 6 miljarder kronor. Sedan vet alla att det ytterst är regioner som fattar beslut om varje enskild region. En regering eller en statsminister varken kan eller får ta över det ansvaret. De kämpar hårt med sin uppgift. Vi har givit dem bättre förutsättningar för att lösa den uppgiften.

(Applåder)

Hot mot de fria medierna

Anf. 53 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! Motiveringen för att ställa den fråga jag ställer är att värna den liberala demokratin.

TV4:s avslöjande om att ett riksdagsparti, det största i statsministerns regeringsunderlag, systematiskt organiserat och finansierat kampanjer med anonyma konton leder till en rad frågor.

Det är konton som spridit både fejkat och kränkande material mot andra partier och mot enskilda ledamöter i denna kammare. Som statsministern själv konstaterat är det mycket allvarliga uppgifter.

I dag meddelas det att TV4 tvingats varna sina anställda för att visa att de arbetar på kanalen. Det rapporteras att medarbetare fått motta hot och att man tvingats vidta olika åtgärder för att höja säkerheten. Det är förstås mycket allvarligt att fria och oberoende medier hotas för att de gör sitt jobb och avslöjar och

granskar sådant som makthavare i ett parti med avgörande inflytande över regeringen försöker att dölja.

I samband med avslöjandet kallade Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson denna granskning för en gigantisk påverkansoperation styrd av det vänsterliberala etablissemang. Det är uppenbart att det finns en stark koppling mellan den här sortens uttalanden och det som nu utspelar sig. Det är bara 17 dagar kvar till Europaparlamentsvalet. Då är det allvarligt att Sveriges näst största parti bidrar till att undergräva förtroendet för fria medier och att det nu förekommer hot och hat mot dessa medier. I en valrörelse är självständiga, fria och orädda medier viktigare än någonsin.

Min fråga till statsministern blir därför: Avser statsministern att vidta några åtgärder för att säkerställa att dessa hot mot de fria medierna inte påverkar den nu pågående valrörelsen?

(Applåder)

Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag upprepa det jag sa i går och tidigare i dag: Frågor till Sverigedemokraterna ställs med fördel och på goda grunder till Sverigedemokraterna. Är man nyfiken eller kritisk och har frågor om vad de har gjort och vad de är ansvariga för ställs dessa frågor lämpligen till Sverigedemokraterna. Jag svarar gärna för regeringens politik och regeringens arbete.

Alla hot mot oss som arbetar i demokratin – den som har den sista suppleantplatsen i en liten fullmäktigeförsamling, den som sitter i en regering, de som jobbar i fria medier och alla däremellan – är mycket allvarliga. Svensk lagstiftning tar också dessa hot på stort allvar.

Jag tror att vi är överens åtta partier emellan om att detta är allvarligt. Många av oss har varit mycket bekymrade när vi har sett människor – inte minst i lokalpolitiken, långt ifrån nationell uppmärksamhet och än längre ifrån livvakter – som har känt sig så hotade att de inte har velat vara kvar i politiken. Allt detta är riktigt allvarligt, och regeringen tar det på mycket stort allvar.

Om det begås brott, eller om det finns skäl att misstänka brott, har vi oberoende – nota bene: oberoende – brottsbekämpande myndigheter som tar hand om dessa frågor. Om det är så att något parti vill ändra på den saken och låta regeringen gripa in och döma vad som är brottsligt och inte kan man säga det. Jag har dock hittills inte uppfattat att Centerpartiet heller tycker på det sättet.

Min sista synpunkt är att allt som är lagligt inte är lämpligt. Det sägs väldigt mycket lagliga dumheter i svensk politik just nu. Jag skulle önska att fler människor valde en lite mer vuxen attityd till den politiska debatten, inte minst två och en halv vecka före ett EU-val. Jag tror dessutom att många medborgare skulle uppskatta den attityden.

Anf. 55 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad det är för typ av attityd som statsministern hänvisar till, men för mig är det oerhört viktigt att ta varje pusselbit som hotar att försvaga den liberala demokratin på allvar.

Jag är orolig över vad regeringen nu i ett antal delar gör för att i värsta fall montera ned den liberala demokratin. Jag ser minskat stöd till folkbildningen. Jag ser minskat stöd till public service. Jag ser en hel del olika förslag – varje enskild del kanske inte uppfattas som så allvarlig, men när pusselbitarna läggs samman blir jag mycket orolig.

Jag blir orolig om inte statsministern tar min fråga på allvar. Vilka åtgärder avser statsministern att vidta för att säkerställa att hot mot de fria medierna inte påverkar den nu pågående valrörelsen? Det är bara 17 dagar kvar. Jag tar det på mycket stort allvar att dessa hot finns i den politiska miljön i dag. Vad avser statsministern att göra?

(Applåder)

Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Alla arbetar vi under gällande lag – detta gäller även statsministrar.

Jag tar varje del av de hot som vi nu ser på mycket stort allvar, oavsett om det gäller att någon hotar journalister, att någon klampar in och stoppar ett möte med propalestinska ståndpunkter eller att någon hotar andra på gator och torg. En del av detta är olagligt, och då är det rättsvårdande myndigheter som ska gripa in. Annat är faktiskt lagligt.

En del dumheter måste nog vara lagliga. Vi har en mycket långtgående yttrandefrihet i Sverige – till och med frihet att säga att en regering skär ned finansieringen av public service när man ökar den med 3 procent. Det är också en laglig ståndpunkt. Den är felaktig, men den är laglig.

Vi får nog leva med att vi har de lagar vi har. Om vi alla stod upp för att inte missbruka yttrandefriheten skulle svensk demokrati må bättre.

(Applåder)

Förbud mot anonyma konton för politiska partier

Anf. 57 DANIEL HELLDÉN (MP):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att ta upp SD:s trollkonton och TV4. Reaktionerna har ju varit kraftiga. Samtliga partier utom Sverigedemokraterna har, såklart, tagit avstånd från detta. Samtidigt har Sverigedemokraternas partiledare varit tydlig med att han inte tar *Kalla faktas* avslöjande på allvar.

Att ett riksdagsparti använder skattebetalarnas pengar i form av partistöd för att bedriva anonyma smutskastningskampanjer och sprida desinformation riskerar att allvarligt skada allmänhetens förtroende för alla partier och i förlängningen för hela vår demokrati.

Jag tror att vi är många som anser att politiska partier inte ska hålla på med anonyma smutskastningskampanjer eller desinformation. Statsministern måste, tycker jag, ta ansvar för sitt eget

regeringsunderlag och även för sina samarbetspartner, som dessutom har nycklar – eller passerkort – till Rosenbad.

I partiledardebatten i går svarade statsministern att det är ett utmärkt förslag att diskutera frågan om förbud mot anonyma konton för politiska partier i den pågående utredningen om partifinansiering. Jag undrar därför om Moderaterna kommer att ställa sig bakom vårt utskottsinitiativ om just att förbjuda anonyma konton för politiska partier.

Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag nu har sagt ett antal gånger är det mycket legitima frågor som ställs till Sverigedemokraterna. Dessa frågor får Sverigedemokraterna svara på. Jag tar ansvar för regeringens politik. Den politik som finns i regeringens förklaringen, som sker löpande och som vi har med i vårt avtal, tar jag mycket stort ansvar för. Jag tar inte ansvar för vad som sker på enskilda partiers kommunikationsavdelningar, inte heller på Miljöpartiets.

Jag tycker att smutskastning är ett tilltagande problem i svensk politik. Det är en ovärdig amerikanisering av hela debattklimatet som vi har sett under en ganska lång tid. Den sker från höger till vänster. Den här gången är det Sverigedemokraterna som är i blickfånget – på goda grunder. Även andra partier har dock skäl att självkritiskt se sig i spegeln och fundera på om de bidrar till ett vuxet samtal eller om de själva bidrar till pajkastning.

Jag tycker att det här är allvarliga saker. Ingen skulle vara gladare än jag om vi kunde enas om ett slags code of conduct i svensk politik och återinföra en samtalston där vi kan tycka olika och debattera friskt – till och med hårt – och ändå respektera integriteten i den svenska demokratin.

Jag uttryckte i går – och flera andra har uttryckt samma sak – att det nog är en bra idé om den sittande utredningen väljer att också titta på formerna för partifinansiering. Jag tycker illa om smutskastning alldeles oavsett hur den finansieras – oavsett om den finansieras med privata eller statliga pengar – men man skulle ju kunna hävda att det är extra stötande om den finansieras med skattepengar. Jag tycker att det är en utmärkt idé.

Utredningen har fått sina direktiv, men det står utredningen helt fritt att själv välja att ta sig an den uppgiften. Jag litar på att partierna i utredningen kommer att kunna enas om att föra en seriös diskussion om denna fråga.

Anf. 59 DANIEL HELLDÉN (MP):

Herr talman! Jag kan konstatera att statsministern gärna skickar frågan till oss andra partier, som om det skulle vara vi som har en anonym trollfabrik som härjar på nätet. Vi vet ju att det inte är så. Det är klart att det finns saker som inte är bra på nätet och att det finns partier som ibland säger saker och ting, men vi har aldrig sett något som liknar det SD håller på med.

Jag tycker att det är förvånande att statsministern på det här sättet försöker att beskriva detta som ett allmänt problem. Vi har aldrig sett något sådant här förut. Varje gång någon har pekat på att detta nog pågår har det dementerats å det grövsta, höll jag på att säga, från Sverigedemokraterna och från andra. Och så ser vi att detta finns mitt i den politiska världen och det politiska landskapet. Jag har svårt att förstå hur statsministern kan prata på det här sättet.

Min fråga gällde huruvida man kan föra in frågan om att förbjuda anonyma konton i den utredning som ingår i vårt utskottsinitiativ.

Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Om man kan förbjuda anonymitet på nätet tror jag är en mycket större fråga, som jag skulle säga också är mycket grundlagsnära – jag är ingen juridisk expert. Sedan kan man säkert diskutera var gränsen för lagstiftning i yttrandefriheten ska dras. Det ligger faktiskt bortom min specifika kompetens.

Att däremot låta en utredning titta närmare på under vilka villkor man ska få använda offentliga bidrag, partifinansiering, tycker jag är mycket legitimt att göra.

Jag tror att man ska vara lite noga i de här frågorna. Att allmänt börja diskutera att förbjuda människor att vara anonyma tror jag skulle föra väldigt långt. Det är nog väldigt många människor som tycker att anonymiteten är en förutsättning för att kunna säga saker som måste komma fram i offentligheten.

Jag sa att den här gången är det Sverigedemokraterna som har goda skäl att svara på frågor. Men jag sa också i går att andra partier har gjort i princip samma sak. Socialdemokraterna gjorde det så sent som 2018 och fick be om ursäkt för den saken.

Det svenska stödet till Ukraina

Anf. 61 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! För en dryg vecka sedan ledde jag en delegation från finansutskottet till Ukraina. Det var fruktansvärt att på plats få se den ryska terror som den ukrainska befolkningen utsätts för. Men det var också hoppfullt att se både modet och motståndsviljan i ögonen på de människor som kämpar mot den ryska övermakten. De är inställda på ett långt krig. De är också inställda på att vinna kriget.

Två saker tog jag med mig hem – för det första att det svenska stödet redan i dag gör mycket stor skillnad på plats på slagfältet, för det andra vikten av att stödet blir mer långsiktigt, dels för att visa Ryssland att vi menar allvar med att vi tänker stå vid Ukrainas sida, dels för den långsiktiga planeringen.

Givet gårdagens positiva besked från regeringen, herr talman, om en treårig ram för stödet till Ukraina vill jag fråga statsministern: Vad skulle du säga blir den största skillnaden i det svenska stödet till Ukraina med det bra beslut som regeringen nu har fattat?

Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Till att börja med håller jag verkligen med: Det är otroligt ögonöppnande att på plats med egna ögon se vad som sker, förödelsen och modet i lika delar. Det kan låta självklart, men när man är där känner man detta in på bara kroppen.

När president Zelenskyj besökte Sverige förra året och vi på kvällen åt en informell middag på Harpsund hade jag bjudit in ett antal personer, bland dem chefen för Hägglunds som tillverkar stridsfordonet CV90. Då kom kvällens enda spontana kram, från Zelenskyj till Hägglundschefen. Det säger någonting om värdet i det som vi nu ger till Ukraina.

Den stora förändringen är egentligen att det ökar planerbarheten och stabiliteten för Ukrainas del. De vet att vi inte bara säger att vi står vid deras sida långsiktigt utan också i våra Excelblad bevisar att vi gör det. Norge gör samma sak, Danmark gör samma sak och flera andra länder gör det med lite olika metoder. Vi får också förutsättningar att leva upp till de långsiktiga säkerhetsåtagandena.

Åtgärder mot antisemitismen i Sverige

Anf. 63 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Den 7 oktober i höstas hände det fruktansvärda. Den palestinska terrororganisationen Hamas genomförde en storskalig attack mot Israel. Hamas terroranfall mot Israel omfattade mord, kidnappningar och systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i ett försök att begå folkmord.

Just nu ser vi att antisemitismen breder ut sig utan dess like världen över och framför allt i Sverige. Från den 7 oktober till årsskiftet har hatbrotten mot Sveriges judar femdubblats.

I veckan som gick besökte min partikollega Alice Teodorescu Măwe den judiska församlingen i Göteborg. Den judiska församlingen uttryckte: Om utvecklingen fortsätter så här kommer denna synagoga att vara ett museum om 30 år. Den kommer enbart att visa att det en gång i tiden levde judar på denna plats, för några judar kommer inte att kunna vara kvar i Sverige.

Det är såklart en helt fasansfull utveckling vi ser. Min fråga till statsministern är: Vad har regeringen för strategi för att hantera denna hatiska utveckling som vi ser breda ut sig i Sverige?

Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först och främst tror jag att vi alla är djupt berörda av det som händer på plats i Gaza just nu med grund i det som hände den 7 oktober. Det är förfärliga scener som utspelar sig. Vad man än tycker om konflikten i Mellanöstern tror jag att vi alla berörs djupt av barn som svälter och familjer som inte får sjukvård och vatten.

Vi gör vad vi kan i detta läge för att hjälpa till med humanitärt stöd. Vi tar vårt delansvar tillsammans med andra länder i en helt fasansfull situation. Sedan har vi hela ansvaret för vad som händer i Sverige. Då är jag

mycket oroad över vad som beskrivs här. Brotten med antisemitiska motiv har ökat femfaldigt sedan hösten. Behandlingen av den israeliska artisten i Sverige under Eurovision var helt ovärdig. Vi ser väldigt mycket i spåren av detta.

Vi kan inte ha världens alla konflikter också i Sverige, och vi kan inte ta hit antisemitism på grund av oenighet om Mellanöstern.

Åtgärdsprogram mot våld i nära relationer

Anf. 65 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman och statsministern! Min fråga rör våld – våld mot kvinnor, våld i nära relation i bredare bemärkelse samt hedersrelaterat våld och förtryck. Detta våld måste bekämpas precis lika kraftfullt som organiserade kriminellas våldsverksamhet, gängvåld och gatuvåld.

Jag vet att regeringen arbetar med ett åtgärdsprogram mot våldet. Men när kommer detta åtgärdsprogram att presenteras, och vad kommer programmet att innehålla?

Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är bra att det som inte borde behöva sägas sägs: att vi tar detta på samma stora allvar som den brutala gängkriminaliteten. Detta våld är ofta mindre synligt, i varje fall innan det sker saker och ting, men det måste tas på precis samma allvar. Det gör också regeringen.

Programmet kommer att komma i närtid, som det heter. Det är ett sätt att säga att det är snart. Jag har dock inget exakt datum. Framför allt är det ett paradigmskifte från ett väldigt ensidigt fokus på gärningsmannen till ett mycket starkare fokus på dem som är utsatta för våld i nära relation eller mäns våld mot kvinnor. Brottsoffrets behov av skydd är ett exempel. Det handlar också om förändringar i lagstiftningen – strängare straff, att kunna ha människor i förvar under lång tid och att de som riskerar återfall inte ska kunna släppas ut, som i den förfärliga situation som påtalades av många efter Nytorgsmannens härjningar.

I allt detta kommer vi att föreslå en samlad förändring – äntligen! Vi borde kunna enas om att detta har tagit alldeles för lång tid under alldeles för många år.

Hot mot journalister

Anf. 67 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Statsministern glömde säga att den 3-procentiga höjningen till public service bara gäller för ett år. Därefter ser finansieringsmodellen något annorlunda ut.

Han var också lite väl spetsig, till och med vilseledande, när han påstod att vi socialdemokrater jämförde public service med rysk statstelevision. Vi pekade på länder där regeringen vill styra och skära

ned på public service och att vi inte vill låta Sverige bli ett av de länderna.

Vi behöver oberoende journalistik kanske mer än någonsin. Vi behöver journalister som vågar granska alla partier, inklusive Sverigedemokraterna, trots att hat och hot följer som ett brev på posten – vilket det nu också har gjort. Så sent som i morse kom nyheten att TV4 mottagit hot efter *Kalla faktas* granskning.

Min fråga till statsministern är: Vad gör regeringen för att se till att journalister även i fortsättningen ska kunna och våga granska politiker från alla läger?

Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi står upp för svensk lagstiftning, yttrandefrihet och att alla brott, hot och hot om brott mot människor som arbetar i demokratins tjänst tas på extremt stort allvar. Jag tror att det finns ett mycket brett stöd i den här kammaren för den ståndpunkten; skapa inte oenighet där den i grund och botten inte finns. Det jag sa inledningsvis är vad vi gör.

Jag måste ändå säga något om att man publicerar annonser med en rysk flagga, en ungersk flagga, en slovakisk flagga och sedan en svensk flagga, uttryckligen hänvisar till public service-utredningen och antyder att vi i Sverige är på väg att gå en rysk utveckling till mötes när det gäller information och fria medier. Det är säkert lagligt. Men jag tycker att det är ovärdigt.

(Applåder)

Skattemedel till islamistiska organisationer

Anf. 69 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Enligt riksdagens utredningstjänst har 1,9 miljarder kronor betalats ut under perioden 2004–2023 från statliga myndigheter och regioner till muslimska organisationer i Sverige som enligt flera forskare har tydliga ideologiska anknytningar till Muslimska brödraskapet. Det kan vara mer medel som betalats ut. Inte alla regioner och statliga myndigheter har svarat, och kommunerna har inte varit inkluderade i undersökningen.

Det är en självklarhet för större delen av allmänheten att skattemedel inte ska betalas ut till organisationer som har samröre med Muslimska brödraskapet.

Min fråga till statsministern är: Hur avser statsministern att agera för att stoppa utflödet av skattemedel till islamistiska organisationer?

Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag återknyta till tidigare frågor och säga att det är ett styrkebesked för Sverige att fria medier granskar sådana här saker och för upp det i ljuset. Gång på gång är det organisationer som säger sig stå för grundläggande demokratiska fri- och rättigheter men som i praktiken agerar annorlunda. Det kräver ofta ganska mycket arbete att avslöja sådana saker. Det är mycket bra att det avslöjas.

Jag kan inte de regelverken i detalj. Men självklart ska grundläggande demokrativillkor mötas för utbetalning av offentliga medel. Vi ska inte med statliga medel subventionera och finansiera organisationer som strävar emot alla de grundläggande fri- och rättigheter som vi själva värnar med alla tänkbara medel.

Regeringen och otillåtna påverkansmetoder

Anf. 71 SAMUEL GONZALEZ
WESTLING (V):

Herr talman! Jag har förstått att statsministerns talepunkt när det gäller trollfabriker är att han inte kan gå in och styra vare sig rättsprocesser eller de olika partiernas kommunikationsavdelningar. Vi förstår det. Det har heller aldrig varit Vänsterpartiets inställning. Det är inte statsministerns roll eller ansvar.

Det som däremot är statsministerns ansvar är vilka partier han väljer att samarbeta med. Nu står det klart för alla att Sverigedemokraterna driver en trollfabrik som verkar inom ramen för det som EU anser är förbjudet när det gäller politisk kommunikation och påverkan, eftersom det riskerar att påverka fria och demokratiska val. Men genom statsministerns fortsatta samarbete med Sverigedemokraterna legitimeras det här.

På vilket sätt är statsministern nu beredd att agera för att det inte ska råda några tvivel om att regeringsmakten inte är avhängig otillåtna påverkansmetoder?
(Applåder)

Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Det är ingen talepunkt. Det är ett faktum. Jag lägger mig inte i rättsprocesser i Sverige. Jag utfärdar inga förundersökningar eller misstankar. I en demokratisk rättsstat sker sådant genom de myndigheter vi har.

Sedan får man gärna tycka olika saker. Det är en helt annan sak.

Och om man har frågor till Sverigedemokraterna ställs de med fördel till Sverigedemokraterna.

Det jag tar ansvar för är regeringens politik. Jag hör en underton som säger: Varför slutar inte regeringen med att minska invandringen, lägga om energipolitiken, bekämpa den grova kriminaliteten, stärka försvaret och gå med i Nato? Det är den största säkerhetspolitiska förändringen i modern tid, som sex av åtta partier har gjort, alla utom just Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Varför slutar jag inte med detta?

Därför att jag tycker att det är min uppgift att få någonting gjort i svensk politik, för en gångs skull. Vi ska inte bara prata utan leverera resultat på de områden där vi fått mandat av väljarna. Det sköter jag.

(Applåder)

Spridningen av konspirationsteorier

Anf. 73 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Efter TV4:s avslöjande om Sverigedemokraternas trollfabrik höll Jimmie Åkesson ett tal på Youtube där han förklarade sin syn på det hela. I talet slog han fast att granskningen av SD inte enbart var ett redaktionellt beslut av *Kalla fakta* utan en del av en gigantisk påverkansoperation från det vänsterliberala etablissemanget. Det är klassiskt för den sortens konspirationsteorier som syftar till att undergräva förtroendet för medierna, för myndigheterna och för de politiska partierna.

I slutänden handlar detta om landets säkerhet. Vi ser att konspirationsteorier ofta används för att destabilisera samhällen. I Sverige har inte minst LVU-kampanjen varit ett tydligt exempel på det, och regeringen har gjort insatser för att motverka den.

Min fråga är: Vad gör statsministern och regeringen för att motverka spridandet av den sortens konspirationsteorier som Sverigedemokraterna nu gett uttryck för i samband med avslöjandet av deras trollfabrik?

Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag och regeringen tror på fria medier, vi tror på oberoende domstolar och vi tror på en öppen och ärlig debatt. Det är vår ståndpunkt. Den råkar också vara väl förankrad i svensk konstitution.

Jag tror inte på smutskastning. Jag tror inte på konspirationsteorier, varken de som handlar om vaccinationer eller de som handlar om att något liberalt etablissemang skulle göra någonting. Det är säkert lagliga ståndpunkter, men de är ändå, i mitt tycke, felaktiga.

Dumheter får bekämpas med upplysthet. Det är lagligt att säga många olika dumheter i Sverige. Det är lagligt att säga att svensk television drar sig mot en rysk inriktning. Det är en felaktig uppfattning, men det är fullt lagligt.

Vi får nog leva med det. Och ju fler vi är som respekterar ett vuxet samtal i svensk politik, desto mindre utrymme kommer dumheterna att få.

Vräkning av brottslingars familjer

Anf. 75 RASMUS LING (MP):

Herr talman! I går beslutade riksdagen att anta ett lagförslag från Ulf Kristerssons regering som går ut på att göra det enklare att vräka familjer från deras bostad. Syftet är att få bort de som är involverade i kriminalitet från bostadsområdena.

Effekten kommer också att bli att småsyskon i familjer där storebror är involverad i gängkriminalitet kommer att bli hemlösa. Det här har väckt kritik från Bris, Barnombudsmannen med flera. Risken är påtaglig att de alternativ som finns är kommunala härbärgen eller svarta kontrakt. Man kan undra vad som kommer att bli bättre av det.

Jag har två frågor. På vilket sätt får oskyldiga småsyskon i sådana familjer det bättre av att bli hemlösa? Och vart ska dessa barn ta vägen?

Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Jag har stor respekt för frågeställningen.

Vi har olika perspektiv. Jag och regeringen är mycket bekymrade över den systemhotande brottsligheten och att ingenting har gjorts år efter år, trots helt uppenbara problem. Om vi fortsätter att göra som man har gjort de senaste tio åren kommer brotten att fortsätta utvecklas som de har gjort de senaste tio åren. Det kommer regeringen att sätta stopp för.

Sedan är det svåra avvägningar. Det är jag den första att hålla med om. Det är en svår avvägning mellan integritet och brottsbekämpning. När brottslingarna skaffar ny teknologi ger vi polisen rätt att använda ny teknologi, trots att man skulle kunna hävda att de därmed också kan lyssna på sådant som faktiskt inte är brottsligt.

När vi ger polisen rätt att avgränsa områden som säkerhetszoner gör vi det för att öka effektiviteten i brottsbekämpningen, trots att det skulle kunna upplevas som en plats där polisen får väl stora befogenheter.

Det är svåra avvägningar. Vi står på brottsbekämpningens sida.

Barns och ungas psykiska hälsa

Anf. 77 ELEONORE LUNDKVIST (M):
Herr talman! Det är glädjande att det är så många unga åhörare på läktaren i dag.

Det känns ständigt aktuellt att uppmärksamma alla de barn och unga som väntar på att få hjälp mot psykisk ohälsa. Jag noterade att regeringen i dag presenterade ett kommittédirektiv; en särskild utredare ska analysera och föreslå en ny stärkt vårdgaranti med väsentligt kortare tidsgränser än i dag. En del i den handlar om barn- och ungdomspsykiatri, bup. Det är en fråga som Moderaterna har drivit länge.

Jag vill fråga statsministern: Vad mer gör regeringen för barns och ungas psykiska hälsa?

Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Det är tyvärr en fråga som är stor nog för ett helt seminarium, och jag har exakt 56 sekunder på mig. Det här blir alltså lite rapsodiskt.

Vi tar frågan på väldigt stort allvar. Jakob Forssmed har gjort en föredragning för hela regeringen kring psykisk ohälsa och existentiell hälsa. Det är otroligt viktiga och länge underskattade frågor som sträcker sig från att ”bara” må dåligt, vilket vi alla gör någon gång i livet, till det som är livsfarligt. Strategin handlar mycket om att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri för att även veta vad som inte kräver specialistvård. Den handlar också om elevhälsan, som är djupt underskattad, och om att inrätta en haverikommission vid varje självmord så att

man lär sig någonting inför nästa gång. En ny samordnare för suicidprevention tillsätts.

Vi tar nu ett helhetsgrepp om allt från det som kommer att drabba alla barn och unga någon gång i livet till det som är dödliga risker. Jag tror att väldigt många svenska familjer tyvärr känner igen sig i precis dessa problem.

Stopp för gränskontroller

Anf. 79 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Fri rörlighet är en av de grundläggande friheterna i EU. I nordiska sammanhang har vi haft passfrihet sedan 1958. I november 2015 återinförde Sverige gränskontroller för att få kontroll över den massiva invandringen. Gränskontrollerna har sedan successivt förlängts och är nu inne på nionde året.

Den fortsatta gränskontrollen har stor negativ påverkan på den regionala utvecklingen i södra Sverige. Vi befinner oss i ett allvarligt säkerhetsläge, men vi har även stiftat nya lagar som ger polisen ökade befogenheter i gränsnära områden. Lagen ger ökad flexibilitet vid inre gräns med stora möjligheter till person- och fordonskontroller utan konkret brottsmisstanke.

Gränskontrollerna i framför allt tågtrafiken är sedan lång tid tillbaka sporadiska och bedöms som ineffektiva och tidsödande. Min fråga till statsministern är om vi möjligen kan se ett slut på gränskontrollerna, till glädje inte minst för pendlarna mellan Skåne och Själland.

Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag skulle också önska att vi var där. Apropå frågan om svåra avvägningar är detta ett gott exempel. Vi är väldigt många, inte minst skåningar eller före detta skåningar som jag, som värdesätter gränslösheten där enormt mycket. Samtidigt ser vi de stora risker som finns i ett säkerhetspolitiskt läge som är allvarligt. Det är på nivå fyra av fem när det gäller hotbilden i Sverige. Det är alltså svåra avvägningar.

Jag tycker att regeringen just nu gör helt rätt i att fortsätta prioritera säkerheten i första hand. Vi ska göra det så enkelt som möjligt men ändå ha säkerheten i fokus. Den dag vi uppfattar att vi har så bra koll på de säkerhetshotande frågorna att vi utan men kan ta bort detta kommer vi att göra det så fort vi bara kan.

Sverigedemokraternas eventuella deltagande i LVU-kampanjen

Anf. 81 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! SD:s Kent Ekeröth hade ett stort engagemang i Paludans koranbrännarturné. Efter valet skrev han stolt: Korankravallerna gjorde sitt jobb – dream team. Det är ett exempel på en politisk metod att framkalla farliga situationer.

För en tid sedan märkte vi en kampanj mot svensk socialtjänst från främmande makter med islamistiska

intressen. Det påstods att svenska myndigheter kidnappade barn från muslimska familjer.

Efter *Kalla faktas* reportage vet vi att SD registrerat hemsidaadresser som riktar sig till människor med arabiskt ursprung. Dessa nämndes när LVU-kampanjen kom på tal.

Kan statsministern gå i god för att SD inte aktivt har deltagit i LVU-kampanjen, och har statsministern förhört sig om vad som har hänt med dessa hemsidaadresser?

Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Frågor som handlar om Sverigedemokraterna ställs med fördel till Sverigedemokraterna. De kan säkert svara på vad de har gjort och vad de har menat. Jag har ingen aning. Men jag uppfattade det inte som att frågeställaren vill ställa sina frågor till Sverigedemokraterna. Det finns helt andra syften.

Jag säger det igen: Om människor kan misstänkas begå brott i Sverige finns det rättsvårdande myndigheter som tar ansvar för detta. Det är inte jag som anklagar någon för brott.

Att säga allvarliga dumheter är fullt lagligt. Det finns många exempel från många partier på att någon sagt lagliga dumheter. Det kan bara bekämpas genom att vi andra säger klokare saker.

Koranbränningarna, som framför allt uppmärksammades förra sommaren, var av allt att döma helt lagliga men icke desto mindre djupt olämpliga. Jag sa gång på gång att det gällde vem som än låg bakom eller uppmuntrade till just de sakerna. (Applåder)

Rysslands bortförande av ukrainska barn

Anf. 83 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Ryssland begår vidriga brott mot Ukraina mer eller mindre dagligen. Kidnappning av ukrainska barn är bland de mest fruktansvärda brotten. Uppskattningsvis rör det sig om över 19 000 barn som förts bort från Ukraina sedan krigsutbrottet.

När jag besökte Kiev för två veckor sedan talade jag med en ledamot som vädjade om hjälp att sätta press på Ryssland i denna fråga. Kidnappningarna är ett omänskligt brott. Både barnen och släktingarna lider fruktansvärt. Om inte omvärlden reagerar resolut finns det stor risk att barnen slukas av Ryssland för gott.

Att mista sitt barn är varje förälders värsta mardröm, och i dessa fall finns det tiotusentals barn och föräldrar som ständigt lever i mardrömmen. Vad gör regeringen för att sätta reell press på Ryssland att lämna tillbaka barnen?

Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först bara säga att jag instämmer i varje ord i beskrivningen. Det är fasansfullt.

När jag var i Kiev förra året diskuterade jag med den ukrainske riksåklagaren en bred palett av olika krigsbrott där det här är bland dem som gör allra ondest att se. Det är helt förfärligt. De har fasansfulla syften. De bryter ned familjer och skapar förfärliga framtidsutsikter för väldigt många barn, på alla sätt.

Jag uppfattar att den samlade, civiliserade världen har reagerat likadant. Det här är ju en av de saker som Ryssland måste stå till svars för när vi så småningom samlar ihop alla konsekvenser av kriget.

Just nu finns det ingen möjlighet att gå in och ta tillbaka barnen, och det vet ju alla. Även det är en fasansfull insikt, men Ryssland kommer att ställas till svars efter kriget. (Applåder)

Vård till PFAS-drabbade i Blekinge

Anf. 85 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! I Kallinge i Ronneby kommun har 5 000 personer förgiftats av PFAS som släppts ut i dricksvattnet av Försvarsmakten. En mindre grupp invånare har drivit frågan om skadestånd, och Högsta domstolen har slagit fast att de har rätt till det. Denna rättsprocess adresserade dock inte huvudproblemet, nämligen att alla de 5 000 drabbade löper ökad risk för en rad sjukdomar såsom cancer och försämrat immunförsvar. Det de mest av allt skulle behöva är regelbundna hälsokontroller. Hittills har de dock inte blivit erbjudna något annat än ett blodprov för att mäta PFAS-halten.

Den lokala vårdcentralen saknar kunskap om hälsoeffekterna av PFAS, och det är orimligt att förvänta sig att region Blekinge själv ska klara av att hantera en så stor grupp patienter med komplexa hälsoproblem. Dessutom är det ju staten som bär ansvaret för att de har förgiftats. Min fråga till statsministern är om regeringen kommer att göra något för att de drabbade i Kallinge ska få den vård de behöver.

Anf. 86 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill inte på något vis förminska frågans betydelse, för den låter mycket allvarlig, men jag ska erkänna att jag inte kan den frågan. Jag vet inte vad som har skett i Blekinge och kan inte rättsfallet. Jag tar gärna med mig frågan och ser till att den kommer till rätt ställe i Regeringskansliet.

Statsministerns reaktion på Sverigedemokraternas agerande

Anf. 87 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Alla som på olika sätt har blivit utsatta för Sverigedemokraternas smutskastning – må det vara journalister, politiker, föreningsmänniskor eller myndighetspersoner – kan intyga att SD:s trollfabriker inte ska jämföras med de amerikaniserade tilltag som då och då förekommer från flera partier.

Det här handlar om systematiska trakasserier, polarisering och splittring av samhället. Det är ett hot inte bara mot enskilda personer utan mot vår demokrati och vår position i världen.

Det handlar inte om lagar och regler. Det handlar absolut inte om att blanda sig i hur andra partier agerar. Men det handlar om mod och ledarskap.

Statsministern talar om resultat. Resultatet av SD:s trollfabriker är precis det vi ser: splittring, polarisering, trakasserier och så vidare.

Min fråga till statsministern blir därför: När tänker statsministern sätta ned foten i rollen som statsminister och säga att det här inte är ett okej sätt att arbeta på om man ska sitta i ett regeringsunderlag?

Anf. 88 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har sagt många gånger, inte minst de senaste tio dagarna eller så, vad jag tycker om smutskastning, vad jag tycker om anonyma anklagelser och vad jag tycker om hela detta sätt att bedriva politisk verksamhet eller vad man ska kalla det. Jag har sagt det många gånger.

Jag har också sagt att varje parti får ta ansvar för vad det gör. Jag tar inte ansvar för vad Sverigedemokraternas kommunikationsavdelning sysslar med. Den frågan ställer man med fördel till Sverigedemokraterna.

Däremot vill jag säga, utan att för en sekund förminska det som SD nu anklagas för, att det är väldigt många svenskar från höger till vänster som de senaste åren har upplevt sig grovt förföljda och trakasserade med olika anklagelser på nätet. Det borde upphöra, och det borde åtta partier enas om att fördöma.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 5 (forts. från § 3) Energipolitikens långsiktiga inriktning (forts. NU14)

Anf. 89 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! En av Europas större producenter av plåt för byggindustrin finns i Skåne. Areco startade i skånska Trelleborg och har i dag sex fabriker, varav två finns i Malmö. Man ska snart inviga en ny fabrik i skånska Örkelljunga.

Detta är naturligtvis mycket glädjande. Nya fabriker ger nya arbetstillfällen, mer tillväxt och bättre möjligheter för välfärd även i kommuner som ligger utanför storstäderna.

Det som däremot är oerhört trist är att fabriken som ska startas i Örkelljunga måste drivas av dieselaggregat de första åren – detta då det fortfarande inte alltid går att få någon nätanlutning när man som sydsvenskt företag vill expandera och exempelvis starta nya fabriker.

Det här är en helt orimlig situation. Det är orimligt för de företag som väljer att gasa och satsa i en tid av

geopolitisk instabilitet. Det är orimligt ur ett energipolitiskt svenskt perspektiv, där vår USP under lång tid varit att vi har stabila elleveranser till låga priser. Men det är också orimligt att vi i södra Sverige nu är tvungna att ta till fossila energikällor som dieselaggregat för att kunna driva företag. Det går i rakt motsatt riktning från de klimatpolitiska mål vi tillsammans har satt upp.

Jag säger samma sak som jag sagt många gånger tidigare här i talarstolen: Det är skånska företag och skåningar som i hög grad får betala priset för det misslyckande som i första hand Socialdemokraternas förda energipolitik har inneburit.

Att prisa ut både kärnkraft och, mer i närtid, Öresundsverket var ett misstag. Indelningen i elprisområden – som förvisso inte bara Socialdemokraterna ska lastas för – var också ett misstag. Och det är vi i södra Sverige som får betala för detta.

Dagens debatt om energipolitiken och det förslag som regeringen nu har lagt fram är ett steg i att rätta till de misstag som begåtts historiskt kring Sveriges energiförsörjning.

Vi behöver komma bort från den situation vi tyvärr fortfarande befinner oss i, särskilt i södra Sverige. Att företag behöver ta till dieselaggregat för att kunna bedriva produktion är ett tydligt bevis på vilket misslyckande energipolitiken varit.

Herr talman! Hur kan vi då göra bättre framöver? Det jag vill lyfta fram från regeringens proposition är de två mål som behöver präglade energipolitiken framöver.

Det första är planeringsmålet. Planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar att leverera den el som behövs. Sverige behöver planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar 2045.

Vi behöver också titta på hur det här målet ska delas upp i olika geografiska områden. Det behöver tydliggöras och kontrolleras. Detta kommer också att ske med start 2030.

Att detta är viktigt är för att energiproduktionen hela tiden behöver vara i fas med energikonsumtionen. Där industrier startas och drivs behöver vi också se till att produktionen av el ökar. Med de ambitioner som både politiken och näringslivet har om elektrifieringen och den gröna omställningen blir det än mer viktigt att se till att produktion och konsumtion är i fas i hela landet.

Det andra som jag vill lyfta fram från propositionen är att vi ska ha ett leveranssäkerhetsmål. Jag tycker att det är väldigt tydligt vad detta innebär i den skrivelse som vi nu diskuterar. Det är också helt avgörande om det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd.

Ett leveranssäkert elsystem är driftsäkert och möjliggör hög överföringsförmåga – precis de egenskaper vi är ute efter. I ett sådant elsystem behöver både energin och effekten räcka till.

Vi har sett i närtid vad konsekvenserna blir för Sverige, för svenska företag och svenska konsumenter, om vi inte lyckas med detta. Det är också därför Svenska kraftnät bör få ett övergripande ansvar för att göra regelbunden uppföljning av leveranssäkerhetsmålet.

Herr talman! Om vi ska kunna leverera på de här två målen behöver vi öka produktionen av planerbar fossilfri el betydligt. Konkret kräver det tillkomst av ny kärnkraft och att den befintliga fortsätter. Det kräver utbyggnad av sol- och vindkraft men också förstärkning och utbyggnad av kraftöverföringssystemet.

Vi behöver fortsätta titta på hur vi kan energieffektivisera. Det började vi med efter Rysslands invasion av Ukraina, och det behöver fortsätta i ungefär den takt som vi har lyckats hålla så här långt.

Vi behöver ett gott investeringsklimat i Sverige som gör att man vågar fatta de investeringsbeslut som behövs för ett bättre elsystem. Vi måste också se till att hushållen kan betala sina elräkningar. Vi ska inte hamna i den situation vi var i för två vintrar sedan, när många hushåll gick på knäna på grund av de höga elräkningarna.

De förslag som ligger på bordet och som vi debatterar här i dag är faktiskt första steget i att få på plats ett bättre elsystem. Jag yrkar därför bifall till näringsutskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 90 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Till mina kollegor och om det är någon som lyssnar där ute börjar jag med att säga det här: Jag är övertygad om att om vi skulle ha EU-val på vintern, när det är 30 grader kallt och alla får hem sina elräkningar, skulle vi få ett helt annat utslag i valet.

Nu debatterar vi i alla fall *Energipolitikens långsiktiga inriktning*, som betänkande NU14 heter.

Betänkandet berör mycket kring elenergiförsörjning, effekter på Sveriges konkurrenskraft i förlängningen och inte minst framtiden för industrin i allmänhet och stål- och gruvindustrin i synnerhet.

I propositionen redovisar regeringen att det övergripande målet för energipolitiken är att skapa villkor för effektiv och hållbar energianvändning och kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Målet bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU och syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.

Jag börjar redan här, herr talman, försöka redogöra för hur galet det blivit med den gemensamma energimarknaden i EU. Inte för att vi ska sluta handla

med el, men man prissätter vår egenproducerade billiga och utsläppsfria el till oss själva med den så kallade marginalprissättningen.

I förra veckan var förbundskansler Olaf Scholz i Stockholm för ett möte med statsminister Ulf Kristersson. På dagordningen stod just energifrågor. Nu tänker sig tyskarna att de ska mildra sina problem med en ny ledning, denna gång från Sverige till Tyskland. Svensk fossilfri el ska alltså trygga Tysklands industri och landets gröna omställning – som om vi inte redan drabbats tillräckligt av kontinentens misslyckade energipolitik. Svenska kunder har betalat tyska elpriser bara för att vi har en marginalprissättning som lett till att producenterna tjänat multum, och staten tiger då det givetvis skvalpar över även till Finansdepartementet. Hur länge svenskarna tänker godkänna denna kapitalöverföring är en gåta för mig.

Vänsterpartiet har sedan sommaren 2022 drivit att Sverige bör klargöra för kommissionen att Sverige som den största exportören av el till grannländerna ska få prissätta den inhemska konsumtionen separat då det är helt horribelt att svenskar ska betala i form av dyra elräkningar för andra länders misslyckanden. Här ska tydligt klargöras, herr talman, att Vänsterpartiet inte är ute efter att kapa kablar eller ens begränsa handeln med el. Men man utmanar inte ens EU-förordningen eller påståendet att vi, som de vill hävda, skulle diskriminera dem. Vi diskriminerar inte köparna av vår el. De skulle få betala samma pris som i dag för elen som de köper, men skillnaden skulle bli att vi svenskar skulle köpa vår egen el till rimliga priser.

Bekenteamet, som det heter, har hela tiden försökt komma igenom nationalekonomernas dimridåer och drivit på för samma sak som vi i Vänsterpartiet. Vi kallar det för Sverigepriser, och Bekenteamet kallar det för Bekenmodellen.

Men man måste givetvis tala klarspråk även om hur distributionen av el fungerar. Vi har en monopolmarknad vad gäller elnät, och här försöker man via en myndighet efterlikna någon sorts marknad så att prissättningen ska bli någorlunda korrekt. Jag kan bara konstatera att elnätsbolagen och de elproducerande bolagen återigen kommer att vara vinnare, och vi kunder står med notan. Det är ingen hemlighet att när Energimarknadsinspektionen fattade beslut om intäktsramarna för elnätsföretagen blev dessa helt klart överkompenserade igen – 100 miljarder mer än föregående planperiod.

Herr talman! Jag tänker inte stoltsera med mina högskolepoäng eller annat som skulle ge mig dignitet eller status när det gäller denna debatt. Men exempel från verkligheten kan jag ge även med mina få skolår, för räkna kan jag faktiskt – jag var rätt duktig på det.

Årsavgiften för eldistributionen, abonnemanget, har för mig ökat med 40 procent jämfört med föregående år. Överföringsavgiften har ökat med 11 ½ procent, liksom energiskatten. Håll nu i er! Jag bor där vi producerar större delen av den överskottsdel som vi exporterar, och produktionskostnaden har definitivt

inte ökat nämnvärt. Men min el har blivit 107 procent dyrare jämfört med föregående år. Kom ihåg att momsen får ungefär samma effekt då den tas ut på hela summan, även energiskatten. Det blev därmed en höjning även av momssumman på mer än 50 procent.

Om inte detta ger reaktioner från allmänheten tappar i alla fall jag tron på medborgarna och på dem som väljer oss här i riksdagen. Jag vet inte vad som i högre grad skulle kunna förena civilsamhället och medborgarna.

Låt mig tala klarspråk, herr talman. Att regeringen inte bryr sig om svenska privatkonsumenter må vara hänt, men att den riskerar Sveriges konkurrenskraft och sätter käppar i hjulet för industrisektorn, som vill göra en omställning, övergår mitt förstånd.

Jag har följt och även försökt att aktivt bilda mig en uppfattning om hur den tunga industrin vill möta framtiden som föregångare, det vill säga komma bort från koldioxidutsläpp och ha produkter som kommer att efterfrågas av morgondagens konsumenter. När svenska tungviktare i gruv- och stålbranschen samt vårt statliga Vattenfall lanserade samarbetsprojektet Hybrit blev jag ärligt talat först förvånad men sedan jättestolt över att vi i lilla Sverige skulle kunna gå först och visa hur stora utsläppare av växthusgaser kan göra en omställning.

Jag var på ett frukostseminarium förra veckan, där en boklansering fick en del utrymme. Seminariet anordnades av Skandinaviska Policyinstitutet, och antologin hette *De norrländska stålsatsningarna – frälsare eller gökunge?* Nationalekonomer i all ära – de har givetvis sin plats i samhällsdebatten. Magnus Henrekson och David Sundén är författarna och var även föredragshållare. Det blev tydligt att man vill svartmåla satsningarna på vätgas med billig vindkraft som insatsvara. Det sågas som helt orealistiskt. Jag kan, fru talman, inte låta bli att ge lite recensioner från mötet.

David Sundén beskriver hur LKAB borde börsnoteras och hur viktigt det är att ha styrelseledamöter med kompetens. Jag frågade om hans erfarenhet av gruv- och stålbranschen, som var noll, givetvis. Jag menar att det helt klart och tydligt pågår en riktad kampanj där industrins framtid riskeras i syfte att lyfta kärnkraften som något enastående och svartmåla förnybar vindkraft. Det blir tydligt att om omställningen lyckas och börjar ta fart och vindkraft är en del i det systemet försvagas bilden av hur enastående kärnkraften är.

Jag ska citera lite grann från boken så att ni förstår. ”Men om man väljer den vägen uppstår ett nytt dilemma: då är risken stor att kärnkraften inte blir lönsam när den väl är på plats.” De inser och skriver själva att det är klart att caset blir sämre om detta lyckas.

Deras analys säger: ”Billigast skulle kärnkraftsel vara, vilken skulle kunna produceras till en kostnad runt 70 öre per kWh.” Varifrån får man dessa siffror, när ingen annan har visat hur mycket det kostar och exempen från världen visar något helt annat?

Deras budskap går helt klart ut på att svartmåla LKAB:s satsning på järnsvamp och vindkraften som energibärare. Att de hänvisar till att de haft kontakter med stålproducenter som stöder deras analys ger jag inte mycket för. Det är konkurrenter till LKAB som har sagt detta, och de vill hålla fast vid den gamla tekniken. Så länge det går att tjäna pengar på masugnar är det klart att de inte vill se en sådan här utveckling.

Fru talman! Om jag blir sjuk går jag inte till nationalekonomer och frågar vilken behandling jag ska ha för att bli frisk. Jag går givetvis till en läkare som har forskat kring detta och har kunskapen.

Nåväl, fru talman, för att inte helt glömma bort kärnan i denna debatt måste jag nämna något som hade behövts. Den omställning som krävs hade varit betjänt av en bred och därmed över tid stabil politisk förankring. Jag är därför starkt kritisk till att regeringen inte har bjudit in till samtal i syfte att nå en blocköverskridande överenskommelse genom ett genomarbetat helhetsgrepp om hela energisystemet. Den politiska oppositionen hade behövts för att ge energipolitiken den legitimitet och det innehåll som tyvärr saknas i regeringens proposition.

Vi är alla överens om att Sverige behöver mer el till rimliga priser – i närtid. Annars ökar risken att industrin, både inhemsk och utländsk, drar sig för att investera i den gröna omställningen. Att enbart ha siktet inställt på 2045 gör givetvis att viktiga investeringar och elnätsinsatser som behövs redan nu i stället skjuts på framtiden.

För att industrin ska våga satsa på omställningen behöver företagen veta att det finns tillgång till fossilfri – jag säger gärna förnybar – el redan 2030. Med breda energipolitiska samtal hade de mål som regeringen föreslår varit både bättre grundade politiskt och på ett helt annat sätt kunnat möta de förväntningar som finns bland företrädare för betydande energikonsumenter som exempelvis delar av transportsektorn och industrin. Betydelsen av delmål på kortare tidshorisonter hade med största sannolikhet beaktats på ett bättre sätt.

Jag står givetvis bakom alla reservationer som vi har tillsammans med andra partier, men jag väljer att yrka bifall bara till reservation 4.

Anf. 91 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för anförandet! Jag hade faktiskt inte tänkt ta replik. Birger Lahti är den bästa vänsterpartist jag känner. Men nu blev det så specifikt i och med den antologi som nu kommit ut, där en uppsättning forskare från olika infallsvinklar har granskat, ifrågasatt och till viss del också utdömt de norrländska stålsatsningarna – *De norrländska stålsatsningarna* är också huvudtiteln på den bok som Birger Lahti belyser och som jag själv hade förmånen att kommentera när den släpptes hos Policyinstitutet i Malmö.

Jag skulle ändå vilja problematisera detta något även utifrån en vänsterpartistisk ingång. Det vi just nu ser är ju krav på enorma samhällsinvesteringar.

Sannolikt är det hundratals miljarder som behöver investeras i vägbyggnationer, djuphavshamnar och inte minst elnätsutbyggnad. Detta täcks ju inte av kommunerna, men när det gäller till exempel Boden, Luleå och Skellefteå kommer varje kommun att behöva skuldsätta sig för tiotals miljarder för att möjliggöra de etableringar som man hoppas på. I vissa fall sker det uteslutande genom offentliga aktörer; i andra fall sker det genom privata aktörer som blåses upp av offentliga medel. Om det i dessa fall – ett exempel är H2 Green Steel – inte skulle gå hela vägen har vi alltså offentliga aktörer, inte minst kommuner, som har spenderat miljardbelopp i förhoppningen att något ska realiseras, men vinsten kommer det privata kapitalet till del.

Man talar om en konstig riskkapitalistisk modell där risken i hög grad tas av det offentliga medan det privata kan ta vinsten om det uppstår någon sådan. Ser inte Birger Lahti också risken, inte minst för sin egen hembygd, med dessa riskfyllda projekt? Om de inte blir verklighet, vem står då med stora skulder till bankerna?

Anf. 92 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Tobias Andersson, för frågan!

Vi brukar ibland skoja om en gammal historia. Det var en gammal pensionär som körde på vägen. Han körde på en huvudled. Sedan var det en annan bilist som backade ut, och pensionären råkade köra på honom. Det är klart att det inte var pensionärens fel, för han körde alltså på en huvudled. Han som backade ut började ursäkta sig, men gamlingen sa:

— Det är mitt fel!

— Inte kan det vara ditt fel, sa den andre. Du körde ju på huvudled!

— Jo, om jag hade stannat hemma, hur fan skulle du då ha kunnat krocka med mig?

Om vi inte gör något alls kan det omöjliga bli fel. Men jag tror att Sverige står inför ett läge där vi måste våga satsa för framtiden. Vad är det som kommer att efterfrågas om ett decennium? Jag tror att den gruppen av konsumenter kommer att efterfråga de produkter som vår industri vill framställa. Det är något annat än de amerikanska ståljättarna som litar till masugnar med kol. Vi ser att de ännu tjänar pengar på det, men jag tror att morgondagens konsumenter kommer att ha helt andra förväntningar där ute. Vi måste våga.

Jag kan dela Tobias Anderssons farhågor när det gäller att staten tar en del av risken men att det är privata aktörer som kommer att tjäna pengar. Men jag tror att man i alla fall måste dela på risken, för samhället kommer givetvis att bli en vinnare om detta går i lås. Jag hoppas och tror att det kommer att gå i lås. Men om man bara hittar nackdelar kommer givetvis även investerarna att dra sig för att satsa om inte samhället tror på det.

Låt mig jämföra med Finland. Om hela finska folket säger att skogsbruket är bra brukar det alltid gå bra. Då har de backning av hela samhället. Sådant

skulle jag vilja att Sverige kunde efterlikna, att man har en sådan tilltro.

Anf. 93 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för svaret! Jag försöker på intet sätt att sätta dit ledamoten utan snarare att balansera debatten något. Jag upplever att det finns fog för kritiska frågor om projekten oavsett vilken politisk hemvist man har. Kanske gäller det inte minst den som är vänsterpartist.

Nu har jag inte boken framför mig, men jag vill minnas att man i den belyser att det har kostat Skellefteå kommun över 20 miljarder att möjliggöra etableringen av Northvolt. Liknande summor tittar vi på i Luleå, Boden och andra kommuner i området. Det är en ofantlig summa att ta upp som skuld i en balansräkning och betala räntor på i decennier framöver om man nu inte inbringar de skatteintäkter man hoppas på.

Och även om industrierna etableras kan det bli fly-in-fly-out, alltså att det i slutändan inte blir någon som betalar skatt i kommunen ändå. Då står man med miljardbelopp i lån till förhållandevis höga räntor. Man får inga ökade skatteintäkter. Man har byggt ut förskolor och äldreomsorg. Man har byggt om sin hamn och gjort annat, och man har skuldsatt sig för generationer framöver i kommuner som inte har ett fantastiskt ekonomiskt läge från första början. Det är en enorm risk dessa kommuner tar för att möjliggöra för privat kapital att investera och få avkastning utan att själva behöva ta risken.

Vi kan ta upp LKAB, som Birger Lahti belyste i sitt anförande. De efterfrågar 70 terawattimmar till 2045–2050. Jag har svårt att se att Birger Lahti och Vänsterpartiet skulle få stöd i sina valkretsar i Norrbotten för att installera motsvarande 70 terawattimmar vindkraft. Det innebär alltså att omkring 11 000 vindsnurror skulle behöva komma på plats i Norrbotten med omnejd. Jag har svårt att se att man kan få folkligt stöd för det ens som vänsterpartist.

Min fråga är om Birger Lahti delar dessa farhågor och om han har någon lösning på detta med de delade riskerna och inte minst det som gäller effektförsörjningen.

Anf. 94 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack återigen för frågan, Tobias Andersson!

Så länge vi har ett läge där vi saknar regionalpolitik – det finns nu många exempel på att kommuner har börjat motsätta sig etableringar av till exempel gruvor eller vindkraft, för kommunerna ser bara nackdelar med det – kommer de att säga nej. Men om vi har en fördelning är det en annan sak. Finnarna har en lösning, och jag tycker att vi bör titta på den.

Exakt hur stort antalet vindsnurror skulle bli låter jag bi osagt. Men jag är övertygad om att vi skulle få en stor utbyggnad av vindkraft både på land och till havs. Vi ska ha ett enat system där man ser fördelar med att upplåta natur och närmiljö till vindkraft. Men

det finns inte på plats i dag, för den här regeringen väljer att bromsa de delar som skulle ha gett effekt, till exempel i den här utredningen.

Affärsvärlden efterlyste nyligen miljonsponsorer för en på förhand bestämd negativ granskning av den gröna industrin som skulle göras av Skandinaviska Policyinstitutet, som de driver. De söker sponsorer för sin inriktning att svartmåla detta.

Jag tror att vi skulle kunna få acceptans för de terawattimmar som krävs. Jag tror att det är enda chansen för att man ska överleva som bransch. Branschen utmålas ofta som en industri med höga utsläpp som är smutsig. För att de ska kunna överleva måste de kunna leverera det som världen kommer att efterfråga i morgon eller i framtiden. Jag tror att enda chansen är att vi gör dessa satsningar.

Sedan har vi detta med att få människor att komma dit. Jag håller med om att det inte blir någon vinst om man har fly-in-fly-out. Men jag kan ta ett exempel från 1960-talet. Då jobbade jag med en kompis – han är nu pensionär sedan länge – som åkte taxi till sin farbror i Övertorneå flera gånger i veckan. Bostäderna fanns på plats, och två stora företag från Sverige sökte folk. Det var Skega och Philips. Vi hade förberett med bostäder, och företagen kom dit.

Anf. 95 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Elpriserna har sjunkit tillbaka till lite mer normala priser det senaste året. Priserna varierar, men det är medelpriset som är relevant för den som betalar sin elräkning, och det är nere på dryga 50 öre. Det är välkommet. Det är ingen som vill ha tillbaka de priser som vi hade när Ryssland skruvade åt gaskranen och priserna spillde över från kontinenten, vare sig man betalar dem på elräkningen eller, som regeringen nu planerar, via skattsedeln eller subventioner.

Vi behöver konkurrenskraftiga priser på energi oavsett om det gäller el, drivmedel eller uppvärmning. Och vi behöver se till att den är grön, både för klimatet och för konkurrenskraften.

När regeringen har lagt alla ägg i samma energikorg ser Centerpartiet en bred helhet. Vi talar om energisystemet när regeringen pratar om elsystemet. Det är därför jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet, och det är därför vi inte ställer oss bakom det nya elpolitiska mål som regeringen lagt fram. Man pratar nämligen bara om elsystemet.

Man pratar om fossilfritt i elsystemet. Det är ett mål vi i praktiken redan har uppnått. Däremot finns det mycket kvar att jobba med i energisystemet, inte minst i transportsektorn, där regeringen ökar användningen av det fossila.

När vi nu talar om drivmedel går det inte att undvika biogasen, som också behandlas i detta betänkande. Biogasen är fortfarande 5 kronor dyrare vid pumpen jämfört med tidigare. Det beror på en EU-dom som regeringen har valt att inte överklaga och inte agera på. Var är regeringens engagemang när det gäller pumppriser där? Med tanke på att Tidögänget byggde

större delen av sin valrörelse på att prata pumppriser är det förvånande att ingen har brytt sig. Men den ryska oljan och gasen kanske är viktigare än den svenska biogasen. Uppenbarligen är det något som inte står rätt till här.

Energidebatten i Sverige handlar ofta om elproduktion, som vi också har hört i denna debatt. Det är ett bolagsfokus. Sällan handlar det om det enskilda hushållets situation eller roll. Men vi i Centerpartiet vill ge fler hushåll mer frihet, frihet att välja själva och möjlighet att vara en del av omställningen, att sänka sina egna kostnader och att öka sin egen elproduktion. Det var därför vi drev igenom förslaget om grönt avdrag så att fler kan sätta upp solceller hemma, ha ett batterilager eller ha en laddstolpe.

Nu är det dags att gå vidare. Vår gröna check, som vi lade fram i vår budget, hjälper människor att investera sig ur höga elräkningar och sänker drivmedelskostnaderna för förnybart. Den kan användas för att sätta upp solceller, energieffektivisera, köpa grönt drivmedel eller installera batterilager som råkar ha fyra gummihjul och kallas elbil – bara för att nämna några saker.

Det ska vara lätt att göra rätt, och det miljösmarta valet ska alltid vara det billigaste. Detta stärker dessutom det svenska energisystemet och hjälper människor som har det tufft med elräkningarna. Samtidigt minskar utsläppen. Detta gör oss också mindre sårbara, för det är långt mycket svårare att slå ut en miljon decentraliserade anläggningar än tio stora. Det är något den sittande regeringen borde fundera över i sin centraliseringsiver, speciellt i det säkerhetspolitiska läge vi har.

Den som inte har ett eget tak kanske kan gå ihop med grannarna. Man kan skapa energi tillsammans, energieffektivisera och installera ett större batterilager, men då måste förutsättningarna finnas.

Energigemenskaper är på undantag i Sverige. Regler sätter käppar i hjulet, exempelvis genom solskatten. Att gå samman och lösa samhällsproblem är vi vana vid i Sverige. Vi har vägföreningar. Vi har fiskevårdsföreningar. Vi har fiberföreningar. Jag är helt övertygad om att energiföreningar är nästa steg, om man skulle få rätt förutsättningar. Låt alla som vill vara med och bidra göra det!

Den som har små marginaler och som inte kan investera sig själv ur problemen vill vi erbjuda gröna statliga kreditgarantier. De som har fastnat värst i fattigdomsfällan är ofta de som har fått höga elräkningar, som har höga drivmedelskostnader och som inte har pengar för att investera sig ur detta. Dem behöver man hjälpa. Det gäller såväl på elsidan som på fordonssidan. Elbilar och biogasbilar var åtminstone fram till regeringens chockhöjning av skatten dyrare i inköp men billigare i drift. Det är därför det behövs en miljöbilspremie för att sänka trösklarna.

Det behövs också större frihet och skydd mot naturliga monopol. När elnätsbolag och fjärrvärmebolag kraftigt kan höja priserna, till och med så mycket att de blir utkastade ur de gemensamma

branschorgan som finns för just transparens, är det något allvarligt fel i systemet.

Konsumenternas skydd måste stärkas. Samtidigt behöver vi stärka de möjligheter som finns för just fjärrvärme och kraftvärme att konkurrera på sjysta villkor. Här behövs det en kraftvärmestrategi, som Energimyndigheten har lagt fram förslag om men som vi inte har sett röken av från regeringen.

Vi behöver få ett slut på domstolsprocesser och överklaganden kring elnätet. Vi behöver ordning och reda och en borgfred mellan elnätsbolag och konsumenter. Här behöver de stora bolagen ta ett särskilt ansvar, både för en rimlig prissättning och för en snabb utbyggnad av elnätet.

Här ser vi också att det finns mycket mer att göra än att bara prata om produktion, som det görs alldeles för mycket i denna kammare. Det behövs storskalig lagring. Vi behöver fokusera betydligt mer på det. Oavsett vilket kraftsystem vi förordar behövs det mer lager. Det kan vara i vattenkraftsdammar. Det kan vara via pumpkraft. Det kan vara solenergilager över säsong. Det kan vara vätgasinfrastruktur, batterier och mycket mer. Detta är något som regeringen borde fokusera på i kommande energiforskningsproposition.

Lösningarna handlar många gånger om att ta hand om den fritt flödande energin med låga marginalkostnader. Det behövs också ett mycket mer strategiskt arbete. När Volvo nu lanserar elbilar som kan stötta elsystemet kan det göra enorm skillnad. Men regelverken finns inte på plats. Beskattning gör detta omöjligt. Trots att det kan sänka kostnaderna radikalt för konsumenterna hänger inte politiken med.

Den gröna omställningen är en möjlighet för Sverige. Men regeringen verkar tro att den gröna omställningen handlar om grön fernissa som spelar mindre roll – det är inte så viktigt att gå före. Ingenting kunde vara mer fel.

Det är tydligt att det är Centerpartiet som driver den borgerliga politiken i svensk inrikespolitik just nu, för det är näringslivet som pressar på i den här omställningen. Deras kunder vill ha gröna produkter. Om vi inte stöttar näringslivet är de inte Sverigesentimentala – de flyttar. Detta är inget tomt hot.

Nyligen kom, som jag har sagt tidigare i denna debatt, en rapport från Västra Götalandsregionen som visar att Västsverige riskerar att förlora 25 000 jobb om man inte möter elbehoven till 2030. Ändå har Ebba Busch mage att säga: Nej, havsbaserad vindkraft kan inte hjälpa till. Det är tvärtemot vad Svenska kraftnät, Energimyndigheten, Svenskt Näringsliv, Volvo, SCA, Holmen och Vattenfall – ja, kort sagt alla andra – säger. Hon hänvisar till fysikens lagar. Men de fysikaliska lagarna på departementet verkar vara helt andra än dem i resten av samhället, för regeringen verkar vara de enda som ser att det är omöjligt att få in mer el i systemet på kort tid. Att man har löst detta i länder som Irland, Nederländerna och Spanien verkar gå helt obemärkt förbi.

Vi har fantastiska förutsättningar i Sverige. Med rätt förutsättningar kan vi sälja klimatlösningar till hela världen. Trots det säger Moderaterna att vi ska lägga oss på en europeisk miniminivå. Vad de inte verkar förstå är att klimatexporten då vänds till import och att jobben flyttar.

En stark energi- och klimatpolitik är också en stark näringslivspolitik. Det som efterfrågas mest av allt är att behoven i närtid ska mötas med trygghet, stabilitet och långsiktighet i besluten. Där politiken borde ha lättast att leverera misslyckas regeringen kapitalt. Dagens proposition är tyvärr ett typexempel.

Någon stabilitet i besluten över tid verkar inte intressant. Några seriösa samtal har inte förts. Det bjöds in till en glorifierad fika och en remissrunda utan möjlighet att påverka. Vi levererade konkreta förslag. Vi ombads att komma med sådana. Vi levererade både muntligen och skriftligen. Ändå brydde man sig inte.

Det kanske allra mest intressanta är att både Centerpartiet och Miljöpartiet lade fram förslag om att vi kanske också borde ha ett effektmål till 2030. Trots att moderater flera gånger har sagt att det är effekt som räknas och inte energi sett över året, att det till och med skulle vara helt irrelevant, är det enda som regeringen lägger fram ett mål om energi över året. Detta är bara oseriöst.

Att möta behoven i närtid bryr man sig helt enkelt inte om. Det finns inga mål på kort sikt, trots att industrin skriker efter det. Så sent som för två dagar sedan var det debattartiklar av tunga industriföreträdare som säger att detta är helt nödvändigt, att regeringens fokus på 2045 är för långt bort och att det inte går att investera utifrån detta.

Precis samma resonemang för man kring klimatmålen. Det är inte så konstigt eftersom de behov vi har på kort sikt och framför allt de lösningar som står till buds inte lirat med regeringens politik. Då blundar man. Detta är djupt skadligt för Sverige. Det går långt utanför den här kammaren, och jag är orolig.

Man vill slå fast att vi ska ha ett leveranssäkerhetsmål, men man kan inte specificera vad det betyder i praktiken. Detta vill man ha utan att veta vad det kostar, utan att ha några analyser och utan att veta hur det ska uppnås. Det är inte seriöst. Konsekvensanalysen till propositionen är ett skämt.

Slutligen avskaffar man energieffektiviseringsmålet trots att vi vet att var femte kilowattimme till var sjunde kilowattimme vaskas – helt i onödan. Det skulle vara lönsamt att effektivisera detta. Att ta vara på den potentialen skulle snabbt frigöra både energi, effekt och kapacitet i nätet. Det skulle köpa oss tid för andra åtgärder. Dessutom vore det lönsamt.

Frågan man måste ställa sig är: *Vill* regeringen fördröja och försena? Hur ska vi annars tolka detta? Investerarna står i kö för att bygga. Låt dem göra det! Det ligger förslag om vindkraftsparker på regeringens bord. Visserligen låg det ett par stycken på den förra regeringens bord också, men den fattade beslut när beredningen var klar. Nu fattar regeringen inga beslut.

I Skåne har vi parker, som Louise från Liberalerna lyfte fram, som man är redo att fatta investeringsbeslut om. Men man får inga besked från regeringen. Detta skulle i ett enda slag göra en enorm skillnad för elsituationen i Skåne, där man dessutom vill investera i stora batterilager för att kunna jämna ut produktionen över tid. Vi vet också att havsbaserad vindkraft levererar el 95 procent av tiden. Det är en form av ny baskraft.

Här måste regeringen skärpa sig. Försvaret måste anpassa sig, som man har gjort i andra länder. Våra allierade i Nato klarar detta alldeles utmärkt. Varför gör inte det svenska försvaret det? När jag besöker Saab säger de: Vi har inga problem med vindkraft och våra radaranläggningar. Det filtrerar vi bort. Det värsta som kan hända är att någon gömmer sig bakom vindkraftverket. Men då kan de inte flytta sig, för vi ser dem så fort de rör sig därifrån!

Förslag om solparker ligger i mängd på länsstyrelsens bord. 12 terawattimmar – det är alltså mer än vad två kärnkraftsreaktorer producerar.

Det är klart att vi behöver hantera människors vilja att ställa om även lokalt, men låt då fastighetsskatten gå tillbaka till kommunerna. Låt närboende få ta del av de värden som skapas! Det ska självklart vara lika attraktivt att ha en vindkraftspark i sin kommun som en batterifabrik.

Fru talman! Vi har länge pushat för kortade tillståndprocesser. Det brukar pratas mycket om det i den här kammaren. De utredningar som tillsattes under förra regeringen har jag personligen drivit fram. Regeringen säger sig också vilja korta ledtiderna. En bra start hade varit att börja på det egna departementet.

Debaclet om vattenkraftens paus är ett kapitel för sig. Regeringen har inte lyckats kommunicera ett enda förslag på över ett år. Det enda den har lyckats med är att göra vattenkraftsbranschen så orolig att Vattenkraftens miljöfond har stoppats. Miljöförhållanden är förbannad för att det inte händer något över huvud taget, och kommissionen kommer snart att inleda ett överträdelseärende mot Sverige. Och nu ska vi vänta ett år till.

Det finns en proposition om minskad byråkrati som regeringen just har lagt fram. Det tog två år innan man lade fram den färdiga utredningen. Både havsvindparker och förslag kring ersättningar ligger och samlar damm. Man undrar ju om regeringen medvetet är beredd att fälla stora industriprojekt för att man inte levererar energi i närtid. Till och med ministern själv har sagt att man räknar med att detta kommer att ske.

Vi behöver strategier. Vi behöver en strategi för vätagas, för bioekonomi, för biogas och för kraftvärme. Alla dessa finns som färdiga myndighetsprodukter, men det händer ingenting. Var är engagemanget från regeringen?

Slutligen, fru talman: När regeringen hastar igenom lagstiftning kring visitationszoner för att det är så bråttom att hantera gängkriminaliteten verkar den tycka att energi, klimat och svensk konkurrenskraft

kan vänta – gärna till nästa mandatperiod. Det här är skadligt. Det är skadligt för klimatet, för medborgarnas hälsa, för hushållens kassa och för de svenska företagen.

Jag är beredd, alla dagar i veckan, att sätta mig ned och lösa frågorna tillsammans med er. Jag tror att vi skulle kunna göra det på en kafferast, nästan. Det behöver inte vara några utdragna förhandlingar om man faktiskt vill komma överens. Men det verkar inte finnas något intresse för det.

Vi har en skyldighet att lösa det här tillsammans. Centerpartiet har gjort det förr, och vi kan göra det många gånger till. Vi är beredda att komma till förhandlingsbordet. Frågan är om regeringen är det. Det behövs – för hushållen, för företagen, för klimatet och för Sveriges bästa.

I detta anförande instämde Birger Lahti (V).

Anf. 96 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Klimatpolitik är energipolitik, brukade vår nuvarande statsminister säga. Med den utgångspunkten är det lätt att utvärdera regeringens energipolitik. Den är totalt misslyckad.

Utsläppen ökar kraftigt från och med i år på grund av den här regeringens politik. När Miljöpartiet satt i regeringen minskade utsläppen varje år. Nu ökar de alltså i stället kraftigt. För första gången på 20 år eller mer har vi en regering som medvetet och aktivt fattar beslut som leder till kraftigt ökade utsläpp av klimatskadliga gaser.

Det ser tyvärr inte bättre ut på energiområdet. Under den förra borgerliga regeringen importerade Sverige el, bland annat kolkraft från Tyskland och Polen. Men tack vare en framgångsrik grön politik med en rekordsnabb utbyggnad av kraftproduktionen hade Sverige i stället Europas största överskott på el med 33 terawattimmar år 2022. Det är ett väldigt bra utgångsläge för den omfattande elektrifiering som industrin och transportsektorn står inför. Som jag tidigare nämnde har detta gjorts samtidigt som Sverige är världens bästa land när det kommer till leveranssäkerhet inom elsystemet.

Nu visar prognoserna i stället att investeringstakten minskar på grund av den förda politiken från den här regeringen, när den i stället skulle behöva öka. Med den här konservativa regeringens bakåtsträvande kulturkrig inom energipolitiken går Sverige mot ett elunderskott igen om ingenting görs, precis som förra gången högern styrde. Ett sådant misslyckande skulle kraftigt försvåra för Sverige att nå våra klimatmål, och det skulle verkligen skada det svenska näringslivet.

Industrin och klimatforskarna är rörande överens: Sverige behöver fokusera på att snabbt, billigt och miljövänligt leverera stora mängder fossilfri el.

Det har varit en hel del diskussion om vad industrin efterfrågar. På tal om energimål kom så sent som i måndags ett väldigt tydligt besked levererat av Hitachi Energy, Ovako, H2 Green Steel, Nordion Energi och SCA. Jag tänkte läsa upp några stycken ur deras

mycket läsvärda debattartikel: Ett alltför ensidigt fokus på kärnkraft är problematiskt. Elbehovet de närmaste tio åren och ett politiskt fokus på 2045 är en ekvation som inte går ihop. Regeringens avsikt att möta ett fördubblat elbehov till 2045 behöver kompletteras med ett mål på kortare sikt. I potten ligger Sveriges konkurrenskraft som industrination. Vi efterlyser ett politiskt ledarskap som fokuserar på en utbyggd elproduktion och ett modernt elnät som tillför 10 terawattimmar ren och billig el varje år fram till 2035.

Det som kan ge ett nödvändigt tillskott av el tillräckligt snabbt och till konkurrenskraftiga priser är vindkraft. De vindkraftsprojekt som i dag väntar på tillstånd och investeringsbeslut kan, i en försiktig bedömning, ge ett tillskott på 140 terawattimmar fossilfri elproduktion till 2035.

I den energipolitiska debatten påstås felaktigt att Sverige är på väg att få en större andel väderberoende elproduktion än vad elsystemet kan hantera. Välgrundade studier och praktiska exempel från bland annat Portugal och Irland visar att snabb och storskalig utbyggnad av vind- och solkraft kan ge robusta elsystem och konkurrenskraftiga priser.

Merparten av de nya industrisatsningarna är flexibla i sin elanvändning, bland annat genom produktion och lagring av vätgas, vilket också bidrar till el- och energisystemets robusthet. Investeringarna kommer att ske på de platser i världen där det erbjuds ren och konkurrenskraftigt prissatt el tillräckligt snabbt. Det är ett ganska tydligt besked från synnerligen tunga aktörer.

När denna proposition var ute på remiss löd visan på samma sätt. Tunga remissinstanser, bland andra Energiföretagen, Energimyndigheten, SKR och Svenskt Näringsliv, men även till exempel Naturskyddsföreningen, efterlyser precis det som Miljöpartiet har pekat på: ett planeringsmål även på kortare sikt än till 2045.

För mig är det därför obegripligt varför regeringen inte lyssnar på både näringslivets och myndigheternas bedömning och lägger fram planeringsmål för el till 2030 och 2035. Det har vi spelat in från i princip samtliga oppositionspartier under en glorifierad fika, som Rickard kallade den.

När man lägger ihop industrins och myndigheternas bedömning av hur elanvändningen kan komma att öka till följd av elektrifiering inom industrin och transporter ser vi att det snarare handlar om en fördubbling till 2035 än till 2045. För att industrin ska våga satsa på omställningen behöver företagen veta att det finns tillgång till konkurrenskraftig grön el redan 2030. Annars är risken överhängande att företagen inte vågar investera i Sverige, och då hamnar investeringarna i andra länder. Det håller redan på att hända.

Därför föreslår Miljöpartiet följande planeringsmål för att tillgängliggöra mer el till 2030 och 2035.

Vi vill ha ett mål om 100 terawattimmar till 2030 och ytterligare 50 terawattimmar till 2035. Det gör vi genom både ny elproduktion och energieffektivisering.

Låt mig börja med elproduktionen. Svensk Vindenergi bedömer att cirka 45 terawattimmar ny vindkraft kan tillkomma till 2030 och att ytterligare 100 kan tillkomma mellan 2030 och 2035.

Svensk Solenergi bedömer att det är möjligt med 30 terawattimmar solceller redan till 2030. Enligt elnätsbolagen finns ansökningar om anslutning för motsvarande 50 terawattimmar solceller redan i dag. Det är inte orimligt.

Den andra delen är energieffektivisering. Det är det enskilt billigaste och snabbaste sättet att få fram mer el eller tillgängliggöra mer el. Med mer effektiv användning räcker elen som vi redan producerar till mer. Energimyndigheten bedömer att det är möjligt att få loss upp till 25 terawattimmar el till 2030 enbart genom satsningar på mer effektiv och flexibel användning. Ändå har regeringen i princip ingen politik för energieffektivisering. Man vill se över målet. Så långt har man kommit hittills.

Ett elsystem med mycket variabel energi behöver såklart balanseras, och det har diskuterats mycket. Därför ser Miljöpartiet behov av ett mål, inte bara för energi utan även för effekt och grön baskraft. Det är ett mål som regeringen helt saknar. Det finns ingenting om effekt i regeringens proposition, trots att den diskussionen har gått varm de senaste åren.

Av ekonomiska och tidsmässiga skäl kommer den absoluta merparten av ny elproduktion i Sverige fram till 2030, kanske all, sannolikt även därefter, att komma från förnybara energikällor som vindkraft och solenergi. Den vanligaste följdfrågan är såklart vad vi gör när det inte blåser och solen inte skiner. Då har vi sagt att vi vill ha ett mål om grön baskraft. Redan i dag är det det förnybara som är stommen i den reglerbara kraften, till exempel lagrad energi i form av vatten. Våra vattenmagasin reglerar i stor utsträckning elsystemet. Det förnybara energisystem som vi vill bygga vilar på den grunden.

Grön baskraft innefattar en kombination av förnybar produktion som inte är väderberoende samt lagring och tekniker för systemflexibilitet. Konkret handlar det om höjd effekt i vattenkraften, mer flexibilitet och effekt från kraftvärmens, energilagring i form av vätgas, punktkraft, värmelagring och även gasturbiner drivna på förnybara bränslen. Det handlar även om efterfrågeflexibilitet genom till exempel smart styrning av elbilsaddning och värmepumpar. Potentialen är stor. Vi vill ha ett mål om 10 gigawatt grön baskraft till 2030, vilket skulle kunna balansera en stor tillkommande mängd förnybar energi.

Låt mig nämna några siffror. Vattenkraften har en potential för effekthöjning på kanske 3 gigawatt, och kraftvärmens 1 ½ gigawatt. Efterfrågeflexibilitet inklusive vätgasen ger 8 gigawatt till 2030, enligt våra myndigheter. Batteriprognoserna säger 6–10 gigawatt till 2030. Man kan även titta i SVK:s senaste långsiktiga marknadsanalys. Om man inkluderar teknikerna är risken för effektbrist 0 med stor mängd förnybar energi.

Regeringen föreslår ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet, men man missar helt att elsystemet är bara en del av Sveriges energisystem. För att klara klimatomställningen, industrins konkurrenskraft och en anpassning av energisystemet för ett nytt säkerhetspolitiskt läge behövs ett betydligt bredare grepp. Därför föreslår vi ett mål om energisäkerhet.

I sitt remissvar på regeringens promemoria *Förslag om nya energipolitiska mål* pekar Försvarsmakten på att det krävs stora satsningar på el och energiberedskap.

I dag är Sverige kraftigt beroende av import av energi. All fossil energi är nämligen importerad, och det utgör en allvarlig sårbarhet för Sverige. Vi har redan sett hur Europas djupa beroende av rysk energiförsörjning allvarligt har försämrat Europas säkerhet. Putins energikrig mot Europa har visat att övergången från det fossila till det förnybara är akut, även utifrån ett renodlat säkerhetsperspektiv.

I det här sammanhanget är det en skam att Sverige fortfarande importerar rysk fossilgas i stora mängder, rakt emot riksdagens uttryckliga beslut. Vi har redan nu fått rapporter från Ukraina. De har fått ta emot många attacker på sitt energisystem, och motsvarigheten till vd:n för Svenska kraftnät i Ukraina har sagt att om de fick göra om sitt energisystem för att bli mindre sårbart skulle de ha många små distribuerade produktionsenheter, precis som vi skulle få med ett förnybart energisystem.

Det finns ett exempel där Ryssland skickade in en missil i en solkraftspark. Missilen kostade sannolikt betydligt mer än den lilla andel man lyckades förstöra, och den var sedan uppe snabbt igen och kunde producera el. Vi har hört rapporter om hur elbilar är det som funkar eftersom allt bränsle skickas till fronten och används i stridsvagnar. I det här sammanhanget skulle energigemenskaper där vi blir självförsörjande och kan köra ödrift även i mindre skala inte bara vara bra för energisystemet utan också för vår säkerhet.

Vi behöver också bättre prioritera vad vi ställer om i första hand. All vår matproduktion är i dag beroende av importerad fossil energi. För att få mat på bordet är vi beroende av fossil energi. Här behöver vi prioritera. Det finns en utredning om vägen mot fossiloberoende jordbruk. Vi borde prioritera att ställa om arbetsmaskiner, transporter och sådant som är nödvändigt för att få mat på bordet.

Regeringen skriver också vackra ord om biogasen i propositionen, men man sätter absolut inte upp några konkreta mål. Man har inte ens lyckats ta bort den straffskatt på biogas som finns i dag. Därför föreslår vi ett planeringsmål om 10 terawatt till 2030. Det är också helt i linje med vad industrin efterfrågar. Alla förslagen har spelats in i de samtal vi har haft, men de har inte tagits om hand. Det vill jag understryka.

Sammanfattningsvis, fru talman, har vi en regering som inte levererar vad klimatet eller näringslivet behöver och som fortsätter att importera fossil energi från Ryssland. Jag tycker att Sverige förtjänar bättre.

Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 7 och 27.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 97 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Att diskutera energipolitik med Miljöpartiet och dess påhejare Centerpartiet är lite som att diskutera religion med en ateist.

Låt mig erinra Linus Lakso om att vi tog över ett land och ett kraftsystem i förfall. På grund av åtta år med en miljöpartistisk regering hade Sverige skyhöga elpriser och var nära att få börja stänga ned delar av elområde 4. Dessutom hade Miljöpartiet startat upp det oljeeldade Karlshamnverket och drev det för fullt. Det var väl den enda industrin med full produktion under den tiden.

Min första fråga till Linus Lakso är var i världen det kraftsystem ni vill ha med enbart väderberoende kraftslag finns. Vilket land har ett sådant kraftsystem? Jag kan säga att inget land har det, framför allt för att det inte fungerar. Om man har ett sådant kraftsystem kan man inte ha någon form av industri, välfärd eller tillväxt. Ge mig ett exempel på ett land som har ett kraftsystem med bara väderberoende kraftslag så som Miljöpartiet efterfrågar!

Jag vill också fråga om Linus Lakso anser att Sverige ska ha lägre elpris än andra länder. Miljöpartiet brukar säga att vi måste vänja oss vid högre elpriser i Sverige. Men vi kommer att behöva hålla i en av våra få ekonomiska konkurrensfördelar, nämligen lägre elpris i Sverige än i andra länder.

Detta med lagring och flexibilitet låter jättebra. Problemet är bara att det Miljöpartiet menar med detta är ransonering. Man ska ransonera elen för våra hushåll och vår industri. Men man bygger inte välfärd och ett modernt industriland på detta sätt.

Anf. 98 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är helt oseriöst av Mats Green att stå här och fara med direkta osanningar. Det han påstår om elsystemet och Miljöpartiets politik är inte sant. Det är tråkigt när man inte kan lyssna på varandra och bemöta argument i sak. Det är en sak att ha olika uppfattningar om saker och ting, och jag har gärna en seriös debatt om Sveriges energisystem. Jag är ändå energiingenjör i grunden och har jobbat med energifrågor i 15 år, så jag vet ganska bra vad jag pratar om. Jag uppskattar om vi kan ha en seriös debatt om hur vi ska leverera den el som behövs för klimatomställningen. Det man slänger sig med måste ändå utgå från någon typ av rimlighet.

Vi vill absolut inte ha ett system med bara väderberoende energi. Jag har precis räknat upp fem tio tekniker som är förnybara och reglerbara. Du måste lyssna på vad dina motdebattörer säger, annars blir det helt meningslöst att ha en debatt.

Det jag presenterar är siffror från rapporter och tunga bedömare, inte minst tunga industriföretag. Några av Sveriges tyngsta företag skriver att det i den energipolitiska debatten felaktigt påstås att Sverige är på väg att få en större andel väderberoende elproduktion än vad elsystemet kan hantera. Men dessa fakta rinner bara av Mats Green. Då blir det väldigt svårt att föra en seriös debatt.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 99 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vad Linus Lakso egentligen säger är att han inte vill stå här och bli plågad med någon form av faktakunskaper. Han säger att han inte har några som helst problem med planerbar kraft och att han inte bara vill ha väderberoende kraft. Problemet är bara att hälften av de kraftslag Linus Lakso räknade upp i sitt anförande och som skulle kunna bidra mycket till kraftsystemet har Miljöpartiet gjort sitt bästa för att avveckla. Man har lagt ned kärnkraft, man har skattat bort kraftvärmen och man höll på att riva ut vattenkraften. Det är jättebra om man har kommit till insikt. Men man har med kirurgisk precision gett sig på de planerbara, stabila och rena kraftslagen i Sverige, och därför har vi de problem vi har med vårt kraftsystem.

Återigen: Vilket land i världen har det kraftsystem Miljöpartiet efterfrågar och har fått det att fungera? Det finns inget exempel på detta.

Anser Linus Lakso att Sverige måste ha lägre elpriser än alla andra länder? Jag anser det, för jag vill att Sverige ska fortsätta att vara ett framgångsrikt industri- och välfärdsland.

Lagring och flexibilitet låter jättebra, och ingen av oss är emot det. Problemet är att Miljöpartiet menar ransonering. Den lagringskapacitet ni pratar om existerar inte i dag. Tekniken och kapaciteten finns inte. Svenska kraftnät konstaterar att storskalig långsiktig energilagring är totalt realistiskt. Vi måste ha beprövad teknik i vårt kraftsystem, inte rena rama fantasier.

Anf. 100 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Det är de påståenden Mats Green slänger sig med som är rena fantasier. Det går inte att ha ett system med bara väderberoende kraft, och jag har precis berättat om alla tekniker som kan balansera ett system. Nej, de finns inte i dag, men varför tror du att propositionen heter *Energipolitikens långsiktiga inriktning*? Den kärnkraft du vill ha finns inte heller. I dag har Sverige sex reaktorer. Ni vill ha tio till, och de finns uppenbarligen inte. Det blir helt oseriöst att ha en debatt där vi inte kan prata om samma sak.

Jag nämnde konkreta siffror för fyra fem olika tekniker och energikällor som är förnybara och reglerbara. Låt oss titta på energipriser. Efter åtta år med Miljöpartiet i regering hade Sverige Europas lägsta elpriser, mest export av miljövänlig el, lägst användning av fossil energi och högst användning av

förnybar energi. Enligt Svenska kraftnät hade vi också det mest leveranssäkra elsystemet i världen. Men detta håller Moderaterna och Mats Green på att montera ned av rent ideologiska skäl. Det är ni som är svaret skyldig hur ni ska leverera reglerbar kraft och tillräcklig mängd energi för klimatomställningen, för det är ju det detta handlar om.

Du har ingen mer replik men får vid tillfälle gärna berätta om du tror på IPCC:s prognoser eller inte. Fakta verkar vara något du, Mats Green, tar ganska lätt på.
(Applåder)

Anf. 101 ANDRE VICE TALMANNEN:

Låt mig påminna om att vi i debatten tilltalar varandra med för- och efternamn och inte duar varandra.

Anf. 102 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte försöka förstå hur Miljöpartiet resonerar. Linus Lakso är tydlig med att man till 2030, alltså om fem och ett halvt år, vill ha 100 terawattimmar ny elproduktion i Sverige. Det ska jämföras med de cirka 170 terawattimmar vi har i dag och som har byggts upp under decennier. Detta ter sig ganska osannolikt, särskilt som Miljöpartiet och Centerpartiet pushar för en kraftig vindkraftsutbyggnad.

Fru talman! Låt mig bryta ned det något. År 2023 producerade alla vindsnurror i Sverige, ungefär 5 500 stycken, 34 terawattimmar under ett års tid. Även om 5 000 lite större och effektivare vindsnurror skulle kunna producera 33 terawattimmar rör det sig fortfarande om 15 000 nya snurror om vi ska få 100 nya terawattimmar från vindkraft.

Jag vet att man lyfter annat från Linus Laksos håll, men om vi håller oss till det som man brukar pusha för från vänsterkanten är det just vindkraften. Vi pratar 15 000 vindsnurror som ska byggas på fem och ett halvt år, att ställa i relation till de 5 500 som finns i dag och som byggts under decennier.

Vi kan kolla på hur många som byggdes 2023. Det var 243 stycken. Det skulle alltså innebära att vi skulle behöva bygga i en takt som är 44 gånger snabbare än vad vi byggde 2023 för att tillgodose den elproduktion som Linus Lakso vill lova väljarna till 2030.

Fru talman! Jag bedömer detta som ytterst omöjligt och direkt plöjigt att föreslå.

Anf. 103 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Var ska man börja? Tobias Andersson tycks totalt ha missat teknikutvecklingen – egentligen över huvud taget, men framför allt vad det gäller vindkraften.

Det som händer med vindkraften är framför allt att vindkraftverken blir större. Vi har ju en energiminister som gillar att tala om fysikens lagar, så vi kan ju göra det här. Om man ökar rotorbladet med en meter så ökar svepytan i kvadrat. Om man ökar höjden på tornet så kommer det upp högre och får högre vindhastigheter.

För varje meter per sekund som vindhastigheten ökar så ökar energiinnehållet i kubik, alltså upphöjt till tre. Det innebär att man får en extremt stor utväxling energimässigt av att bygga ett stort vindkraftverk jämfört med ett mindre vindkraftverk.

Det är denna utveckling som har gjort att vindkraften nu är det absolut billigaste energislaget att bygga ut, precis som jag nämnde att mycket tunga industriaktörer påpekar. Det innebär att vi med Energimyndighetens prognoser kan producera 100 terawattimmar el från vindenergi med ungefär 6 000 vindkraftverk, om man räknar med att de blir större. Det skulle ta ungefär 1 ½ procent av Sveriges yta i anspråk.

Jag har själv besökt många olika platser där man har byggt vindkraft. Tobias Andersson har varit inne på acceptans för vindkraft. Den kan variera väldigt mycket, men en väldigt viktig förutsättning är att man känner att man har fått någonting tillbaka. Där vindkraftföretagen har gett en rimlig bygdepeng eller har kunnat bygga upp bygdegården, en idrottshall eller något liknande, där tycker man att vindkraften har varit ett fantastiskt tillskott till bygden.

Anf. 104 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Nu tyckte jag att jag var snäll med matematiken. Jag tror att varken jag eller Linus Lakso tänker oss att varenda vindsnurra som byggs framöver kommer att vara den allra största och den allra vidaste. Jag tror att det är ganska osannolikt att tro att man får lokal acceptans för det, inte minst mot bakgrund av att Miljöpartiet är ett av de partier som på kommunal nivå säger nej till allra flest vindkraftparker, framför allt i mindre kommuner. Miljöpartiet är det parti som är mest negativt till vindkraftsetablering i kommuner med under 50 000 invånare. Oaktat Miljöpartiets kommunala företrädare som inte vill ha vindkraftverk i sina kommuner finns det många andra som tillhör andra partier som definitivt inte vill ha det.

Låt oss ta siffran 6 000 vindkraftverk som Linus Lakso nämner för de 100 terawattimmar som Linus Lakso vill ha till 2030. Jag tror för övrigt absolut inte att det kommer att tillgodose det totala behovet; det skulle behövas betydligt fler. Låt oss ändå ta ledamotens siffra på 6 000. Det ändrar ju inte det faktum att det byggdes 243 stycken förra året. Skulle vi hålla den takten, trots att de blir större och vidare och då sannolikt skulle ta längre tid att bygga, skulle vi ändå bara ha byggt cirka 1 000 till 2030. Då saknas fem sjättedelar av den etablering som Linus Lakso tror sig kunna hosta fram till 2030.

Återigen, fru talman: Detta är inte seriöst. Det är inte seriöst att tro att det ens tekniskt är möjligt att bygga så mycket och att det ens skulle gå. Vi ser långa ledtider för den havsbaserade vindkraften, inte minst. Det är inte sannolikt att vi ens löser insatsvarorna eller att vi löser den lokala acceptansen. Det är heller inte sannolikt att man löser elsystemets funktioner med så mycket vindkraft, men ändå påstår sig Miljöpartiet tro

och driva på för 100 terawattimmar ny elproduktion till 2030. Det är och förblir oseriöst, fru talman.

Anf. 105 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag noterar att Tobias Andersson fortsatt har svårt att få siffrorna rätt. Vi har någonstans kring 30 eller 33 terawattimmar, och det jag tydligt nämnde i mitt anförande var att Svensk Vindenergi bedömer att det kan tillkomma 45 terawattimmar ny vind till 2030. Vi har haft en utbyggnad på snarare någonstans runt 5 till 8 terawattimmar per år.

Problemet är att Tobias Andersson utgår från den politik som hindrar vindkraftsutbyggnaden och utgår från den typen av prognoser.

Sverigedemokraterna säger nej i 100 procent av fallen runt om i landet, och det minst dåliga Tidöpartiet i dag, som är Liberalerna, säger nej i 70 procent av fallen. Miljöpartiet är, tvärtemot vad Tobias Andersson felaktigt påstår, det parti som tillsammans med Centerpartiet, beroende på hur man mäter, det senaste året eller de två senaste åren är det parti som säger ja i flest fall till ny vindkraft.

Man ska också komma ihåg att det behövs politik för att möjliggöra detta; det är alldeles självklart. Mycket har jag redan pratat om: Vi behöver ett mål för effekt, och vi behöver incitament för att vilja ha vindkraft. Det är centralt att man får något tillbaka. Det är något vi har drivit på för i tio femton år.

Sedan verkar Tobias Andersson inte själv riktigt förstå vad som föreslås i den här propositionen. Det är ju ett planeringsmål som föreslås, och ett planeringsmål betyder att våra myndigheter och politiken ska möjliggöra en viss nivå av utbyggnad. Det betyder inte att det blir så. Det betyder att om efterfrågan kommer att finnas från industrin, vilket ändå prognoserna pekar på, ska det vara möjligt att bygga så mycket. Jag blir lite förvånad över att Tobias Andersson verkar ha missat det helt och hållet.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

§ 6 En tydligare process för tillståndsprövning av elnät

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU15
En tydligare process för tillståndsprövning av elnät
(prop. 2023/24:88)
föredrogs.

Anf. 106 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi ska nu gå vidare till att debattera det betänkande som utskottet behandlat med anledning av propositionen *En tydligare process för tillståndsprövning av elnät*. Propositionen innehåller

lagförslag som syftar till att bidra till en tydligare och snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnät genom ändring i miljöbalken och ellagen. Förslagen rör starkströmsledningar som kräver nätkoncession för linje, eftersom tillståndprocessen för sådana ledningar är längre än för övriga nät.

Fru talman! Väldigt förenklat handlar det om att göra tillståndsprövningen tydligare och därigenom förkorta ledtider i tillståndprocessen genom att låta regeringen få meddela föreskrifter om valet av teknik mellan att anlägga en luftledning eller en mark- eller sjökabel. Detta teknikval mellan luftledning eller mark- eller sjökabel uppkommer i de flesta nätkoncessionsärenden. Trots detta har kritik lyfts mot att det saknas tydliga kriterier för hur valet ska göras, vilket resulterar i utdragna processer vid både ansökan och prövning.

Genom att teknikvalet flyttas till en lägre nivå än att stipuleras i lag ökar dessutom flexibiliteten, vilket är en förutsättning när teknikutvecklingen går snabbt framåt.

Fru talman! I propositionen föreslås även att byggande och underhåll av starkströmsledningar med nätkoncession för linje undantas från förbuden i miljöbalken mot påverkan på områden som omfattas av generella biotop- eller strandskydd.

Detta är naturligtvis rimligt givet hur centralt det är med utbyggda elnät för att klara av det ökande elbehovet, varför många åtgärder behövs på området. Denna omställning måste vid behov kunna få vara överordnad ett strandskydd eller biotopskydd. Det är därför detta kommer på plats.

Gångse rättssäkra prövningar kommer fortfarande att ske, men politiken kommer nu att underlätta, lyfta förbud och komma med föreskrifter för att möjliggöra utbyggnad av elnätsinfrastrukturen. Att vi skyndar på dessa processer kommer att vara såväl elproducenter som elkonsumenter till gagn.

Tyvärr är tillståndprocesserna boven i dramat alldeles för ofta. I specifikt detta fall handlar det om elnät, men det pågår ett större arbete med tillståndprocesser rörande gruvor, industrietableringar, kraftproduktionsanläggningar med mera.

Tillståndprocesserna får inte vara det som hämmar vårt näringsliv eller den omställning som pågår. Det handlar i det här fallet om att vi angriper lagstiftningsdelen, men i många fall handlar det också om ren myndighetstillämpning. Jag skulle vilja lyfta upp några saker som regeringen har gjort eller påbörjat utöver den proposition som vi debatterar i och med detta betänkande.

Regeringen tillsatte i juni förra året en ambitiös utredning om förkortade och förenklade tillståndprocesser, som ska se till att processen från ansökan till beslut går snabbare och blir enklare, effektivare och mer förutsägbar. Utredningen kommer att redovisas i slutet av detta år.

Samtidigt arbetar man på departementet vidare för att kunna genomföra delar av förslagen från

Miljöprövningsutredningen och Klimatråtsutredningen, vars slutbetänkande kom under föregående regerings mandatperiod.

Vi har också i och med propositionen *Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen* effektiviserat minerallagen för att skynda på tillståndprocesser för gruvor. Vi har även tillfört nästan 100 miljoner kronor till länsstyrelserna för deras miljötillsyn, tillsynsvägledning och miljöprövning.

Vi har vidare tillfört 10 miljoner kronor till Sveriges Domstolar så att de kan effektivisera sitt arbete med att hantera tillståndsprövningarna. Därutöver, fru talman, har vi riktat förenklingsuppdrag till myndigheter och gett företagsfrämjande uppdrag till länsstyrelser för att de ska främja den myndighetskontakt som sker så att vi får betydligt snabbare tillståndprocesser, oaktat fråga och sammanhang.

Därutöver pågår en översyn av tjänstemannaansvaret. Många näringsidkare runt om i landet vittnar om att inte bara lagstiftningen på området utan också myndighetstillämpningen kan vara hämmande. Många har en känsla av att myndighetstillsynen och hanteringen av tillståndprocesserna inte sker i enlighet med gängse lagstiftning eller förordning utan att det även finns ett uns av aktivism bland vissa tjänstemän, som medvetet – utifrån en egen övertygelse eller ambition – försöker försvåra eller fördyra i vissa fall. Därför kan även ett tjänstemannaansvar, eller ett utvidgat sådant om man ska vara korrekt, komma att korta framtida tillståndprocesser.

Fru talman! Jag har i och med detta anförande försökt tydliggöra exakt vad propositionen gäller, givet att jag ändå är debattens förste talare, men jag har också försökt belysa de andra processer som pågår eller som redan har skett från regeringens sida kopplat till tillståndprocesser i en bredare bemärkelse.

Anf. 107 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Just när det kommer till elnät har Centerpartiet länge drivit på för att öka ersättningarna till dem som får intrång på sin mark och också till närboende, likt hur systemet i Finland fungerar.

Jag vet att Sverigedemokraterna, när det kommer till elproduktion, gärna vill ha en regionaliserad fastighetsskatt. Det har man åtminstone sagt tidigare. Jag är lite nyfiken på hur Sverigedemokraterna resonerar här. Är man beredd att också se över ersättningarna till markägare och närboende när det gäller elnät?

Anf. 108 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Rickard Nordin!

Det finns, vilket kanske märks på frågeställningen, ingen större konflikt i och med betänkandet. Att regeringen vidtar åtgärder för att skynda på tillståndprocesser är snarare något som såväl väljare som näringsliv och politiska partier har efterfrågat

länge. Det är ett arbete som tyvärr uteblev under åtta år. Även om man tillsatte utredningar på området skred man inte till verket med de slutsatser som följde i dem. Jag hoppas att Rickard Nordin kan se positivt på vad den här regeringen gör på området.

För att gå över till frågan har Sverigedemokraterna, precis som Rickard Nordin nämnde, länge förespråkat en regionalisering av fastighetskatt för såväl elproduktionsanläggningar som industrianläggningar.

Vi har dessutom velat se att mineralavgiften utvidgas och att en större andel av den tillfaller det berörda samhället. Om avgiften i slutändan ska tillfalla kommunen eller regionen går det säkert att dividera om, om jag ska vara ärlig, men principen från Sverigedemokraternas sida även i detta fall är att en större del av det mervärde som skapas lokalt på bekostnad av intrång i någon bemärkelse – det må vara en gruvetablering, en elnätsanläggning, en vattenkraftsanläggning eller en vindkraftsanläggning – bör tillfalla den lokala bygden på ett eller annat sätt. Detta är Sverigedemokraternas principiella hållning.

Jag vet också att det pågår en del diskussioner på departementet, inte uteslutande begränsat till detta fall utan i ett bredare omfång. Nu har vi debatterat ganska mycket vindkraft de senaste timmarna, och det är ett typiskt sådant område där vi behöver se över hur den bygd som drabbas kan kompenseras för kraftproduktionen, med de miljöintrång som oundvikligen kommer i och med dess etablering.

Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att Centerpartiet och Sverigedemokraterna väldigt mycket har samma synsätt här, och jag hoppas att man pushar på när det kommer till elnät så att det inte stannar vid just vindkraft. Det gäller ju hela energisystemet. Vi ska jobba teknikneutralt. Detta tror jag att vi är överens om.

Jag har en annan fråga som kanske mer gäller det specifika ärendet. Nu föreslår regeringen att en del av ansvaret för att sätta upp kriterier när det gäller just teknikval ska lämnas över från riksdagen till regeringen. Det finns en ganska stor oro, inte minst på den svenska landsbygden, över att det nu kommer att bli lättare att köra över markägare när det gäller framför allt att förorda luftledning utan några konsekvensanalyser eller tydliga alternativutredningar.

Kan Tobias Andersson stilla deras oro och säga att det inte kommer att bli fler carte blanche för att köra luftledning och att man kommer att fortsätta att ha tydliga kriterier och att det också ska visas att det som byggs är samhällsekonomiskt lönsamt?

Anf. 110 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack på nytt för frågan, Rickard Nordin! Jag tror att Rickard Nordin har viss förståelse för att det inte kommer att vara jag som enskild ledamot som i slutändan kommer att behöva hantera de intressekonflikter som oundvikligen uppkommer i den

här typen av ärenden, när det per definition behöver ske ett intrång på en markägares mark för att möjliggöra en elnätsutbyggnad som gagnar samhället i en större bemärkelse.

Jag har full tilltro till det departement som nu får ett utökat mandat att göra detta. Det är möjligt att Rickard Nordin ställer samma fråga till någon från det parti som innehar ägandet över detta departement, och det är möjligt att den ledamoten i så fall kan ge en mer partipolitisk kommentar om detta.

Men det är klart att det alldeles oaktat denna förändring kommer att finnas en rättssäker process. Detta har ingen tagit bort bara för att vi har flyttat ned det från ellagen och miljöbalken för att enklare kunna nyttja den teknikutveckling som kommer. Där blir det lite onödigt att ha det stipulerat på lagnivå. Det är bättre att vi får ned det till en förordning och flyttar ett större mandat till regeringen för att skynda på dessa processer.

Sedan kan jag inte låta bli, fru talman, att belysa det faktum att jag och Rickard Nordin har lite olika syn på vilka kraftslag som kommer att bidra mest framöver. Där är det onekligen så att den vindkraftsutbyggnad som Rickard Nordin vill se, med uppemot 100 terawattimmar på fem sex år, kommer att kräva en väldigt stor elnätsutbyggnad.

Det är klart att om man skulle bygga ett gäng kärnkraftsreaktorer i anslutning till exempelvis de stålprojekt som är på gång behövs elkablar som sträcker sig kanske 300 meter. Om vi ska bygga vindkraftverk i hela Norrland för att tillgodose LKAB:s behov behövs mil efter mil med elnät till kostnader i tusenmiljardersklassen, som det brukar pratas om. Detta kommer att göra ett avsevärt större intrång hos privata markägare än vad som hade skett med vår energipolitik.

Anf. 111 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Den proposition vi nu behandlar är egentligen ytterligare ett exempel på den långsamma hanteringen av regeringens förslag. Utredningen som propositionen bygger på har varit klar tämligen länge, och ändå dröjer det innan förslagen läggs på riksdagen bord.

Precis som i föregående proposition lägger regeringen också fram förslag utan att ge vettiga underlag och inriktningar. Ja, elnätet behöver byggas ut kraftigt. Ja, det måste ske snabbt. Då vore det också bra om regeringen kunde vara tydlig med vilka kriterier man kommer att använda när man ska fatta beslut. Nu ber man riksdagen om full frihet att själv bestämma hur det ska gå till när exempelvis teknikval ska fastställas. Insynen och förutsägbarheten blir lidande, och möjligheten att påverka minskar.

Det är ingen dålig idé att regeringen ska kunna besluta snabbare, och därför står vi bakom propositionen som sådan. Men det kan inte vara upp till regeringens godtycke inom vilka ramar det ska ske. Därför bör regeringen återkomma med betydligt tydligare kriterier, och därför yrkar jag bifall till den

reservation som baseras på den motion som vi i Centerpartiet väckte.

Det behövs en tydlig inriktning. Vi behöver nyttja det nät vi har betydligt smartare. Det är ju byggt för topplasttimmen, det vill säga den timme per år då vi använder som mest el. Alla andra timmar använder vi inte nätet fullt ut. Det finns alltså otroligt mycket mer potential kvar.

Det går också att göra mycket mer än att bara bygga ut nätet, vilket egentligen – om man hade räknat med annan infrastruktur – är det sista man ska göra. Det bästa är att nyttja det man har betydligt smartare genom att förebygga, bygga ut och nyttja nätet andra tider. När vi sedan väl kommer till att bygga ut kan vi bygga mer på höjden, bygga mer i befintliga ledningsgator, samförlägga kablar med annan infrastruktur, nyttja nätet mer flexibelt och effektivisera.

Vi i Centerpartiet pratar om att använda marksnål teknik för att minska intrånget på landsbygden, och vi är oroliga över att regeringen inte kommer att gå den vägen. Sårbarheten i nätet behöver nämligen minskas. I dag kan vem som helst med en större metallsåg eller lite sprängämne på ryggen tämligen enkelt slå ut ganska stora delar av Sveriges elsystem genom att helt enkelt kapa ett antal ledningsstolpar.

Utifrån de svar som regeringen och ministern har gett på skriftliga frågor som vi har ställt är det tydligt att man vägrar ta hänsyn till detta. Det visar också att den oro vi lyfter är befogad, även om Sverigedemokraterna i det tidigare replikskiftet inte kunde svara gällande detaljerna.

Elnätsregleringen driver i dag framför allt mot utbyggnad, och det är vansinnigt. Det kommer att innebära ökade kostnader som kommer att landa på hushåll och företag, vilket sänker den svenska konkurrenskraften. Det kommer att behöva byggas ut nät, men det befintliga nätet behöver också användas smartare.

Villkorade avtal måste bli standard. Det är det redan i Nederländerna. Mikronät måste underlättas, och redan miljöprovade nät måste slippa koncession. Ersättningsfrågorna behöver hanteras. Markägare och närboende behöver kompenseras bättre. Planeringen behöver stärkas, och där kan vi återigen blicka mot Finland. Ny teknik behöver accepteras av såväl regeringen som Försvarmakten. De flaskhalsintäkter i mångmiljardklassen som ligger hos Riksgälden måste börja användas. Använd dem för att koppla upp ny elproduktion, oavsett vilken form! Det skulle snabba på utbyggnaden av el väsentligt.

Rapporterna duggar tätt om att vi riskerar att slå i taket. Svenska kraftnäts planer är otillräckliga. Jag har sagt det tidigare: På västkusten kommer kapaciteten att behöva fördubblas redan till 2030 för att jobben inte ska hotas. Jag kommer att hålla regeringen personligt ansvarig om den inte möter de behov vi nu ser, för alla rapporter är tydliga. Det finns inga ursäkter. Förslagen finns, men man måste lägga fram dem.

De här sakerna kanske inte är det roligaste att prioritera och driva i en valrörelse, där det är lättare att prata om kraftslag, men det är det här som behövs. Klarar regeringen inte av det får den lämna över till någon som är beredd att göra skillnad och som förstår att kraftfulla satsningar i närtid är det som behövs – för jobben, för konkurrenskraften och för minskade utsläpp. Vi är redo att ta det ansvaret. Nu är det upp till regeringen.

Anf. 112 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU15 *En tydligare process för tillståndsprövning av elnät*.

Energisystemet lägger grunden för det moderna samhället och är centralt för Sveriges utveckling, jobb och välfärd. Vi har påbörjat en elektrifiering av vårt samhälle där vi elektrifierar såväl transporter som industriella processer och annat. Elektrifieringen är avgörande för att vi ska nå våra klimatmål och för att vår industri ska vara konkurrenskraftig och skapa nya jobb.

Tillgången till fossilfri el är viktig för de företag som nu investerar i hela vårt land. Vi har ett elsystem i Sverige som redan är i princip helt fossilfritt. Nu ska vi planera för en fördubbling av energiförbrukningen, och då behöver vårt system byggas ut. Det gäller både produktion och elnät. Propositionen som vi debatterar här i dag är alltså verkligen välkommen. Äntligen, säger jag – förslagen har ju legat färdiga i två år och samlat damm. Utredningen *Rätt för klimatet* blev klar 2022.

Vi ställer oss bakom förslagen i propositionen om att korta tillståndprocesserna vid byggandet av elnät. Vi hade som sagt hoppats på att de skulle komma tidigare, men bättre sent än aldrig. Det påpekar vi också i vårt särskilda yttrande.

Tillståndprocesser, och då inte bara när det gäller elnät, verkar vara en never-ending story här i riksdagen. I debatten före den här hörde vi hur viktigt det är att bygga ut elsystemet, och ska vi nå planeringsmålet om 300 terawattimmar till 2045 behöver vi sätta fart. Tyvärr finns det inga tydliga åtaganden de närmaste fem till tio åren. Får vi inte till produktion de närmaste åren kommer vi att missa investeringar och jobb.

Vi vill ta bort anslutningsavgifterna för havsvindkraft för få till mer produktion, vilket denna regering säger nej till. Det beklagar vi verkligen. För att klara utbyggnaden av produktion och nät behöver vi också jobba med kompetensförsörjning, som i dag är ytterligare en flaskhals. Vi behöver även jobba med acceptansen för byggandet av elnät. I dag är det ofta stora protester och överklaganden, vilket gör att det tar väldigt lång tid att bygga elnät.

Fru talman! Lämplighetsprövningen är välkommen och tros leda till kortare ledtider och effektivare processer. Det handlar om att säkerställa att en ledning är samhällsekonomiskt lönsam, om att säkerställa en

säker och tillräcklig elförsörjning och om att tillgodose ett angeläget intresse.

Propositionen innehåller också förslag om val av teknik. Ska det vara mark- eller luftkabel? Regeringen föreslår att anläggning av luftledning eller mark- eller sjökabel ska regleras på lägre nivå än i lag. Regeringen föreslår att den bör bemyndigas att i förordning meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar en ledning bör anläggas som luftledning eller som mark- eller sjökabel.

Det tredje förslaget är att byggande och underhåll av starkströmsledningar med nätkoncession för linje undantas från miljöbalkens förbud mot påverkan på områden som omfattas av generella biotopskydd eller strandskydd.

Det är som sagt bra att förslagen ligger på riksdagens bord i dag, men de kunde ha varit här mycket tidigare. Det hade faktiskt gjort skillnad för Sverige.

Anf. 113 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Som kompensation för mitt långa anförande senast ska jag vara betydligt mer kortfattad den här gången, så att vi kommer hem någon gång.

Det här är ett steg i rätt riktning eller ett fall framåt. Vi står bakom förslaget att korta tillståndsprocesserna för elnät. Det är väldigt viktigt, och bakgrunden till det behovet har vi debatterat flitigt i dag. Det handlar om att kratta manegen för den gröna industriomställningen och klimatomställningen. Men jag vill ändå passa på att understryka att det här är för lite och för sent. Det har tagit nästan två år bara att få fram detta. Vi tycker också att förslaget lämnar en del att önska och står därför bakom reservation 1.

Framför allt på temat att snabba på och underlätta den gröna industriomställningen och utbyggnaden av elsystemet skulle jag vilja passa på att efterlysa några fler förslag från regeringen. Solkraften är på snabb frammarsch, och där skulle vi behöva politik för att kunna snabba på anslutningsmöjligheterna och tydliggöra riktlinjer för var man ska kunna bygga solkraft.

Vi har en färdig utredning, en strategi, för den svenska kraftvärmens och fjärrvärmens. Där finns det många bra förslag som jag snart hoppas att vi får på riksdagens bord som ett viktigt bidrag i Sveriges energisystem.

Vi skulle också behöva en betydligt bättre process för hur elnätsanslutningar ska fördelas, och vi har i tidigare motioner lämnat förslag om att samhällsnytta och klimatnytta ska styra i högre utsträckning. Svenska kraftnät har tagit ett första steg i att kunna styra efter mognadsgrad, men vi ser att mer behöver göras för att få rätt prioritering i tillgång till kapacitet. Ett extremfall: Om vi ska ansluta ett nytt sjukhus eller en datorhall för att producera bitcoin finns det i dag alltså ingen prioritering, utan det är mer eller mindre först i kön som gäller. Där ser vi att det behövs en styrning.

Precis som efterlysts tidigare behövs mycket snabbare beslut och tillståndsprocesser för havsvinden, och vi hoppas att det kommer inom kort.

Sist men inte minst: Genomför EU:s direktiv om förnybar energi som bland annat anger tidsgränser för tillståndsprovning och säkerställ snabba tillståndsprocesser för uppgradering och repowering av existerande vindkraftparker.

Detta är några processer som skulle behöva gå mycket snabbare än i dag. Det här är dock ett steg i rätt riktning.

Anf. 114 MATS GREEN (M):

Fru talman! Låt mig inleda mitt anförande om tillståndsprovning av elnät med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Det här är ett betänkande som behandlar en proposition som inte bara är ett uttryck för en administrativ ambition utan en spegel av en försenad nödvändighet. Medan den här regeringen effektivt påskyndar och rationaliserar processerna för tillståndsprovning av elnät, vilket är avgörande för att stärka vår infrastruktur och möta framtidens energibehov, kan man inte riktigt bortse från att sådana åtgärder hade varit minst lika aktuella och nödvändiga under de tidigare regeringsåren. De förbättringar som föreslås är avgörande, men de framhäver också ett arv av ineffektivitet och förhållning under den tidigare rödgröna regeringen.

Fru talman! Det är uppenbart att den tidigare regeringen inte bara missade chansen utan också ignorerade det akuta behovet av att modernisera och effektivisera tillståndsprocesser som är avgörande för energiomställningen och klimatarbetet. Att i detta skede i sitt särskilda yttrande konstatera att man är "kritiska till att regeringen dröjt alldeles för länge med att lägga fram denna proposition för riksdagen" är onekligen farsartat och ytterligare ett försök att sminka över tidigare misstag och tillkortakommanden.

Vad är det då som har tagit så lång tid att genomföra, fru talman? Den här propositionen framhåller tekniska justeringar som luftledningar kontra mark- eller sjökablar och förenklingar i miljöprovningens processen. Det är justeringar som är nödvändiga för att accelerera utbyggnaden och underhållet av starkströmsledningar. Dessa punkter som nu prioriteras reflekterar tydligt över tidigare försummelse när det gäller att skapa ett smidigt och hållbart tillvägagångssätt för vårt nationella elnät.

Den föreslagna lagen understryker att tidigare administrativa processer har varit alltför byråkratiska och tidskrävande, vilket har hämmat utvecklingen av nödvändig infrastruktur. Dessa fördröjningar har inte bara varit administrativa misslyckanden utan också missade möjligheter i en tid när både Sverige och världen står inför ökade energibehov i omställningen och i det fortsatta arbetet att stärka svensk industris konkurrenskraft.

Den här propositionen erkänner och adresserar dessa brister. Genom att förenkla och tydliggöra

kriterierna för tillståndsprocesser, exempelvis kraven för biotopskydd och strandskydd, tar propositionen ett viktigt steg mot att säkerställa att vårt energisystem kan utvecklas snabbt och effektivt utan onödiga hinder. Denna reform är inte bara en korrigerande av tidigare överdriven reglering utan också en nödvändig anpassning till den pågående energiomställningen. Det är centralt att statens insatser och regelverk främjar en kostnadseffektiv utbyggnad av elnätet i just den omställningen.

Det bör även sägas att regeringen nu har gett en utredare i uppdrag att se över den ersättning som ges för upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad. Äganderätten är en självklar grundpelare för den moderata politiken och för mina Tidökollegors politik. Att se över och förbättra de ersättningar som utgår till fastighetsägare är en viktig del i att öka acceptansen för de ofrånkomliga intrång som infrastrukturprojekt faktiskt innebär. En rättvis och tillräcklig kompensation måste säkerställa att fastighetsägarna känner sig ersatta på ett sätt som speglar de upppoffringar de gör. Detta är avgörande för att möjliggöra den snabba och effektiva expansionen av elnätet som i sin tur krävs för att stödja Sveriges ökande behov.

Fru talman! Den här propositionen är sammanfattningsvis inte bara ett försök att rätta till tidigare fel utan en vital komponent i Sveriges strävan efter en hållbar och konkurrenskraftig energiframtid. Genom att kritiskt granska och reformera de tillståndsprocesser som tidigare regeringar har försummat bidrar nuvarande regering inte bara till en mer effektiv energipolitik utan också till ett robustare, rikare och mindre överbyråkratiserat och krångligt samhälle.

Anf. 115 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det finns rätt många förslag om att korta tillståndsprocesser som ligger på regeringens bord. Det här var ett av dem; det är bra att det har kommit fram. Men det har också dykt upp andra under den här regeringens tid vid makten.

Ett av dem handlar om interna nät i samband med elproduktion och att de ska slippa koncession om de exempelvis kopplas till vätgasproduktion. Det kan vara en vindkraftspark som vill producera när elpriserna är låga eller ett kärnkraft- eller vattenkraftverk som vill fokusera på just vätgasproduktion. Det finns exempel på samtliga, så kraftkällan är egal i sammanhanget.

Det finns exempel på bolag som velat dra en 30 meter lång ledning från sin elproduktion till vätgasproduktionen men som inte fått tillstånd till detta eftersom regelverket inte tillåter det. Ska du tvingas ut på nätet, utanför din egen mätare, för att sedan köpa tillbaka elen får du inte bara problem med de EU-regelverk som handlar om hur du ska tillverka vätgasen, utan du får också problem med hela din affärsmodell. Vi vet ju att det behövs väldigt mycket

vätgas just i industrin, även om vi tidigare hörde att Mats Green var lite skeptisk till det.

Det befintliga regelverket hotar alltså vår konkurrenskraft och industrijobb helt i onödan. Det finns ändringsförslag som ligger på regeringens bord, så min fråga är mycket enkel: Tycker Moderaterna att den här typen av nät ska vara koncessionspliktiga eller inte?

Anf. 116 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag kan svara generellt att vi naturligtvis vill fortsätta att reformera och förenkla vad gäller elnätsutbyggnad och all övrig energiutbyggnad. Det här är bara en första del i allt som nu är på g.

När det gäller den konkreta frågan får vi ta ställning när det kommer – jag kan inte svara på vad det i så fall skulle få för följdverkningar i andra och tredje hand. Men som en generell ingång vill vi förenkla så mycket som möjligt, så tidigt som möjligt och så brett som möjligt.

Det hoppas jag också att vi ska kunna få stöd för från Centerpartiet, även om jag hade önskat att ni hade varit tydligare i detta under tidigare regeringsperioder när ni hade ett avgörande inflytande på den då förda regeringspolitiken. Men bättre sent än aldrig!

Anf. 117 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det inflytandet gjorde att vi fick fram den utredning som regeringen nu lägger fram en proposition om. Jag har personligen sett till att detta genomförs. Det här behöver Mats Green alltså inte vara så orolig för. Jag lyfte dessutom fram ett antal förenklingar i mitt anförande.

Däremot blir jag lite orolig när Mats Green säger ”vi får ta det när det kommer”. Förslaget finns ju redan på regeringens bord. Energimarknadsinspektionen har redan hemställt om dessa ändringar. De har redan föreslagit det här; förslaget har alltså redan kommit. Den stora frågan blir därför: Tycker Moderaterna att man ska ha koncessionspliktiga nät? Även om de redan är miljöprovade och att det bara handlar om en 30 meter lång elledning riskerar ju detta att omkullkasta hela affärsmodellen för industrin för vätgasproduktion. Ja eller nej? Det är en ganska enkel fråga.

Det handlar om svensk konkurrenskraft och svenska industrijobb. För mig är det helt självklart att Svef och Rabbalshede Kraft, som har fått avslag, borde få tillstånd. Men då måste regelverket ändras, och det behöver ändras nu så att vi kan börja tillverka vätgas, som ju behövs.

Jag upprepar min fråga: Tycker Moderaterna att interna nät av denna typ ska vara koncessionspliktiga eller inte? Det är en mycket enkel fråga. Man kan svara ja eller nej.

Anf. 118 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Den tidigare regeringen vägrade genomföra de regelförenklingar som vi nu genomför. Dessutom var det vi som drev detta genom riksdagen med benäget bistånd från Rickard Nordin, ska sägas.

Men den regeringen vägrade som sagt att genomföra något av det som vi nu genomför.

Vad gäller regelförenklingar i stort är det här, som jag sa förut, bara början. Ju fler regelförenklingar, desto bättre, men då måste man också börja gå på djupet. Man behöver reformera miljöbalken, som sätter stopp för mycket. Det väntar jag fortfarande på att Centerpartiet ska öppna för. Vi har inte sett något av det hittills, utan de har krokad arm med Miljöpartiet. De behöver släppa Miljöpartiets arm och inse att rigida, stela svenska regelverk på allvar behöver öppnas upp för att detta ska gå så snabbt som möjligt.

Jag välkomnar Rickard Nordin och Centerpartiet till insikten. Men stå inte bara här och prata om det, utan börja också leverera och ge stöd till sådana förslag när de kommer! Jag kan lugna ledamoten med att sådana förslag kommer att komma, till skillnad från under den tidigare regeringen, som Rickard Nordin höll under armarna.

Anf. 119 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag måste säga som Linus Lakso: Nu kommer jag att ge tillbaka om jag gick över angiven tid i mitt förra anförande. Jag garderade mig när jag satte upp mig i den här debatten med åtta minuter utifall jag inte skulle hinna klargöra mina ställningstaganden i föregående debatt.

Hur som helst handlar denna debatt om att ändra lagen till att skapa en tydligare process för tillståndsprövning av elnät. Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets förslag om att riksdagen ska anta de lagförslag som finns i propositionen *En tydligare process för tillståndsprövning av elnät*. Men jag vill förtydliga min grundläggande syn att elnät bör ses som en samhällsviktig infrastruktur och givetvis värnas därefter. Staten, det samhälleliga, måste enligt min uppfattning vara mer delaktig i utbyggnaden av elnäten.

I propositionen lämnas lagförslag som syftar till att bidra till en tydligare och snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnätet. Jag håller med regeringen om att processerna för att förnya, förstärka och bygga ut elnät behöver bli mer effektiva. Detta har man pratat om länge även i andra regeringskonstellationer.

Den bristande elnätskapaciteten gör att det råder effektbrist på flera håll i landet, och överföringskapaciteten behöver därför snabbt byggas ut. Samtidigt vill jag understryka vikten av att tillståndsprövsprocesserna sker på ett rättssäkert sätt och att hänsyn till naturvärden, andra näringar och biologisk mångfald beaktas från fall till fall.

Anf. 120 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen och betänkandet *En tydligare process för tillståndsprövning av elnät*, ett förslag som jag upplever har varit efterfrågat av egentligen alla partier i Sveriges riksdag. Vi pratade om det under hela förra

mandatperioden, och vi har pratat om det under den här mandatperioden.

Jag vill under debatten utgå från ett helt annat perspektiv och tala om något som inte är vanligt att debattera i just vårt utskott.

Låt oss tänka tillbaka några år. Det började komma nyheter om en märklig influensaliknande sjukdom borta i Kina. Det var korta notiser i slutet på nyhetssändningarna. Därefter blev det rapporter från grannländerna. Sedan växte det, och innan vi visste ordet av hade det mesta ställts på ända.

Vi har alla en egen relation till pandemins framväxt och alla de åtgärder som började vidtas. Det fanns ingen karta att navigera efter, utan alla länder trevade sig fram i väglöst land. Men ofantligt med resurser allokerades, och vi fick se snabbspår utan dess like i kampen för att ta fram vaccin mot den nya mystiska sjukdomen.

Sverige var inget undantag, utan vi gjorde som andra. Den dåvarande regeringen – med fullt stöd från oss i den dåvarande oppositionen – beslutade att inga medel fick sparas i arbetet för att få fram ett vaccin. Vårt medlemskap i EU gagnade oss väl, och vi fick bevisa för oss själva att politiker kan leverera när de väl bestämmer sig för det.

Men låt oss också påminna oss om vem som gjorde vad. Politiken bestämde: Ge folket vaccin! Politiken fixade finansieringen. Men politiken beslutade inte *hur* vaccinet skulle tas fram. Politiken lät forskarna göra sitt jobb och gav dem resurserna att kunna göra jobbet.

Tänk er själva om vi i riksdagen skulle ha debatterat om mRNA-vaccin är bättre än proteinbaserat vaccin. Det svartnar för ögonen bara man tänker på det. Det hade varit ganska korkat.

Fru talman! Jag kommer osökt att tänka på detta en dag som denna när vi nu ska besluta om en förtydligad process för tillståndsgivning av elnät. Vi har en stor majoritet i kammaren för regeringens kloka och välbalanserade förslag. Även om det inte är en lika dramatisk fråga som att bekämpa en pandemi är jag glad över den breda majoriteten. Valfungerande elnät är en hygienfaktor om vi ska klara vår omställning till klimatneutralitet, och det är mycket bra att vi har en samsyn baserad på fakta och verklighet.

Vi ska ha politiker som bestämmer att det är viktigt att erbjuda vaccin. Vi ska inte ha politiker som tror att de kan bestämma vilket vaccin som är bäst. Vi ska ha politiker som skapar förutsättningar för ett elsystem i världsklass, som tillför nödvändiga resurser och som skapar ett legalt ramverk som leder till det politiskt beslutade målet. Men vi ska inte ha politiker som tror att de vet *hur* man bygger ett elnät. Vi klarar oss därför utan reservationen från Centern och Miljöpartiet.

Anf. 121 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! I den proposition vi nu debatterar lämnar regeringen lagförslag som syftar till att bidra till en tydligare och snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnät. Detta är naturligtvis utmärkt. Det är också ett förslag som är ett led i

regeringens arbete för att uppnå tillståndsprocesser som är moderna, effektiva och förutsebara.

Det måste vara enkelt att kunna starta och driva verksamheter med stor samhällsnytta. På samma sätt måste det vara enkelt att bygga ut energisystemet och infrastrukturen, som är helt avgörande för både omställning och välbefinnande. Vi vet att en stor del av industrin står redo att göra väldigt stora investeringar för klimatomställningen som är viktiga för vår väg mot nettonollutsläpp. Därför får byråkratin inte sätta käppar i hjulet för utvecklingen.

I Sverige har vi i dag en rad olika hinder som bromsar tillväxten i Sverige. Ett av dessa är att det tar väldigt lång tid att få tillstånd för olika saker, däribland tillstånd för att få bygga elnät.

Många företag vittnar om att tillståndsprocesser är ett stort hinder när de vill ställa om sina verksamheter. Kostsamma, långdragna och oförutsebara miljöprövningar riskerar att leda till att investeringarna blir mycket dyrare än vad man ursprungligen planerat för. De problem som tillståndsprocesserna i dag orsakar kan till och med skrämja bort investerare och industrietableringar från Sverige. Det vill vi naturligtvis undvika.

En av anledningarna till att tillståndsprövningarna för elnät tar lång tid är att Sverige har en stark miljölagstiftning, vilket såklart är bra. Det är till och med en konkurrensfördel för svenska företag. Det ser vi till exempel på efterfrågan på fossilfria produkter. Det är alltså inte *att* vi har en miljölagstiftning som är problemet; det är hur den tolkas och implementeras som får konsekvenser. Just därför måste processerna bli enklare och mer effektiva.

Miljöbalken kom till för 25 år sedan. Samhället såg helt annorlunda ut då. Vi hade inte den förståelse för skillnaden mellan miljö och klimat och betydelsen av just klimat som vi har i dag. Genom det här förslaget om snabbare och effektivare tillståndsprocesser har vi möjlighet att ta till vara de chanser som finns inom till exempel svensk industri för att öka farten i klimatomställningen. Vi ska behålla det övergripande syftet med exempelvis miljöprövningar, samtidigt som tillståndsprocesserna ska effektiviseras.

Fru talman! Industrin står redo att göra stora investeringar. Vi är på väg mot nettonoll i en greppbar framtid. Byråkratin får inte sätta käppar i hjulet för det arbetet. Genom de förändringar som regeringen nu driver igenom bidrar vi till bättre förutsättningar för industri, för klimatomställning och för Sveriges tillväxt och välbefinnande. Jag yrkar därför bifall till förslaget i näringsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

§ 7 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU12

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (skr. 2023/24:35 och redog. 2023/24:OSSE1)

föredrogs.

Anf. 122 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Ärendet vi nu ska debattera, utrikesutskottets betänkande nummer 12, handlar om OSSE-PF, den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Det är en redogörelse för den svenska parlamentariska delegationens verksamhet 2023.

Jag vill redan inledningsvis säga att den parlamentariska församlingen är skild från OSSE:s regeringssida. Det är två helt olika organisationer inom en och samma organisation, OSSE. Precis som i andra sammanhang har regeringssidan sina ansvarsområden och den parlamentariska sidan sina. Det finns också olika stadgar och olika budgetar. Det är två oerhört viktiga organisationer. De 57 medlemsländerna sträcker sig från Vladivostok till Vancouver och innefattar USA, Kanada, Ryssland, hela Centralasien, Europa och södra Kaukasus.

I tider av oro och konflikter är det viktigt med en organisation som syftar till dialog. Det är lika viktigt i dag som det var när OSSE bildades. Regeringssidan bildades 1975 under det kalla kriget, när upprustning rådde. Då var det en samling diplomater som satt ned i Helsingfors och kom fram till att det behövdes något mer än vapen. Det är viktigt med militär försvarsstyrka och anfallsstyrka för att kunna försvara sig, men det är också viktigt att ha en dialog och hitta lösningar på konflikter. Där bildades OSSE. Sedan har OSSE förändrats många gånger. År 1990 bildades OSSE:s parlamentariska församling.

OSSE som organisation fyller på regeringssidan 50 år nästa år. Det är lång tid, många år. OSSE som sådant skulle kunna vara lite vitalare i dag än vad det är. En 50-åring i dag brukar vara vital. Det gäller inte riktigt för OSSE. Detta beror på en sjukdom, och den kan inte botas om inte den som står för sjukdomen visar insikt. Jag talar här om Ryssland. Rysslands agerande inom OSSE är helt vidrigt. Det är helt emot alla stadgar och alla principer som Ryssland så fint har signerat. Jag återkommer till detta, för det är Ryssland som ställer till med det trassel som finns inom OSSE.

Det finns de som säger: Avveckla OSSE – det behövs inte längre! Detta är faktiskt vad även Ryssland säger: Vi vill inte ha OSSE – vi vill ha en arena där vi kan diskutera med USA allena. Ur mitt perspektiv vore detta helt fel. Det är självklart att det behövs en arena som inkluderar 57 länder, en arena där – om vi nu utgår från den parlamentariska sidan – parlamentariker från 57 länder kan mötas och diskutera aktuella frågeställningar.

Arbetet i OSSE och den parlamentariska församlingen vilar på den europeiska säkerhetsordningen och dess breda säkerhetsbegrepp. Det finns tre pelare. Den första är politik och säkerhet. Den andra är ekonomi och klimat. Den tredje är

mänskliga rättigheter och demokrati. OSSE-PF arbetar för att genom dialog främja konfliktlösning, en demokratisk samhällsutveckling och rättsstatens principer.

Den svenska delegationen har ett fantastiskt bra renommé inom OSSE:s parlamentariska församling. Den svenska delegationen är känd för att arbeta målinriktat, bidra till verksamheten och stå upp för OSSE-PF:s grundvärderingar. Detta gällde även verksamhetsåret 2023. Vad jag har förstått gäller det också för hur situationen ser ut i dag.

Den parlamentariska församlingen träffas tre gånger om året för församlingsmöten: ett vintermöte, alltid i Wien, ett sommarmöte i ett medlemsland och ett höstmöte i ett medlemsland. Jag skulle gärna se att Sverige stod värd för ett medlemsmöte inom en snar framtid, om det går att finna en tid, då det är ett bra sätt för oss att visa upp vårt svenska samhälle. Det är också ett bra sätt att välkomna parlamentariker från 57 länder till Sveriges riksdag eller någon annan arena där vi kommer att vara.

Inom OSSE finns det naturligtvis fler verksamheter än dessa. Låt mig nämna Medelhavsforumet, där Medelhavsländerna regelbundet träffas, men också en ad hoc-kommitté om antiterrorism och en ad hoc-kommitté om migration. Detta var de kommittéer som fanns 2023. Därutöver arrangeras seminarier, arbetsgrupper, studiebesök, verksamhetsbesök, konferenser och möten där den parlamentariska diplomatin kommer till uttryck, allt i försök att nå framåt i arbetet för OSSE:s grundpelare.

Jag vill nämna det som utan tvivel är OSSE-PF:s stora flaggskepp: valobservationer. För en parlamentarisk organisation är det självklart att valobservationer är viktiga. Det handlar om demokrati. Det handlar om möjligheter för människor att rösta men också att engagera sig och ge uttryck för sin politiska uppfattning. Under 2023 observerade OSSE:s parlamentariska församling parlamentsvalet i Kazakstan, parlaments- och presidentvalen i Turkiet, parlamentsvalet i Polen och parlamentsvalet i Serbien. Jag hoppas att det kan bli fler valobservationer, för det hölls under 2023 betydligt fler val än vad församlingen observerade, vilket jag tycker är tråkigt.

Jag var församlingens president under två års tid. Jag blev vald 2021 och omvald sommaren 2022. Efter två år, den maximala tiden enligt stadgarna, avgick jag som president. Min absoluta prioritering som president var att OSSE:s parlamentariska församling skulle ha fokus på Rysslands illegala krig mot Ukraina.

Det var en lätt uppgift att samla församlingen. Församlingens medlemsländer har tagit avstånd från Rysslands krig sedan den illegala annekteringen av Krim 2014.

När Ryssland inledde sitt krig den 24 februari 2022 höll OSSE:s parlamentariska församling sitt vintermöte i Wien. Vi som var närvarande kommer att minnas denna dag med förskräckelse. Den ukrainska delegationens ledare Mykyta Poturaiev kommer in och säger: Kriget är här. Vi är attackerade.

Det var också en dag som visade på OSSE:s parlamentariska församlings styrka. Delegation efter delegation fördömde kriget och ville ställa Ryssland till svars. Den ryska delegationsordföranden och den belarusiska delegationsordföranden visste naturligtvis vad som skulle ske. De var fega, för de fanns inte på plats personligen utan deltog via webb. Något krig kände de inte till. Men OSSE:s parlamentariska församling stod fast och står fast för Ukrainas rätt till sitt territorium och sin integritet.

Jag hade ytterligare några prioriteringar under mitt presidentskap som jag vill nämna här. Det var att förebygga konflikter, att verka för fred, att finna lösningar och att bidra som parlamentariker till detta. Men det är svårt.

Vi vet alla att när det väl är en konflikt som kommit till stånd är det svårt att finna ett slut på den. Därför är det förebyggande arbetet viktigt. Det handlar om att jobba med förvarningssystem och förebyggande konflikthantering. Men det gäller också att försöka se längre fram och arbeta för detta. Vad finns efter ett krig?

Jag hade ytterligare frågor på agendan, och jag håller fokuset på Ukraina. Jag tillsatte en särskild representant för parlamentarisk diplomati. Personen misslyckades fullständigt. Det var inte för att personen var misslyckad utan för att Ryssland över huvud taget inte var intresserat av att föra någon form av samtal.

Jag tillsatte en särskild representant för krigsbrott. Det är viktigt att göra vad som kan göras också från den parlamentariska sidan för att krigsbrott ska dokumenteras.

Jag tillsatte en särskild representant för politiska flyktingar. Här tänker jag på en person som är arresterad och fängslad därför att han i Ryssland uttalade sig kritiskt om Putins krig, Vladimir Karamura. Han är fortfarande fängslad.

Jag hade också tillsatt en särskild representant för Centralasien. Det är viktigt att vi gör vad vi kan för att visa och inkludera de länder som ligger långt borta geografiskt från Wien och Köpenhamn, där OSSE PF:s sekretariat ligger.

Ad hoc-kommittén om migration hade fått i uppdrag att jobba med migrationsfrågan relaterat till Ukraina. Också de tre kommittéerna arbetade utifrån ett ukrainskt perspektiv. Den absolut viktigaste frågan inom OSSE var att stödja Ukrainas rätt att existera och rätt till sitt territorium.

Jag gjorde mer än så under mitt presidentskap. Jag nämnde att inkludera Centralasien och Mongoliet. Jag har varit på besök där och bidragit till att länderna har träffats, mötts, diskuterat och lagt upp planer för hur länderna ska kunna samarbeta.

Jag var den första presidenten som besökte Turkmenistan och där arrangerade en konferens just i syfte att ländernas delegationer skulle träffas.

Jag införde ett klimatperspektiv med en särskild representant för introduktion av Agenda 2030 och för hur OSSE ska kunna arbeta med klimatfrågor ur ett säkerhetsperspektiv.

Genderfrågor är viktiga. OSSE:s delegater utses inte av OSSE utan av de nationella parlamenten. Andelen kvinnliga delegater är ungefär 23 procent. Det var det vid slutet av 2023. Som mest har andelen kvinnliga delegater varit uppe i 28 procent. Det är viktigt att kvinnliga delegater finns med. Ska vi ha en långvarig fred behövs både kvinnors och mäns perspektiv.

Jag har också sett till att det blev ett ungdomsnätverk. Ungdomar är vanliga här i Sveriges parlament. Det vet vi är viktigt. Unga människor för till ytterligare en dimension. Men inom OSSE:s parlamentariska församling var det glest med ungdomar. Det var mer av de grå tinningarna, som jag själv har.

Ungdomsnätverket startades. Det har nu utsett en egen styrelse. Det jobbar med utbildning och nätverksbyggande. Det jag framförde under hela min tid var: Bygg inte bara ert nätverk inom ungdomsnätverket. Se också till att vara aktiva i de parlamentariska politiska grupperna. Det är i de politiska grupperna som det politiska arbetet bedrivs.

En annan fråga som var viktig för mig var samarbetet inom NB8 och att vi skulle bygga vidare på det och hålla samman. Genom att samarbeta kan vi få fram vårt perspektiv.

Jag drar över min anmälda talartid, ursäkt fru talman.

Jag avgick som president, och en ny president valdes. Det var Pia Kauma från Finland. Jag är också glad över att Sverige fortsätter att vara representerat på de högsta nivåerna inom OSSE:s parlamentariska församling. Johan Büser från Socialdemokraterna valdes till skattmästare.

Låt mig säga ett par ord om de två motioner som behandlas i betänkandet innan jag går vidare. Den ena handlar om Moskvamekanismen. Det är en motion från Vänsterpartiet om hbtqi-personer och hbtqi-rörelsen.

Först och främst tycker jag att det är synd att motionen finns med i behandlingen av betänkandet. Betänkandet handlar om den svenska parlamentariska delegationens redogörelse. Moskvamekanismen ligger på regeringssidan inom OSSE. Det är ingenting som den parlamentariska sidan har någon möjlighet att påverka, herr talman.

Moskvamekanismen har utlösts ett antal gånger. Moskvamekanismen tillkom 1991. Det var för att kunna sända experter till ett område där det förelåg ett problem som det var viktigt att åtgärda, speciellt om det låg inom den tredje dimensionen.

Sverige tillsammans med andra likasinnade länder aktiverade Moskvamekanismen när det gällde Rysslands illegala krig i Ukraina. Det var för att undersöka krigsförbrytelser och övergrepp i MR-frågor. Det har nu också visat sig att det har varit betydelsefullt när det handlar om ICC:s arbete att det finns en dokumentation.

År 2023 arbetade Sverige aktivt för en aktivering av Moskvamekanismen i Belarus med anledning av det försämrade läget för MR-rättigheter.

Det finns fler exempel. År 2018 var Sverige ett av 16 länder som aktiverade Moskvamekanismen med anledning av förföljelsen av hbtqi-personer i Tjetjenien.

Jag kan mycket väl se att det är en viktig mekanism som det gäller att fortsätta att etablera på regeringssidan. Det är viktigt att här söka samarbete med andra länder. Om ett ensamt land driver frågan går det inte att få igenom det. Det måste finnas fler som samarbetar.

Det finns också en motion som är väckt av Sverigedemokraterna om förföljelse av minoriteter och då ett speciellt stöd för kristna. Det är en fråga som också jag jobbar med inom den parlamentariska församlingen. Här finns det en särskild representant, senator Ben Cardin från USA, som har jobbat mycket med religiösa minoriteter och lyft upp dessa.

Det finns också motioner väckta i den tredje kommittén om religiösa minoriteter. Jag skulle vilja säga att det är en fråga som är viktig inom OSSE. På regeringssidan finns ODIR, organisationen för demokrati och mänskliga rättigheter som jobbar med minoritetsfrågor, och däribland finns religiösa rättigheter. Frågan finns både på den parlamentariska församlingens och på regeringssidans bord. Utskottet yrkar avslag på motionerna.

Herr talman! Jag vet att jag har överskridit den anmälda talartiden, men jag tar mig den friheten. Det är sista gången som jag talar i det här sammanhanget, och jag vill rikta ett flertal tack.

Jag vill först och främst tacka OSSE-delegationen för det stöd som jag har upplevt under hela min tid som president och för det goda samarbete som vi har haft. Det har varit oerhört viktigt för mig som president att veta att jag har det svenska stödet med mig. Tack!

Jag vill också tacka sekretariatet, och då tänker jag på delegationssekreterare Fredrik Svensson, som oförtrutet har arbetat och varit engagerad i att stödja delegationen i dess arbete. Jag vill också tacka Simona De Ciutiis och Lena Hemlin för deras arbete med att serva, se till att resor har bokats, se till att det finns underlag och att allt inför valobservationer fungerar.

Jag vill rikta ett speciellt tack till Jonathan Demner, som var min rådgivare under min tid som president. Han är en fantastisk person. Han var väldigt ung när han tillträdde, och jag kan säga nu att jag var lite skeptisk då. Men, herr talman, det förbyttes snabbt i stor glädje och tilltro. Jonathan Demner visade sig ha fingertoppskänsla för politik. Han är väldigt alert och engagerad och har en förmåga att diskutera och hitta lösningar. Han såg till att mitt uppdrag som president fungerade. Ett stort och varmt tack till Jonathan Demner! Jag önskar honom all lycka i hans fortsatta karriär. Han kan komma att gå precis så långt som han själv vill.

Herr talman! Jag vill också tacka riksdagsförvaltningen i stort för det stöd jag har fått

som president. Det var oerhört angeläget och viktigt, för det går inte att vara president för en församling med 57 deltagande länder utan att ha ett stöd från det nationella parlamentet med sig.

Jag hoppas innerligt att jag har gjort det bästa jag har kunnat för att stödja fred och säkerhet inom OSSE:s region och att jag har varit en god företrädare för Sveriges parlament. Jag önskar delegationen fortsatt lycka i ert viktiga arbete. Jag följer er på nätet!

Anf. 123 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Tack till Margareta Cederfelt för det arbete som du lade ned i den svenska OSSE-delegationen under dina år där! Tack också för ett gott samarbete och för att du drev delegationsgemensamma frågor av värde för den svenska delegationen!

Dagens debatt handlar om det gångna verksamhetsåret i den svenska OSSE-delegationen, men förstås också om en utblick framåt. Som har sagts här har vi glädjande nog en mycket aktiv svensk delegation – aktiv både på möten, på valobservationer och så vidare.

OSSE är världens största regionala säkerhetsorganisation med 57 medlemsstater i Europa, Kaukasus, Centralasien och Nordamerika. Säkerhetssynen är bred och utgår från tre dimensioner: en säkerhetspolitisk, en ekonomisk och miljömässig samt dimensionen om demokrati och mänskliga rättigheter. Det är kort och gott idén om den europeiska säkerhetsordningen.

Utmaningarna för OSSE när det kommer till de här frågorna är som vi vet många. Rysslands krig i Ukraina är nu inne på sitt tredje år. Under det gångna året har vi sett en oroande utveckling i Armenien och Azerbajdzjan, inte minst i regionen Nagorno-Karabach. Klimatutmaningen fortsätter att ställa krav på en politik för detta. Inte minst ser vi också en tillbakagång för såväl demokrati som mänskliga rättigheter i många av OSSE:s medlemsstater.

Herr talman! Rysslands krig i Ukraina fortsätter. Vi socialdemokrater verkar för ett fortsatt starkt svenskt stöd till Ukraina. Det gäller såklart även i OSSE, och vi kommer att fortsätta att verka för det tills den sista ryska soldaten har lämnat Ukrainas territorium. Ingen stat inom OSSE får ta sig rätten att attackera ett annat land. Det är ett tydligt brott just mot den europeiska säkerhetsordningen när man gör så. Det krig som nu rasar i vårt närområde är en existentiell fråga för Ukraina, men även för oss. Det är även en avgörande fråga för respekten för våra gemensamma normer, våra institutioner och den internationella rätten.

Ännu tycks inget slut på kriget finnas i sikte. Kriget är den största politiska förändringen sedan murens fall, och utöver enorma mänskliga lidanden bidrar kriget till en betydligt osäkrare värld, också utanför vårt närområde.

Inom OSSE:s parlamentariska församling står vi enade i fördömandet av kriget och om det ansvar som Ryssland och Belarus har för detta krig. Vi står i stark solidaritet med våra ukrainska

parlamentarikerkollegor i OSSE, och vi står gemensamt upp för det ukrainska folkets rätt till fred och frihet.

Ett annat krig som pågår är det i Mellanöstern, och även om inte Israel och Palestina formellt är medlemsstater i OSSE har vi alla en skyldighet att agera i den frågan, oavsett var i världen vi befinner oss eller vilken stol vi sitter på. Efter Hamas brutala attack den 7 oktober och gisslantagandet, som fortfarande pågår, utkämpas ett krig i Gaza, där Israel nu har ett mycket stort ansvar för alla de tusentals oskyldiga civila som har dödats.

Vidare är den humanitära situationen fruktansvärd. Nödhjälpen når inte fram i tillräckligt stor omfattning och stoppas till och med ibland vid gränsen. Internationella brottsmålsdomstolens chefsåklagare meddelade i veckan att han anser att en arresteringsorder bör utfärdas mot Hamas och Israels ledare. Det är nu viktigt att ICC fortsätter att utreda krigsbrott och får det stöd som ICC förtjänar i sitt arbete med att upprätthålla den internationella rätten.

Den enda vägen framåt nu är en omedelbar vapenvila, en förhandlad tvåstatslösning och respekt för den internationella rätten. Den socialdemokratiska ledda regeringen erkände som bekant staten Palestina redan 2014, och i dagarna kom också erkännanden från Norge, Irland och Spanien.

Det finns anledning till initiativ i denna fråga också i OSSE:s parlamentariska församling. Vi socialdemokrater kräver att inte bara Israel, utan också Palestina, ska ingå i OSSE:s Medelhavsforum framöver. Detta är något som min kollega Kadir Kasirga driver tillsammans med oss i den socialdemokratiska gruppen i OSSE inför vårt sommarmöte.

Herr talman! Jag har under mina år i OSSE besökt Georgien flera gånger. Senast i januari gjorde hela den svenska delegationen ett besök i landet. Liksom Ukraina har Georgien drabbats av rysk aggressivitet. 20 procent av Georgiens internationellt erkända territorium kontrolleras de facto i dag av Ryssland.

Vi fick möjlighet att på plats tillsammans med EU:s krishanteringsinsats besöka den administrativa skiljelinjen vid Sydossetien. När det för ett tag sedan meddelades att Georgien fick kandidatstatus till EU var vi många som där och då gladdes över detta besked och såg en georgisk framtid i EU. Stödet för detta bland det georgiska folket är också starkt.

Men det finns nu tyvärr anledning att känna en mycket stark oro för utvecklingen i landet. En så kallad foreign agents-lag diskuteras och är nära att implementeras. Mycket tyder på att den kommer att antas inom kort. Omfattande protester har ägt rum i landet, och vi ser en mycket repressiv och auktoritär utveckling just nu.

I går hade jag förmånen att få träffa organisationen Kvinna till Kvinna här i riksdagen, och de kunde berätta om ett starkt tryck på organisationer som jobbar för mänskliga rättigheter såsom minoriteters rättigheter, kvinnors rättigheter och hbtqi-personers

rättigheter. Ett exempel på denna repression är att vårdpersonal enligt ett lagförslag ska kunna neka hbtqi-personer möjlighet till grundläggande sjukvård. Det finns alltså anledning för oss att följa denna oroande utveckling vidare.

Ett av förslagen som vi socialdemokrater driver tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet här i dag är att Sverige bör verka för att den så kallade Moskvamekanismen ska återopas när hot mot hbtqi-personer anses vara överhängande, som i Georgien.

Moskvamekanismen är ett instrument som ger OSSE möjlighet att sända en rapportör till en medlemsstat om det bedöms föreligga ett särskilt allvarligt hot mot uppfyllande av något av de åtaganden som respektive land har gjort när det kommer till demokrati och mänskliga rättigheter.

Herr talman! Demokrati och mänskliga rättigheter är också en av de viktigaste frågorna för svenska folket när det nu stundar EU-val. I veckan öppnade förtidsröstningen. Vi ser hur demokrati och mänskliga rättigheter utmanas i många europeiska länder som också är medlemsstater inom OSSE. Endast åtta länder i världen har en fullgod pressfrihet. Vi ser hot mot demokratin också här på hemmaplan med andra stater som vill lägga sig i våra angelägenheter, men vi ser det också internt med ökade terrorhot. Vi ser också trollarméer som är subventionerade av Sveriges näst största parti. Det är också ett demokratiproblem som vi behöver ta tag i och som hotar det fria demokratiska samtalet.

Herr talman! Margareta Cederfelt nämnde en viktig del av OSSE:s verksamhet, nämligen våra valobservationer. Hon nämnde också de valobservationer vi har genomfört under året i Kazakstan, Turkiet, Polen och Serbien. Även 2024 är ett intensivt valår. Jag har för egen del som ambition att observera de mycket intressanta valen senare i år i Moldavien, Georgien och USA.

Herr talman! Jag inledde mitt anförande med att konstatera att utmaningarna inom OSSE som organisation är betydande, och jag exemplifierade med Rysslands krig i Ukraina, utvecklingen i Georgien samt tillbakagången för demokratin och de mänskliga rättigheterna. Även om utmaningarna är stora är OSSE ett unikt forum för diskussioner och förhandlingar om regional säkerhet som långsiktigt kan verka för att återupprätta den europeiska säkerhetsordningen och respekten för folkrätt, humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Därför är och förblir det svenska medlemskapet och arbetet i denna organisation viktigt.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets gemensamma reservation nummer 2 om Moskvamekanismen. Jag vill också tacka den svenska OSSE-delegationen och vårt sekretariat för det gångna året och passa på att önska er alla en riktigt fin sommar så småningom.

Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Som framgått är detta ett betänkande som inte bara handlar om OSSE-delegationens redogörelse utan också om regeringens skrivelse gällande verksamheten i Organisationen för säkerhet och samarbete under helåret 2022 och första halvåret 2023. Det är alltså ett samlat betänkande, och det är så utskottet ofta hanterar den här typen av frågor. Vi försöker samordna regeringens bild av arbetet med parlamentarikers agerande i de parlamentariska församlingarna. Det är naturligtvis väldigt bra när det görs.

OSSE är, som framgår av betänkandet och också av debatten, världens största regionala säkerhetsorganisation. Det är intressant att vi nästa år kommer att få uppleva Helsingforsavtalets 50-årsjubileum, som Finland kommer att leda. Förhoppningen hade varit att det skulle kunna vara ett storslaget firande av en organisation som byggt säkerhet, som byggt strukturer som respekteras och som förhindrat krig och konflikter på vår kontinent.

Tyvärr är det dock inte så. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 tydliggjorde det som vi borde ha sett och som också OSSE borde ha sett tidigare, nämligen vad som hände i Georgien 2008. Det var starten på det grepp som Ryssland presenterade för oss alla. Vi trodde att det var ett undantag som bekräftade OSSE:s regler. Men det var inget undantag. Vi kunde ha sett det komma 2014, men återigen tänkte Europa att det nog var ett undantag och tittade på hur man kunde klara freden ändå. Vi ville inte se.

Jag hoppas att vi inte nu hamnar i en situation där vi återigen väljer att se bort och inte se vad som egentligen pågår. Ryssland ägnar sig åt invasion – ett brutalt övergrepp på Ukrainas självständighet, ukrainarnas frihet och ukrainarnas drömmar. De störs varje natt och många gånger om dagen av flyglarm och attacker. Detta måste man fundera på hur man ska möta. Det är en ny arkitektur som Ryssland inte kommer att vara en del av, som det ser ut, under lång tid framöver. Det tycker jag är viktigt att fundera över och ta en debatt om.

Vi vet sedan tidigare debatter att Ryssland försökte ta fajten mot de tre dimensionerna. De ville att det i princip bara skulle vara den säkerhetspolitiska och att man inte skulle ägna sig åt miljöfrågorna. Framför allt skulle man inte alls diskutera den tredje dimensionen, som rör demokrati och mänskliga rättigheter. Ryssland var såklart en stor måltavla för olika synpunkter från OSSE men också från en lång rad andra organisationer och länder.

Det är viktigt för den svenska delegationen, för regeringen och för Sverige att säkra att vi i den struktur som fortfarande lever, om än med en hel del utmaningar, har kvar alla tre dimensionerna och inte ger upp exempelvis demokrati och mänskliga rättigheter.

Jag hör vad som sägs i debatten, om än inte i betänkandet som sådant, om Georgien. Jag måste, herr

talman, vara tydlig: Georgien har varit ockuperat sedan 2008. Jag var varit där flera gånger. Jag har följt Georgien, och jag måste uppmana mina kollegor att se att Tschinvaliregionen är en del av Georgien. Sydossetien är någonting annat. I den georgiska geografien är Tschinvaliregionen, precis som Abchazien, en del av Georgien. Det är viktigt att fortfarande hävda det. Vi erkänner varken annekteringar eller ockupationer.

Detta var dock inte min huvudfråga här. Jag tycker att det är intressant, herr talman, att lyfta diskrimineringen av kristna men också av andra religiösa minoritetsgrupper. Det som pågår i våra länder är faktiskt att man pekar finger åt varandra. Vi har shiamuslimer som målas ut som farliga grupper, och vi har muslimer som pekas ut som farliga grupper. Dessa är religiösa minoriteter i våra länder.

Om vi menar allvar när vi säger att vi står upp för och kräver att man ska se förföljelserna av kristna, som de facto pågår, måste vi också se vad som pågår hos oss själva och hur vi agerar mot religiösa minoriteter. Då tänker jag inte bara på många av de små kristna minoriteter och kyrkor som man försöker strypa och förbjuda. Jag tänker också på andra religiösa minoriteter bland våra 57 medlemsländer. Vi måste leva som vi lär. Jag hoppas att alla som driver de frågorna är beredda att göra det.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 125 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill också jag passa på att tacka Margareta Cederfelt för hennes tid som president och i delegationen. Jag vill också tacka hela delegationen för det gångna året.

Herr talman! Särskilt i dessa tider ser vi hur viktig OSSE:s uppgift är. Vi lever i en alltmer orolig tid. Antalet länder med styren som kan betraktas som auktoritära ökar. Och vi ser en tydlig demokratisk tillbakagång runt om i världen. Också demokratier drabbas i dag av hård press från auktoritära styren.

Jag vill därför ta tillfället i akt att belysa vikten av det vi gör i den här delegationen och det som OSSE som församling sysslar med. Det handlar om vikten av att delta som valobservatörer och på andra sätt bidra i arbetet för att motverka de auktoritära tendenser vi ser. Vi ska inte minst markera mot Ryssland och såklart deras nära allierade Belarus.

Herr talman! Vi är flera, särskilt i den här delegationen, som vid flera tillfällen har träffat Belarus rättmätiga president, Svetlana Tichanovskaja, när hon har deltagit i olika internationella sammankomster, däribland OSSE-sessioner. Senast den här veckan var hon på besök här i Sverige.

Jag hade för bara några dagar sedan förmånen att i egenskap av ordförande för den svenska Europarådsdelegationen men också som ledamot i denna OSSE-delegation stå värd för en lunch med Svetlana Tichanovskaja och hennes ambitiösa

delegation. Synpunkter lyftes, och önskemål presenterades.

Liksom vid tidigare möten ser vi att de demokratiska krafterna i Belarus, som Svetlana Tichanovskaja representerar, är konkreta när de uttrycker sina behov. Ingen kan gå miste om deras energiska arbete för att på bästa sätt representera folket i Belarus och arbeta för att ge dem den demokrati de är värda. Mot bakgrund av detta måste vi göra vår del av arbetet. Vi måste tillsammans göra vårt yttersta för att de ska få de verktyg som de behöver för att kunna fortsätta sin viktiga kamp mot förtryckarregerimen.

Jag vill därför passa på att sträcka ut min hand och tydligt markera min vilja att vi som delegation och även i den nordisk-baltiska kretsen ska jobba tillsammans och åter verka för att de som i dag representerar Belarus i församlingen suspenderas. Lukasjenkos regim är illegitim. Det är även diktatorns företrädare. Om Belarus ska ha en representation i den här församlingen bör det vara representanter för den demokratiska oppositionen, inte för diktaturen.

Herr talman! I denna debatt vill jag också gå in på det som nämndes i föregående anförande: den ökande diskrimineringen av kristna och naturligtvis också andra religiösa minoriteter inom OSSE:s 57 deltagande stater.

Det finns omfattande vittnesmål om detta problem, som också har vuxit i omfattning. Det är en direkt följd av etableringen av moskéer och skolor med kopplingar till den snabbt växande wahhabistiska trosuppfattningen inom islam. Den har sitt epicentrum i Saudiarabien, som också ofta finansierar dessa. Resultatet har sorgligt nog blivit att människor, trots den teoretiska förekomsten av religionsfrihet i deras länder, inte vågar visa vilken trosuppfattning de egentligen har, av rädsla för negativa konsekvenser och repressalier.

Herr talman! Vi sverigedemokrater har som bekant i många olika sammanhang och i många år lyft upp detta problem. Men vi har också inom ramen för arbetet i OSSE:s parlamentariska församling föreslagit en resolution för att uppmärksamma, fördöma och åtgärda den diskriminering av kristna och andra religiösa minoriteter som för närvarande sprider sig i flera medlemsländer.

Resolutionen antogs 2019 av församlingen och blev en del av slutdokumentet från Luxemburgmötet. Där uppmanas OSSE:s samtliga deltagande stater att ta hänsyn till och vidta åtgärder mot den ökande diskrimineringen av kristna och anhängare av andra trosuppfattningar som är i minoritet.

Mot bakgrund av detta menar vi att regeringen inom ramen för OSSE:s tredje dimension aktivt bör verka för att sätta särskilt fokus på just detta område.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1. Och jag vill återigen tacka för det gångna året.

Anf. 126 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag har lite funderingar och en fråga till ledamoten Wiechel.

Sverige och den svenska OSSE-delegationen har varit tydlig i sin hållning när det gäller Ukraina. Vi har varit tydliga, och vi är fortsatt tydliga. Avgörande för om Ukraina ska vinna kriget mot Ryssland är omvärldens och främst EU:s och USA:s stöd – militärt, ekonomiskt och humanitärt.

Det är avgörande att vi förmår hålla en enad front mot Rysslands auktoritära diktator Putin. Det är också avgörande att vi kan hålla ut, eller som statsministern uttryckte det i gårdagens debatt: Ingenting är viktigare än enigheten om stödet till Ukraina.

Liberalernas partiledare uttryckte tydligt att stödet till Ukraina måste öka.

Det har Sverigedemokraterna också uttalat. Samtidigt har Sverigedemokraterna och Sverigedemokraternas partiledare uttryckt åsikter om att det finns en övre gräns för stödet till Ukraina. Jimmie Åkesson har sagt att det är väldigt dyrt med ammunition. Man spränger iväg miljarder varje vecka, och ändå är det svårt att mäta sig med den styrka Ryssland har.

Vad säger Markus Wiechel om var den övre gränsen går för ledamoten och för Sverigedemokraterna?

Anf. 127 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Carina Ödebrink!

Vi har varit extremt tydliga i den här frågan. Från dag ett, faktiskt före den brutala invasionen, har vi stått på Ukrainas sida. Vi var det första partiet i Sveriges riksdag som förespråkade att Sverige skulle skicka vapen till Ukraina, redan före den ryska invasionen. Vi står fortfarande för att de ska få allt de behöver, om vi kan ge de militära resurserna.

Det är ganska tråkigt att oppositionen i svensk politik försöker låsas om något annat. Alla här i Sveriges riksdag är i dag enade i fråga om stödet till Ukraina. Sedan finns det såklart skillnader. Men då står Sverigedemokraterna på den sida som vill ge mer och inte mindre till Ukraina. Socialdemokraterna stretade emot väldigt länge.

Anf. 128 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Wiechel använde min fråga på ett felaktigt sätt. Frågan handlade bland annat om stödet, som kan vara militärt och ekonomiskt. Men vi inom OSSE-delegationen slog vid sommarmötet i Vancouver fast i en mängd att-satser vikten av att fortsätta bidra till att stödja barn och kvinnor, att stödja återuppbyggnaden, att stödja återuppbyggnad av utbildningssystem med mera.

Jag tycker faktiskt inte att Markus Wiechel svarar på min fråga. Vi i den här kammaren är överens och har varit det hela tiden, men vad skickar det för signaler när Sverigedemokraternas främsta företrädare säger att det finns en borte gräns för vad vi kan stödja Ukraina med? Den frågan svarade inte ledamoten

Wiechel på. Vad skickar det för signaler och vad kan det få för konsekvenser när man går ut och säger så? Det är ju Sverigedemokraterna som blir väldigt otydliga i det här sammanhanget. Jag vill gärna ha ett svar på det, tack.

Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Jag får be om ursäkt om jag inte var tydlig. En övre gräns finns inom alla politikområden, annars skulle vi till exempel kunna skicka hela den militära förmåga vi har i Sverige – allt vi har – till Ukraina.

Jag hade gärna skickat väldigt mycket till Ukraina. Jag hade gärna skickat hela vår militär, men vi behöver ju en egen militär. Det faller alltså på sin egen orimlighet att vi inte skulle ha en övre gräns. Vi har helt enkelt inte allt att ge.

Det Sverigedemokraterna har sagt, vid återkommande tillfällen, är att Ukraina ska få så mycket vi i Sverige kan avvara. Vårt stöd till Ukraina ska finnas där så länge de behöver det och tills den sista ryska soldaten har lämnat landet, precis som ledamotens partikollega sa.

Vidare har jag också återkommande i olika sammanhang här i riksdagen och andra församlingar tydliggjort vår hållning när det kommer till stödet till Ukraina i förhållande till andra partier. Det finns även AI-granskningar som visar att Sverigedemokraterna är det parti som tydligast och mest står på Ukrainas sida. De som står minst på Ukrainas sida tenderar att vara partierna till vänster i svensk politik, främst Vänsterpartiet och sedan Socialdemokraterna. Det är bara att titta på dessa olika exempel. Jag förstår att ledamoten vill skapa en annan bild av verkligheten i den här byggnaden. Det är ganska uppenbart, men det fungerar inte. Sorgligt nog skickar det väldigt konstiga signaler till den ryska diktator som Carina Ödebrink talade om.

Anf. 130 LOTTA JOHNSON
FORNARVE (V):

Herr talman! OSSE är en viktig organisation för fred och säkerhet och en av världens största regionala säkerhetsorganisationer med 57 deltagande stater i Europa, Kaukasus, Centralasien och Nordamerika. OSSE verkar för att främja säkerhet och stabilitet i regionen och riktar in sig på säkerhetspolitik, ekonomi, miljö, demokrati och mänskliga rättigheter. Organisationens särskilda styrka ligger bland annat i dess breda krets av deltagande stater. Det är viktigt att Sverige fortsätter att prioritera frågor inom OSSE som är kopplade till den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Det är bra att vi som land bidragit till att sätta det ryska anfallskriget mot Ukraina högt på OSSE:s dagordning. Medan detta folkrättsvidriga krig pågår måste vi fortsätta stödja Ukrainas folk på alla möjliga sätt till dess att Ukraina återigen har kontroll över sitt eget territorium och de ryska angräparna kastats ut. Vi

måste också göra allt vi kan för att utöva påtryckningar gentemot Putin och Ryssland, inklusive hårdare sanktioner, för att få slut på kriget.

Det går inte att prata om fred och säkerhet utan att nämna det fruktansvärda krig som pågår i Gaza. Den humanitära katastrofen är enorm med tusentals dödade civila, utsatta kvinnor och barn, förstörda sjukhusbyggnader och enorm brist på alla förnödenheter. Det är glädjande att flera länder nyligen beslutat sig för att erkänna staten Palestina, precis som Sverige gjorde redan 2014. Det är ett värdefullt bidrag till att stärka det palestinska folkets position och sätta press på Israel om ett omedelbart eldupphör.

Jag konstaterar också att åklagaren i den internationella domstolen beslutat att utfärda en arresteringsorder mot Netanyahu och Hamas ledare för krigsbrott. Det borde få vår regering att äntligen agera mer kraftfullt för att få stopp på kriget.

Sverige måste även i fortsättningen vara en stark röst för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, särskilt i ett läge där dessa utmanas i flera av deltagarstaterna i OSSE.

En av OSSE:s viktigaste arbetsuppgifter är att delta i valobservationer. OSSE:s oberoende valobservationer är av stor betydelse för att kunna fastställa om ett val varit fritt och rättvist. Det är viktigt att svenska ledamöter fortsätter vara aktiva i detta arbete. OSSE åtnjuter också stort förtroende när det gäller just valobservationer.

Det är bra att Sverige tillsammans med andra har tagit initiativ för att aktivera Moskvamekanismen och har tagit fram flera rapporter om kränkningar av och övergrepp på mänskliga rättigheter och överträdelser av internationell humanitär rätt. Det handlar om misstänkta krigsförbrytelser och andra allvarliga internationella brott i Ryssland och även i Belarus, bland annat kidnappningen av ukrainska barn till Ryssland.

Jag hoppas även att OSSE kan engagera sig mer aktivt i konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan. Armenien har ju tagit viktiga steg mot demokrati, men utmaningarna är många och landet behöver vårt stöd. Azerbajdzjan däremot går i en mer auktoritär riktning.

Det är viktigt att utveckla samarbetet med civilsamhällets organisationer och stödja dessa, särskilt i länder som går i en odemokratisk riktning, men även i övriga länder som ingår i OSSE. Det gäller främst organisationer som jobbar för mänskliga rättigheter, demokrati, kvinnors och hbtqi-personers rättigheter samt miljöorganisationer.

För Vänsterpartiet är rätten att uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet på sina egna villkor en fråga om grundläggande mänskliga rättigheter, oavsett var i världen man bor. Ingen stat kan med hänvisning till historia, kultur, religion och så vidare hävda att dessa rättigheter inte omfattar alla dess medborgare.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa är en bra arena, där Sverige kan driva hbtqi-frågor. I parlamentet finns både länder som har kommit en bit på väg och länder som ligger långt efter.

Men öppen diskriminering av hbtqi-personer förekommer även på vår egen kontinent. När nationalistiska och högerpopulistiska krafter vinner mark utmanas rätten till den egna sexualiteten och identiteten. Vi glömmer exempelvis inte de uppmärksammade, fruktansvärda brotten mot homosexuella i Tjetjenien, dit OSSE också skickade en expertmission för att kartlägga och uppmärksamma dessa brott.

Att Sverigedemokraternas Björn Söder har valts till ordförande för den svenska delegationen till OSSE:s parlamentariska församling tycker vi är direkt olämpligt. Sverige ska gå före i försvaret av mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter. En ordförande för den svenska delegationen bör således stå upp för minoriteters rättigheter, inte angripa dem.

Inom OSSE finns ett rapporteringssystem för hatbrott, vilket innefattar brott mot hbtqi-personer. Sverige bör verka för att Moskvamekanismen ska åberopas när risken för hot mot hbtqi-personer och hbtqi-rörelsen anses vara överhängande. Sverige bör också verka för att OSSE-samarbetet även ska omfatta hbtqi-frågor.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 2 som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Avslutningsvis vill jag tacka Margareta Cederfelt för hennes fantastiska arbete som president för OSSE. Jag har inte varit med i delegationen men har vid flera tillfällen när jag var andre vice talman stött på Margareta i olika internationella sammanhang och sett vilket bra arbete hon gjorde som ordförande. Tack för det!

Anf. 131 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Vi har samlats här i kväll för att debattera utrikesutskottets skrivelse om Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE. Det mesta har redan sagts av mina trevliga kollegor under debatten, men även jag tänkte säga ett par ord.

Organisationen bildades 1975, under kalla kriget, och har haft en avgörande betydelse – inte minst vad gäller till exempel arbetet för säkerhet och trygghet i de forna jugoslaviska republikerna efter Balkankriget.

Förutom att OSSE har varit avgörande i arbetet för fred och mänskliga rättigheter efter murens fall funkar organisationen i dag dessutom som en garant eller till och med en skyddsvakt när det gäller demokrati – den demokrati som vi i Sverige ofta tagit för given. Detta gör man genom alla sina valobservationer men framför allt genom att slå vakt om mänskliga rättigheter och genom att kunna aktivera olika mekanismer när mänskliga rättigheter kränks.

En stor fördel med OSSE jämfört med många andra organisationer är att beslut som resolutioner och annat oftast fattas med enkel majoritet, vilket innebär att inget enskilt land kan blockera beslut gällande exempelvis mänskliga rättigheter.

Herr talman! När demokratin är på tillbakagång i flera länder och respekten för mänskliga rättigheter minskar blir organisationer som EU och OSSE en allt viktigare motkraft som står upp för demokrati, fred och mänskliga rättigheter. Ett exempel på detta, som även nämnts tidigare i debatten, är de senaste veckornas händelser i Georgien.

Ett annat exempel är förstas när hbtqi-rättigheter ifrågasätts, motarbetas eller i vissa fall till och med backar. OSSE har till uppgift att stå upp även för dessa rättigheter, och vi vill tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att Moskvamekanismen återopas specifikt när hbtqi-personer eller hbtqi-rörelser hotas. Jag yrkar därför bifall till reservation 2.

Herr talman! Apropå dessa rättigheter är det val till EU-parlamentet om ett par veckor, och i går släppte RFSL sin rapport om hur olika svenska partier agerar i hbtqi-frågor och hur mycket de står upp för hbtqi-rättigheter. Alla partier utom ett får över 80 poäng på en hundrigradig skala. Sverigedemokraterna får 38 poäng. Med tanke på hur viktigt det är att OSSE står upp även för hbtqi-rättigheter är det oroande och kanske till och med olämpligt att den svenska delegationen leds av just en sverigedemokrat. Jag tänker inte säga så mycket mer än så om det.

Även jag vill tacka Margareta Cederfelt för allt arbete hon har gjort för OSSE.

Anf. 132 ARIN KARAPET (M):

Herr talman och ärade kollegor! Låt mig först tacka min kollega Margareta Cederfelt som nu lämnar OSSE-delegationen för att bli ordförande och delegationsledare för den svenska IPU-delegationen. Jag som tidigare var ordförande för den svenska IPU-delegationen är sedan början av december gruppleddare för Moderaterna i den svenska OSSE-delegationen.

Herr talman! Min erfarenhet av OSSE är inte så lång, men jag ska skaffa mig mer erfarenhet. Jag har tidigare suttit i IPU och i PACE. OSSE är en organisation som har stor betydelse. I den svenska IPU-delegationen och i PACE har vi haft respekt för varandra. Att ha en reservation där man pekar ut en ledamot som direkt olämplig hör inte hemma i kammaren. Den diskussionen kan tas i andra forum, mellan våra gruppleddare. Men jag vill inte hålla på och politisera. Världen kretsar inte kring riksdagshuset, utan riksdagen är en del av världen. Det finns viktigare saker att diskutera än det jag just tog upp.

Herr talman! Jag har påbrå från Armenien, och OSSE har haft stor betydelse för detta lilla före detta sovjetland. I Minskgruppen försökte man lösa en konflikt med politiska medel. Dessvärre lyckades man inte, men man försökte i över två decennier innan Azerbajdzjan attackerade Nagorno-Karabach och fördrev 120 000 armenier.

Det sades här att vi inte bara ska prata om kristna utan om alla religiösa minoriteter. Jag instämmer i det. Vi ser hur antisemitismen breder ut sig i Sverige och Europa. Men vi måste också våga prata om när 1 700

år gamla kyrkor och stenkors förgörs. Fördömandena av detta måste vara lika starka. När vi pratar om södra Kaukasien handlar det inte bara om två eller tre före detta sovjetländer utan om europeisk historia. De var bland de första länder som tog till sig kristendomen. Det spelar ingen roll om man är troende eller inte. Det handlar om vårt historiska arv, till exempel världens äldsta vinkällare. Dessa länder ligger mellan tre länder med imperialistiska ambitioner: Ryssland, Iran och Turkiet. De kaukasiska länderna står i vägen för tre länder med stormaktsambitioner.

Herr talman! Det fina med organisationer som OSSE är att vi kommer närmare världen. På europeisk nivå pratar vi om hur vi ska få länder att bli en del av den europeiska familjen. Vi pratar om Ukrainas rätt till sin frihet, sitt territorium, sin demokrati och sitt självbestämmande. Vi träffar Ukraina i bland annat OSSE. Moldavien har samma rätt till sin självständighet, och här försöker Ryssland påverka genom ombud och olika politiska partier.

Detta kan påminna oss i EU om att vi är för slöa; det tar för lång tid. Jag delar den oro över Georgien som Johan Büser och Kerstin Lundgren uttryckte. Men det påminner oss om att vi har gett Ryssland tid och utrymme att positionera sig. Det handlar inte bara om 2008. Jag kan gå tillbaka till när Sjevardnadze blev utkastad i början av 2000-talet. Redan då ställde sig georgierna upp och sa att Georgien skulle bli en demokrati.

När östländer har försökt att göra upp med sin historia har vi varit sena på bollen. Sedan 2018 gör Armenien den resa Georgien gjorde för tio år sedan. Av de sex länderna i östliga partnerskapet är Armenien det land där det går mest i rätt riktning. Då är det viktigt att man får stöd. Låt detta bli en påminnelse om att inte bara prata om den europeiska familjen i OSSE- och IPU-sammanhang. I EU-sammanhang börjar något hända, men det tar för lång tid.

Ryssland försöker också påverka Balkan och splittra Bosnien. Jag är otroligt glad över att Bosnien nu är ett kandidatland. Det kan sätta tryck på Serbien på längre sikt. Jag är inte hoppfull, men vi måste sätta tryck.

Om vi på allvar ska se en europeisk familj där det råder fred och frihet och där människor och inte pansarvagnar rör sig över gränserna måste vi påminna oss själva om att vi i den europeiska familjen, där vi kan påverka som mest, ska vara snabba på bollen.

Herr talman! Jag ser verkligen fram emot arbetet i den svenska OSSE-delegationen. Utifrån den korta erfarenhet jag har av att jobba med ordförande Björn Söder och vice ordförande Johan Büser är jag hoppfull om att kunna arbeta på samma sätt som i IPU-delegationen, där vi hade Moderaterna, Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet representerade. Vi hade god anda, och när vi lämnade Sveriges gränser jobbade vi för svenska intressen och höll ihop från morgon till kväll. Jag hoppas att jag kan ta med mig den erfarenheten in i den svenska OSSE-delegationen. Var vi än är – i Bukarest,

Danmark eller Wien – representerar vi Sverige, och det är vår främsta skyldighet.
(Applåder)

Anf. 133 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Som ledamot i den svenska OSSE-delegationen vill jag göra några kommentarer när vi nu behandlar delegationens arbete under det gångna året.

Grunden för demokrati handlar om människors möjlighet till fria och rättvisa val. Därför är valobservationerna kärnan i den parlamentariska församlingens uppdrag. Men det handlar också om mänskliga rättigheter oberoende av kön, sexuell läggning, tro och etnicitet. Det handlar om fria medier och ett starkt och fritt civilsamhälle.

Detta är inte en självklarhet i dag. Allt fler människor lever i länder som inte räknas som fullvärdiga demokratier. Det som nu sker i Georgien är mycket oroande.

Den svenska delegationen besökte Georgien i januari och träffade politiska företrädare för regering och opposition, men det som gjorde starkast intryck på mig var våra möten med civilsamhället. Organisationer för mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och demokrati- och antikorrupsionsarbete möter allt hårdare repression och förföljelse. Befolkningens stöd för att tillhöra den europeiska gemenskapen är massivt, och starka folkliga protester pågår just nu med anledning av beslutet om den utländska agentlagen, hämtad från Ryssland, som slår hårdast mot civilsamhället.

För mindre än ett halvår sedan beviljades Georgien kandidatstatus till EU. Det som nu sker strider både mot ett EU-närmande och mot befolkningens uttryckliga vilja.

Den parlamentariska församlingen har inrättat ett särskilt stödteam för Ukraina, där jag har förmånen att vara rapportör för mänskliga rättigheter. Mitt fokus är tydligt. Det handlar om Rysslands kidnappning och deportering av ukrainska barn samt könsbaserat våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Cirka 20 000 barn i Ukraina beräknas ha blivit kidnappade och förda till ryskkontrollerade områden. Endast ett fåtal av dessa har kunnat återföras. Enligt Human Rights Watch utsätts dessa barn för dubbla övergrepp: De separeras från sina familjer och sitt land, men de berövas också sin identitet och sina mänskliga rättigheter genom desinformation och propaganda.

Sverige ställde sig bakom aktiveringen av Moskvamekanismen förra året för att undersöka och beskriva bortförandet av de ukrainska barnen. Rapporten är ett bra underlag för vårt vidare arbete.

Herr talman! Utmaningarna i Europa och världen är lika stora i dag, om inte större, som när Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa grundades. Vi som verkar här och nu har att stå upp för det som våra föregångare slagit fast och de mål och

åtaganden som organisationens 57 medlemsländer varit överens om. Vårt uppdrag utgår från människorna och de värden och uppgifter som främjar demokrati, frihet, säkerhet, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa är inte en organisation för länder som tycker lika. Det är en organisation för länder som tycker olika men som tycker att det är viktigt att vi har en plattform där vi möts.

Herr talman! Med detta vill jag tacka Margareta Cederfelt för hennes insatser.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

§ 8 Vuxenutbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU13
Vuxenutbildning
föredrogs.

Anf. 134 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Vi har nu att debattera utbildningsutskottets betänkande 13 om vuxenutbildning.

Inledningsvis vill jag säga att vuxenutbildningen är väldigt viktig för Sverige. Den ger många individer en andra chans och gynnar samhället i sin helhet. Många kan här läsa in en behörighet som de behöver för att kunna ta sig vidare i livet. Studiebeviset öppnar dörrar in på arbetsmarknaden.

Vuxenutbildningen i Sverige innebär att det aldrig är för sent att utbilda sig, även om man helt saknar grundskoleutbildning. För mig som liberal är detta väldigt viktigt.

Med vuxenutbildningen kan vi också tillgodose behovet av utbildad arbetskraft som företagen fullkomligen skriker efter. Många företag i Sverige uppger att det största hindret för deras expansion är kompetensförsörjningen.

Vuxenutbildningen, och inte minst yrkeshögskolan, kan täppa igen i alla fall en del av de här hålen och bidra till att vi gör både Sverige och alla våra invånare rikare.

Herr talman! Därtill har vi vår åldrande befolkning. Framöver kommer fler människor att behöva arbeta. Om vi inte klarar av det kommer vi att tvingas antingen sänka våra ambitioner för välfärden eller tvingas höja skatterna.

Jag som liberal vill inget av detta. Jag vill absolut inte urholka vår välfärd, och jag vill inte heller höja våra skatter. Vi måste helt enkelt få en bättre matchning på arbetsmarknaden, en bättre kompetensförsörjning och hjälpa fler att kunna ställa om för att klara denna framtid för vårt land.

Därtill har vi, herr talman, haft en stor invandring i Sverige. Var femte invånare är nu född i ett annat land.

Många har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Det kan hänga ihop med att man inte har lärt sig svenska, till exempel, eller att man inte har kunnat fullfölja eller ens gå i skolan i hemlandet till följd av krig, konflikter och annat. Det gör också att vuxenutbildningen blir väldigt viktig för många människor som har kommit till Sverige som äldre.

Yrkeskraven är högre i dag än vad de har varit tidigare. Samtidigt är det många som vill läsa en yrkesutbildning, eller som i alla fall skulle kunna göra det men som inte uppfattar dessa som tillräckligt attraktiva.

Det råder på sina håll också bristande kvalitet i vuxenutbildningen. Detta gäller självklart inte alla utbildningar; det finns massor av utbildningar inom sfi, yrkesvux, kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskolan som håller en väldigt bra kvalitet, men vi ser också en del brister. Det är för krångligt, och det tar ibland för lång tid att stänga utbildningar som inte upprätthåller en viss kvalitet. Det är helt enkelt för lätt att göra ett dåligt jobb.

Det som många kommuner inte heller vill tala om, herr talman, är att man ofta väljer det som är billigast – inte nödvändigtvis det som är bäst för målgruppen. Här måste man hitta lösningar så att kommuner inte ska behöva satsa pengar på sådant som inte ger resultat.

Det är också viktigt att det finns många olika aktörer: egen regi, privata aktörer, yrkeshögskola, folkhögskola och så vidare. Inte minst är det viktigt för att nå alla målgrupper. Chansen att lyckas inom vuxenutbildningen är mycket större om det finns en mångfald av utförare.

Herr talman! Det ekonomiska läget har ändrat förutsättningarna på arbetsmarknaden. Det finns en ökad efterfrågan på yrkesutbildning för vuxna. Regeringen har kommit överens om att nu i vårändringsbudgeten tillföra 167 miljoner kronor extra. Det innebär ungefär 2 000 helårsplatser inom regionalt yrkesvux för detta år. Detta ska läggas till den väldigt stora satsning som även gjordes i budgetpropositionen för detta år som var närmare 1 miljard, om jag inte minns fel, i ökat tillskott. Detta är viktigt för att inte fler människor ska hamna i utanförskap i Sverige.

När man ökar platserna mycket är det samtidigt viktigt att det inte blir förvaring av människor. Syftet med vuxenutbildning måste alltid vara att man ska komma i jobb. Det är ju det som är absolut viktigast, så att fler barn kan se sina föräldrar gå till jobbet varje morgon.

Regeringen har också, kan vi notera, beslutat att införa ett nytt statsbidrag för yrkesinriktad vuxenutbildning vid företagsetableringar och företagsexpansioner. Det handlar om 125 miljoner kronor för detta år, som framför allt riktas mot kommunal vuxenutbildning, främst med fokus på glest befolkade län.

Vi vet att efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft med kompetens inom till exempel digitalisering,

automatisering, elektrifiering och så vidare just nu ökar mycket till följd av att företag etablerar sig och expanderar, inte minst i norra Sverige.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 135 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Fredrik Malm.

Kommer den framtida proposition gällande friskolor och begränsningen av marknadsiseringen av skolan som Liberalerna har lovat ska komma att också innefatta vuxenutbildningen? Det var den ena frågan.

Den andra frågan handlar om Vänsterpartiets reservation nummer 5, som jag vill passa på att yrka bifall till nu eftersom jag inte kommer att kunna vara kvar när det är dags för mig att hålla mitt anförande. Det handlar om rätten för människor som är adopterade att läsa sitt modersmål inom vuxenutbildningen.

I dag finns krav på att man ska ha kännedom om språket, bland annat genom att man talar det hemma, för att få läsa sitt modersmål. Det begränsas till en viss grupp människor, och adopterade blir helt enkelt exkluderade, det vill säga har inte rätt att läsa sitt modersmål därför att de biologiska föräldrarna inte finns här, uppenbarligen.

Jag vet att det är ett AMT-betänkande, men jag undrar ändå hur Fredrik Malm ser på möjligheten för adopterade att läsa sitt modersmål inom vuxenutbildningen?

Anf. 136 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Daniel Riazat, för frågorna!

När det handlar om den första frågan är det lite skillnad när det gäller fristående skolor. Det är olika regelverk. I grundskola och gymnasieskola handlar det om att man ansöker hos Skolinspektionen och startar en skola. Vid etableringen, när skolan startas, blir frågan hur fri den ska vara och vilka invändningar som ska beaktas från till exempel den kommun där man vill starta skolan, och det blir ägar- och ledningsprövning och en rad sådana frågor.

I vuxenutbildningen fungerar det annorlunda, herr talman. Det handlar om entreprenader. Där skulle jag säga att Skolinspektionen har ett tillsynsansvar. Det är viktigt att detta stärks.

För något år sedan kom väldigt kraftig kritik efter ett i huvudsak medialt avslöjande; det var medierna som uppmärksammade det först. Det handlade, om jag inte minns fel, om några byggtutbildningar i Stockholms län som var på entreprenad. Som jag nämnde i mitt anförande måste man snabbare kunna stänga utbildningar som inte håller måttet. Där är yrkeshögskolan ett mycket bättre föredöme, då de har en större rörlighet i detta.

När det gäller modersmålsundervisningen är min uppfattning att det regelverk vi har i Sverige egentligen är rätt så bra. Det är inte min uppfattning att den

kommunala vuxenutbildningen ska ha som uppdrag att bedriva modersmålsundervisning, men vi ska självfallet ha det i grundskolan och gymnasieskolan.

Anf. 137 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman och Fredrik Malm! När det kommer till frågan om marknadsiseringen av vuxenutbildningen skiljer det sig, precis som Fredrik Malm sa, jämfört med till exempel gymnasieskolan och grundskolan i fråga om själva formen. I det ena fallet är det upphandlat, och i det andra fallet är det privata bolag som själva ansöker om att starta verksamheterna.

De utgår dock ifrån samma mekanism och samma marknadslogik. Vi har privata aktörer som driver gymnasieskolor och grundskolor och som också är inne och bedriver till exempel vuxenutbildning. Där vet vi att det har kommit mycket kritik på grund av att de bevisligen har gjort detta för att tjäna så mycket pengar som möjligt, inte för att direkt bidra till samhället, göra vuxenutbildningen bättre eller säkra arbetsmarknadens behov.

Liberalerna har varit ute och slagit på stora trumman när det kommer till marknadsiseringen av skolan generellt och utbildningsväsendet, och vi har inte sett någon som helst praktik efter allt snack de senaste månaderna. Därför undrar jag: Kommer man också att ta tag i frågan om oseriösa privata aktörer inom vuxenutbildningen, eller gör man skillnad i det här fallet och anser att det är okej med giriga aktörer som enbart är ute efter att tjäna pengar? Det var den ena frågan.

Den andra frågan är: På vilket sätt menar Liberalerna att människor som har blivit adopterade och bor i Sverige ska kunna lära sig sitt modersmål om det inte ska ske via utbildningssystemet? Jag förstår inte riktigt hur det ska gå till. Eftersom de inte har den rätten i dag undrar jag bara: När ska de lära sig detta?

Anf. 138 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Vi har entreprenadlösningar på många områden i Sverige, och vi har lagen om offentlig upphandling och mycket annat.

Om vi har aktörer som inte sköter sig kan detta delvis vara en följd av att kommunerna eller regionerna, för den delen, inte är tillräckligt kompetenta när det gäller upphandlingsregler och hur upphandlingarna går till. Det kan också vara aktörer som själva har brister. Detta måste givetvis följas upp och inspekteras. Jag menar dock att detta delvis är en annan fråga än den om friskolesystemet.

Det är två olika system. Det som utredningen tittar på är just friskolorna. Man har heller inte alltid skolpeng på det sättet i entreprenadlösningar. När det finns brister ska dessa självfallet rättas till, precis som jag nämnde i mitt anförande.

När det gäller modersmålsundervisning har jag samma uppfattning som utskottets majoritet. Det står tydligt i betänkandet att utskottets majoritet inte ser behovet av att göra ändringar när det gäller detta, för

vi menar att modersmålsundervisning inte bör vara en uppgift för vuxenutbildningen.

Det kan dock förekomma – absolut! Det är ingenting som hindrar det. Vi har även moderna språk och andra saker som gör att man kan läsa en del på sitt modersmål.

Anf. 139 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S):

Herr talman! En informerad och bildad befolkning är en viktig förutsättning för demokratins försvar. FRA, Försvarets radioanstalt, säger att kunskap är Sveriges första försvarslinje.

En riksdagskollega till mig, tillika ABF:s ordförande, Helén Pettersson, besökte Natos högkvarter inför vårt intåg i Nato. Hon berättade att en mycket hög senior tjänsteman inom Nato fick frågan om vad Sverige kan bidra med i Nato. Ofta pratar vi ju om vad Nato kan göra för oss. Han svarade utan att blinka att Sveriges största tillgång är vårt starka civilsamhälle och en välorganiserad och välbildad befolkning. Enligt Helén sa han att Sveriges befolkning är så medveten och välbildad att den aldrig skulle kunna bli lurad av sin regering.

Vuxenutbildningen bidrar till det här, och dagens debatt är väldigt viktig. Vår faktiskt världsunika modell med generösa möjligheter till livslångt lärande, våra bibliotek, vårt starka föreningsliv och inte minst vår folkbildning ska vi vara rädda om och värna. Det är viktigt för demokratin.

Jag vill i den här debatten lyfta vuxenutbildningens betydelse för bildning. Enligt skollagen har den också som syfte att ge vuxna möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning på arbetsmarknaden och i samhällslivet samt främja sin personliga utveckling.

Herr talman! Man kan dra de slutsatser som Natotjänstemannen gjorde om man tittar på den senaste Piacundersökningen. Piac står för – jag ska inte säga det på engelska utan gör en fri översättning – programmet för internationell utvärdering av vuxnas kompetens. Det är OECD som ansvarar för den, precis som den mer kända Pisaundersökningen, och SCB ansvarar för undersökningen i Sverige.

Undersökningen mäter alla färdigheter som bedöms behövas för att man ska klara sig i yrkes- och samhällslivet, såsom läsning, räkning och problemlösning. Sverige står sig väldigt väl där, och Sverige hamnar dessutom högst när det kommer till förmåga att lösa problem via dator och internet. Det är bra, men risken att bli utsatt för desinformation och manipulation har enligt forskare aldrig varit så hög som nu. Även vuxenutbildningen behöver stärka arbetet med att ge deltagare ett källkritiskt förhållningssätt.

Piacundersökningen pågår just nu och kommer att presenteras i slutet av året. Jag ser fram emot att då få ta del av utbildningsutskottets engagemang och debattlusta, precis som det brukar vara när

Pisaundersökningen kommer. Fortsättning följer, herr talman!

Vägen till arbete går via utbildning, och vägen till tillväxt för Sverige är att alla som kan arbeta ska arbeta. Vuxenutbildningens betydelse för kompetensförsörjningen är avgörande. Nära nog alla branscher signalerar en akut och stor kompetensbrist på människor med yrkesutbildning på gymnasie- och YH-nivå.

Under vår regeringstid lade vi faktiskt om utbildningspolitiken med hänsyn till arbetsmarknaden. Vi införde ett nytt mål i skollagen, nämligen att vuxenutbildningen ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Vi genomförde en reform för att arbetsmarknadens behov ska vägas in när huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska etableras och erbjudas.

Vi införde yrkespaket på vuxenutbildningen och gymnasieskolan. Vi införde regional yrkesvux, som vi faktiskt tredubblade finansieringen till under vår tid, och vi dubblerade antalet platser i yrkeshögskolan. Vi hade faktiskt en plan på att dubblera antalet den här mandatperioden också.

Vi satsade på kombinationsutbildningar där yrkesutbildningar kombineras med sfi, och vi gjorde sfi till en del av komvux för att möjliggöra det. Det gjorde vi också med anpassad komvux. Vi införde utbildningsplikt för nyanlända som deltar i etableringsprogrammet och som bedöms vara i behov av utbildning för att få ett arbete.

Vi gav Skolinspektionen i uppdrag att granska vuxenutbildningen på skolnivå eftersom samhället behöver skärpa kontrollen av kvaliteten. Skolinspektionen har kommit igång bra och gjort några kvalitetsundersökningar och granskningar av exempelvis sfi, vilket var uppe i utskottet i dag, liksom undervisningstiden i komvux och yrkesutbildningar för tung lastbil och släp.

Lägger man undersökningarna bredvid varandra och gör en analys kan man faktiskt se att det finns bristande likvärdighet, kvalitetsbrister och tydliga tecken på att vinstjakten är stor även i den här delen av utbildningssystemet. Utbildningsminister Persson borde kanske göra som Lotta Edholm och vakna, eller åtminstone byta retorik – eller om det är någon annan person, eller Pehrson, som borde göra det.

Herr talman! Med stora ambitioner för utbyggnad följer också en stor ambition att göra det med likvärdiga förutsättningar och hög kvalitet. Som jag tidigare har sagt visste vi att det fanns en kompetensbrist, och vi ville göra något åt det. Men vi visste också att det fanns kvalitets- och likvärdighetsproblem som behövde åtgärdas.

Vi tillsatte utredningar om yrkeshögskolan, komvux, yrkesvux och sfi. Samtliga underlag ligger nu på regeringens bord, och många förslag är presenterade och remitterade medan andra kommer. Utredningen om fler vägar till arbetslivet kommer senare i år. Jag hoppas att regeringens ambitionsnivå är tillräckligt hög för att den ska ta förslagen vidare.

Det hoppas jag verkligen. Jag hittar inte riktigt några sådana ambitioner i propositionslistor eller i Tidöavtalet, men jag hoppas.

Herr talman! Jag skulle ändå säga att det har tagit sig med den här regeringen. Det måste man ge den: Det finns tecken på att regeringen har vaknat efter det första årets neddragningschock. Man trodde ju inte att det var sant – först levererade regeringen en gigantisk neddragningsplan på vuxenutbildningen, och dessutom lade den ned branschskolorna och drog ned på arbetsmarknadsutbildningarna. Den drog till och med ned på YH, denna juvel i kompetensförsörjningssystemet.

Sedan ångrade sig regeringen efter ett halvår och lade tillbaka en del, vilket ju var bra. Man lade också till ytterligare en del i årets budget och nu ytterligare 167 miljoner. Det börjar alltså faktiskt ta sig. Men planeringsförutsättningarna behöver bli bättre för utförarna där ute.

Det finns färdigberedda förslag och underlag att ta tag i. Jag är ju så där konstruktiv och reformistisk av mig, så jag tror verkligen att man kommer att göra det. Men jag tvivlar starkt på att regeringen ens kommer att erkänna att komvux alltför länge har tillåtits utgöra en marknad där de ekonomiska incitamenten har stått i fokus snarare än kärnuppdraget att bedriva en bra utbildning.

Vi står såklart bakom allt vi skriver och säger, inklusive alla reservationer, men för tids vinning kommer jag att yrka bifall enbart till reservation 10, som handlar om kvalitet i komvux.

(Applåder)

Anf. 140 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Mellan Sveriges 480 000 arbetslösa och 200 000 lediga jobb står aktiv arbetsmarknadspolitik, en fungerande sfi-undervisning, yrkesutbildning, högre studier, gymnasieexamen och gott om egen ansträngning. När Socialdemokraterna styrde Sverige orsakade de hellre hög arbetslöshet, svåra matchningsproblem och tillväxthinder för svenska företag än ställde krav på arbetslösa utan utbildning att utbildas till arbete. Det är nya tider nu.

Herr talman! Sverige ska nå full sysselsättning, och vi ska ställa krav på att alla utan arbete anstränger sig för att skaffa en egen försörjning. Då är det också vår skyldighet att insatserna som ska stötta människor fram till jobb är fungerande, tillgängliga och effektiva.

I budgeten för 2023 beslutade vi att addera 5 000 fler yrkesvuxplatser än vad som var planerat av den socialdemokratiska regeringen. I budgeten för 2024 genomfördes en stor satsning på 16 500 platser, och i vårändringsbudgeten adderas ytterligare 2 000 platser ovanpå detta.

Eftersom vi samtidigt har påbörjat arbetet med att återupprätta arbetslinjen ska platserna inte bara finansieras utan också fyllas. Att nästan var tredje plats stått tom trots att den är finansierad från statsbudgeten

är en trend från Socialdemokraternas tid i regering. Den trenden ska vi nu vända.

Finanspolitiska rådet presenterade i sin rapport för 2024 nyligen fördjupningar kring arbetsmarknadspolitiken och lyfter bristen på specifika kompetenser som den mest avgörande förklaringen till vår förhållandevis höga arbetslöshet i Sverige. De konstaterar samtidigt att det inte är en fråga om resursbrist. Som sagt, i genomsnitt var tredje krona som satts av i statsbidrag för yrkesvux sedan åtminstone 2017 har inte använts.

Herr talman! Under två mandatperioder i Växjö kommun ansvarade jag för arbetsmarknad, socialtjänst och vuxenutbildning som nämndordförande och kommunalråd. Vi dubblade antalet platser inom yrkesvux, och vi tillämpade närmast fri antagning. Inom områden där arbetsmarknaden efterfrågade arbetskraft var det fritt fram att söka. Samtidigt ökade andelen som fick jobb efter avslutad utbildning.

Yrkesvux är sammanfattningsvis en underutnyttjad arbetsmarknadsåtgärd i många kommuner, herr talman. Ansvar för detta är såklart tudelat. Kommunerna behöver öppna upp vuxenutbildningen och använda den för att försörja hela arbetsmarknaden, inte bara sig själva som arbetsgivare, men det är den här kammarens jobb att se till att det finns lagliga förutsättningar för en offensiv lokal arbetslinje så att platserna också kan fyllas. Utbildningsplikten behöver utvidgas.

Herr talman! Svenska för invandrare saknar i dag tydliga krav på progression, ofta för såväl deltagare som utförare. Det ger oss skräckexempel på människor som harvar runt år efter år utan att ens kunna lösa vardagsärenden på svenska. Regeringen och Sverigedemokraterna är överens om att ställa krav på att invandrare ska anstränga sig så mycket som det krävs för att inte bara gå på sfi utan också lära sig svenska.

Kring arbetet för att alla i Sverige ska kunna svenska finns många hinder. Tre exempel: segregerade bostadsområden där man kan ta sig fram helt utan svenska, vinstjägare som inte sköter sitt uppdrag bland sfi-anordnare och kriminella gäng där brytning är en del av gangsteridealet.

Vi kommer inte att ge oss i kampen mot något av detta.

Herr talman! De senaste åren har jag besökt 305 företag och välfärdsverksamheter. De har med sina erfarenheter, berättelser och utmaningar bidragit till vår politikutveckling. Oanat många problem är gemensamma trots att verksamheterna är olika. Oavsett om det är ett lantbruk, en förskola eller en tillverkningsindustri är det svårt med kompetensförsörjningen. I många fall riskerar svårigheten att hitta rätt kompetens att bli ett tillväxthinder, och människor utan arbete går därmed också miste om en jobbchans. Företagen gör i dag storslagna insatser med egen utbildning, kompetensutveckling och introduktion av personer

som anställs mer för att de har rätt inställning än för att de har rätt utbildning.

Budgetsatsningar är en sak, men yrkesutbildning är dessutom ett av regeringens prioriterade reformområden. Yrkeskurser på grundläggande nivå och ny gymnasial yrkesutbildning enligt YH-modellen är två exempel. En utredning pågår om tvåårig yrkesskola som ett tredje spår på gymnasiet, och vi fick nyligen tillbaka spännande förslag om exempelvis lärlingsutbildning inom vuxenutbildningen från den statliga Yrkesvuxutredningen.

Här finns mycket kvar att göra för att yrkesutbildningen ska stärkas i Sverige!

Herr talman! Svenskt välstånd är beroende av hårt arbete, finurliga uppfinningar och trygg välfärd. Klarar vi inte av drivkrafterna för att arbeta, kompetens till företagen eller att bemanna välfärden hotar det inte bara Sveriges identitet utan också vår framtid.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 141 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till reservation 13.

De tre talarna före mig i debatten har redan sagt en hel del av de saker som jag skulle ta upp. Jag kan instämma i mycket av det som Fredrik Malm och Oliver Rosengren redan har tagit upp, och även om jag inte är synsk, herr talman, är jag säker på att jag fullt ut kommer att kunna ställa mig bakom det som Mathias Bengtsson kommer att säga i nästa anförande.

Det är viktigt att vi har en stark vuxenutbildning som håller hög kvalitet och som förbereder människor för framtida yrken eller studier. Sverige har också ett omfattande behov av kompetent arbetskraft framöver, vilket vi redan har hört. Om vi ska lyckas vara självförsörjande på arbetskraft så långt som möjligt framöver och inte beroende av personer som reser hit från andra länder för att jobba här är det viktigt att inte bara grund- och gymnasieskolan rustar eleverna väl utan också att vuxenutbildningen fungerar väl och riktas mot de behov Sverige faktiskt har.

När man följer debatten och diskussionen gällande satsningar på vuxenutbildningar blir man dock lite oroad ibland, för det är oftast arbeten i offentlig sektor som har stått i centrum. Visst behövs det arbetskraft även i offentlig sektor, men vi får inte glömma bort att det är inom den privata arbetsmarknadssektorn som det finns ett väldigt stort behov av kompetenslyft. Ett starkt näringsliv förutsätter anställda med rätt kompetens, och ett starkt näringsliv är också förutsättningen för ett starkt Sverige.

Som vi hörde tidigare har Sverigedemokraterna och regeringspartierna haft som syfte att stärka kompetensförsörjningen, och för att möta företagens kompetensbehov har vi också infört en pilotverksamhet med en ny form av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Yrkeshögskolan som så framgångsrikt fått deltagarna i arbete har fått stå modell för denna utbildning. Vi ser redan nu att det finns ett väldigt stort intresse för denna helt nya form

av nationell yrkesutbildning, och det är glädjande att flera utbildningar kommer att starta runt om i Sverige. Det är utbildningar inom el och energi, industriteknik, fordon och transport, naturbruk, samhällsbyggnad och sjöfart – stora och viktiga områden för vårt land.

Herr talman! Den kommunala vuxenutbildningen var länge en framgångsrik utbildning för personer som behövde komplettera utbildning från svensk grund- eller gymnasieskola. Det var ett sätt att läsa in behörighet som behövdes för att ta sig in på gymnasiet eller ett lärosäte.

I dag är komvux någonting helt annat. Massinvandringspolitiken har medfört att komvux i betydligt större utsträckning är en utbildning för nyanlända och andra utrikesfödda som har behov av utbildning. I dag är det den som har störst behov av utbildning som går före andra, vilket betyder att det i de flesta fall är just utrikesfödda som tränger undan dem som har behov av enstaka kompletteringar. Statistiken över hur detta har utvecklats är mycket tydlig, inte minst när det gäller undervisning på grundläggande nivå.

Inte heller fungerar verksamheten särskilt väl. Medan yrkeshögskolan är ett bra exempel på väl fungerande vuxenutbildning gäller det rakt motsatta för svenska för invandrare. Sverigedemokraterna har under lång tid haft kritiska synpunkter på sfi-undervisningen. Det är i mångt och mycket en slapp och kravlös tillvaro som möter eleverna inom ramen för sfi. Det finns inga som helst krav på någon form av kunskapsprogression. Man kan gå och harva runt på sfi-utbildningarna hur länge som helst. Det finns ingen borte gräns. Snitttiden för att gå igenom utbildningen är också väldigt hög. Detta måste såklart ändras.

När Skolverket och Skolinspektionen har gjort nedslag har man kunnat se väldigt heterogena grupper som får en väldigt homogen undervisning. Man kunde se olika kunskapsbakgrunder och olika kunskaper i svenska språket, men det var ändå samma typ av undervisning. Detta är såklart inte bra. Effekten blir att vissa elever får sitta och repetera saker i stället för att gå framåt i undervisningen.

När utskottet så sent som i dag hade de båda myndigheterna på besök var denna bild tydlig: Det är många elever som hoppar av eller rentav försvinner i systemet. Det senare är förresten det ultimata tecknet på att något behöver göras. Myndigheterna har nämligen ingen aning om var det stora antalet avhoppare befinner sig. Vad gör de? Kommer de tillbaka över huvud taget? Det här handlar också om människor som behöver lära sig det svenska språket och integreras i det svenska samhället.

Men nu är det slut på den kravlösa tillvaron. Sverigedemokraterna och regeringspartierna har enats om en borte gräns på tre år för studier i svenska för invandrare. Endast om det finns särskilda skäl ska en förlängning kunna tillåtas.

Vi ser även till att information överlämnas i de fall man flyttar till en ny huvudman, så att det inte finns några möjligheter att börja om från år ett och ligga kvar

i systemet på grund av att det inte finns krav på informationsutbyte.

Vår ambition är att detta ska leda till rejäla reformer av sfi-undervisningen med tydliga krav på den enskilda deltagaren. Det är också en sak som brister. Kraven på den enskilda deltagaren måste öka, här såväl som i skolsystemet i övrigt.

Herr talman! Goda kunskaper i svenska språket är centralt för att man ska kunna bli fullt ut assimilerad i det svenska samhället. Därför är det viktigt att samtalsspråket i förskolan är svenska. Särskilt viktigt är det för barn som inte kommer i kontakt med det svenska språket i hemmet, i alla fall inte än så länge. I takt med att Sverigedemokraternas politik sjösätts kommer självfallet även detta att förbättras, men än så länge är vi inte där.

Den vuxna personalen är förebilder för barnen. Samma krav på svenskkunskaper ska ställas på personer som har ett annat språk än svenska som modersmål och som vill studera till barnskötare eller förskollärare. Vi anser därför att regeringen bör överväga att skärpa kraven vid certifiering i svenska på nivå C 1 för antagning till yrkesutbildning för att bli barnskötare. Det är detta vår reservation 13 omfattar.

Anf. 142 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr talman! Det kan finnas många skäl till att man behöver utbilda sig som vuxen. Det är inte ovanligt att en lästrött elev efter ett antal år blir motiverad att ta tag i studierna och komplettera sina betyg för att få högskolebehörighet eller gå en yrkesutbildning. Det kan också gälla nyanlända som behöver slussas in i det svenska samhället för att bli självförsörjande. De kanske har ett yrke med sig men behöver komplettera det som är specifikt för Sverige för att kunna utöva yrket här i vårt land. De vill kanske rent av skaffa sig ett nytt yrke som ger bättre möjligheter till jobb.

Om man som nyanländ över huvud taget ska komma in på den svenska arbetsmarknaden är språket helt avgörande. Nästan en fjärdedel av företagen uppger att bristande språkkunskaper är huvudorsaken till deras rekryteringsproblem. Därför måste sfi fungera betydligt bättre än det gör i dag.

Herr talman! Det finns alldeles för många barn i Sverige som aldrig har sett sina föräldrar gå till jobbet eller komma hem efter att ha upplevt en dag av arbetsplatsgemenskap med kollegorna. De vuxna förebilderna som dessa barn hade behövt ha i familjen får de i stället i kriminella som rekryterar direkt in i ungdomsgång och organiserad brottslighet.

Fram växer då inte bara ett skuggsamhälle och parallellsamhällen av utanförskap utan faktiskt också ett etniskt och kulturellt segregerat Sverige. Det säger sig självt att det är farligt och fel om människor som kommer till vårt land redan på förhand upplever sig vara dömda att misslyckas och fastnar i dessa parallellsamhällen. I ett samhälle där stora grupper av människor inte talar samma språk kommer tilliten, tryggheten och känslan av samhörighet av naturliga skäl att minska.

Vuxenutbildningen i form av sfi är därför en oerhört viktig pusselbit för att fler ska kunna bli en del av det svenska samhället och för att Sverige som land ska klara den stora integrationsutmaning som vi står inför. Språket är en nyckel för ett samhälle där var och en får möjlighet att utvecklas till sin fulla potential. Ingen ska hållas tillbaka, och ingen ska lämnas efter. Det är dags, herr talman, för en politik som utgår från att alla kan och ska lära sig svenska. Det är på så vis vi förbättrar integrationen och motverkar utanförskap.

Det går inte att nog betona hur viktigt det är att som nyanländ snabbt komma in i arbete. Det är viktigt för att familjen ska få den inkomst som ett jobb innebär. Det är viktigt för att barn ska se sina föräldrar gå till jobbet. Men det är självfallet också viktigt för den enskildes självkänsla att så snart som möjligt komma in i arbete, bli självförsörjande och slippa vara beroende av bidrag.

Många vittnar om att studier i svenska i kombination med studier inom yrkesutbildning väsentligt ökar möjligheterna till jobb och etablering för nyanlända. Bästa sättet att lära sig svenska är att använda det, gärna i en naturlig miljö. Därför är det angeläget att så många som möjligt får chansen att lära sig yrkessvenska på jobbet kombinerat med sfi.

Det kan skapa ett bättre sammanhang och motivation för eleverna att lära sig svenska när målet med utbildningen blir yrkeskunskap och när det finns en tydlig väg till försörjning. Därför är det viktigt med en stor flexibilitet så att man kan kombinera sfi med praktik, annan utbildning eller förvärvsarbete.

Herr talman! I Sverige ska det livslånga lärandet prioriteras. Här är det och här ska det vara möjligt att återgå till studier för att bygga på sin kompetens vid komvux, folkhögskolor eller lärcenter när så behövs. Vi är många här i kammaren eller bland dem som lyssnar på debatten som har bytt eller som kommer att byta karriär flera gånger under livet, antingen för att vi själva vill eller för att vi av någon anledning behöver ändra yrkesbana. Därför är det viktigt att det alltid finns en möjlighet att genom utbildning och hårt arbete förbättra sin egen situation och förverkliga livsdrömmar. I det avseendet är alla olika typer av vuxenutbildning en fantastisk möjlighet.

Vuxenutbildningen har även en mycket viktig uppgift i att utgöra bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen, så att de företag som jag nämnde i början får den kompetens de behöver.

Sammanfattningsvis är det viktigt att vi fortsätter arbetet med att öppna dörrar för människor att komma in på svensk arbetsmarknad och undanröja hinder för att man ska kunna omskola sig till ett bristyrke.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 143 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Kanske är graden av vuxenutbildning och den nivå som ett land har på sin vuxenutbildning också ett mått på landets välbefinnande och hur bra människor mår där. Sverige ligger bra till i

internationella jämförelser, och vuxenutbildningen är något vi ska vara oerhört rädda om. Den ger människor chansen att ta igen förlorade ungdomsår. Man kan få en andra och en tredje chans. Den ger människor chansen att mitt i ett yrkesliv lägga om karriären och byta spår. Den ger våra nya svenskar en chans att lära sig det nya landets språk. Den ger också en chans till dem som har ett funktionshinder att bli en naturlig del av svensk arbetsmarknad. Vuxenutbildning är helt centralt för att ett land ska må bra.

Herr talman! Vi befinner oss i en föränderlig tid. Vi har två megatrender som drar in över världen. Den ena trenden är den gröna omställningen, det totalt nödvändiga i att möta klimatförändringarna med både klimatanpassning och helt ny teknologi för att få ned koldioxidutsläppen. Vi ser det i Sverige med batterifabriker och stål utan kol. I snart varje stad kan man se hur den gröna revolutionen, den gröna industrialiseringen, slår igenom. Den andra trenden är digitaliseringen och artificiell intelligens. Detta kommer in med full kraft i både den privata och den offentliga sektorn.

Det ställer krav på arbetsmarknaden och alla oss som befinner oss där ute och som är vuxna och ska vara en del av denna föränderliga tid: Vi behöver emellanåt skola om oss.

För Sverige är det helt väsentligt att hänga med i tempot. Sverige som kunskapsnation är också Sverige som välfärdsnation. Om vi ska kunna utveckla oss och ha råd med en bra skola, bra omsorg och bra äldreomsorg måste vi följa med i trenderna. Vi måste ha hög kompetens i Sverige.

Om vi ser på den högre utbildningen skulle vi kunna säga att vi i ena änden har universitetet och i den andra änden yrkeshögskolorna. Däremellan ligger högskolorna. Universitetet sysslar i första hand – eller borde åtminstone göra det – med generiska kunskaper, djupa och allmänna kunskaper. Det ska vara möjligt att efter universitetsexamen ta många slags arbeten. Yrkeshögskolan – i andra änden – arbetar med specifik efterfrågan. De är ute på den lokala och regionala arbetsmarknaden, som tydligt meddelar vilka behov som finns ”här och nu”. Det är ett utmärkt system för Sverige. Yrkeshögskolan kan byggas ut.

Det finns en olikhet till, förutom att det är generiska respektive specifika kunskaper, nämligen att universitetet utbildar för en global och kanske nationell arbetsmarknad medan yrkeshögskolan som jag sa riktar in sig på en regional och lokal arbetsmarknad. Och så har vi högskolorna, som befinner sig någonstans mitt emellan och förmodligen också behöver vara där.

Yrkeshögskolan behöver långsiktiga förutsättningar. Samtidigt behöver den vara beredd på en föränderlig tid. Vi som politiker måste klara av att ge sådana direktiv till vår yrkeshögskola: långsiktiga förutsättningar och samtidigt en stor beredskap för att snabbt kunna ändra skepnad och ge nya kurser. Den ska inte cementeras utan ska hela tiden vara föränderlig.

Det är helt väsentligt att yrkeshögskolan bibehåller en hög kvalitet. Det var också därför jag reagerade så kraftigt när fiffel och båg uppdragades hos en utbildningssamordnare i Skåne: Grit Academy. Detta riskerar att underminera hela systemet med yrkeshögskolan. Så får det inte gå till. Det är ministern naturligtvis väl medveten om.

Yrkeshögskolan är någonting som vi ska vara rädda om. Centerpartiet ser att vi kan bygga ut yrkeshögskolan mer än vad regeringen tycker. Vi vill tillföra 20 000 nya utbildningsplatser de närmaste åren. Med det vill jag också yrka bifall till reservation 8.

Slutligen vill jag säga ett par ord om någonting som finns i gränsområdet för vuxenutbildningen, nämligen lärcentrum. Det är en relativt ny företeelse. Idén är att våra professionella och otroligt skickliga universitet ska kunna ge digitala kurser ut till lokala campus någonstans i landet. Det finns flera exempel på det i Sverige. Vi får nyttan av både de digitala verktygen och professionella kurser. Studenterna som läser på lärcentrum får dessutom kurskollegor och en social kontext. Det har visat sig att digitala kurser som går rätt ut i vardagsrummet och in i datorn hemma inte alls är lika effektiva som om man har studiekamrater.

Låt oss satsa på lärcentrum och yrkeshögskolor för att kunna bredda den högre utbildningen i hela landet, herr talman.

Anf. 144 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Det är spännande att delta i en debatt om vuxenutbildning, som inte hör till de frågor jag vanligtvis ägnar mig åt. Det är intressant att höra inläggen och meningsmotsättningarna.

Möjligheten för de barn som växer upp i vårt land att ta till vara den potential de har att bli de som de vill som vuxna är en av de starkaste drivkrafter jag har i mitt politiska engagemang. Det handlar om vuxenutbildning och möjligheten att välja om senare i livet, vilket också är helt avgörande. Det är viktigt för individen men också för samhället i stort. Livslångt lärande, utbildning, folkbildning och forskning är avgörande för att hitta svar på de utmaningar som samhället står inför. Högre utbildning, forskarutbildning och forskning är drivande för Sverige som kunskapsnation. Det livslånga lärandet och vår struktur för utbildning och bildning är som ett komplext ekosystem där alla delar behöver vara livskraftiga.

Fru talman! Alla behövs på svensk arbetsmarknad. Med arbetslöshet för vissa grupper och på vissa platser och branscher som inte hittar sökande till sina tjänster behövs alla möjligheter att byta yrke eller öka sin kompetens inom det yrke som man redan har. Fler behöver hitta sitt drömjobb i små och stora företag runt om i Sverige men också i välfärden och i den gröna omställningen.

Vuxenutbildningen är en bärande del av det livslånga lärandet. Komvux erbjuder sfi och grund- och gymnasieutbildningar för den som behöver stärka

sin position. Särskilt viktiga är de olika yrkespaket som leder till branschcertifieringar. Komvux är också en utbildningsform som öppnar dörren till högre studier för den som vill gå den vägen. Den klimatomställning som Sverige och resten av världen behöver göra innebär att vi behöver ha vuxenutbildning även ur det perspektivet.

Sfi, svenska för invandrare, som har tagits upp av flera tidigare talare i debatten, är ett område där det händer en hel del just nu. Skolverket och Skolinspektionen har gjort uppföljningar. I morgon har jag förstått att remisstiden går ut för en lagrådsremiss om skärpta krav vad gäller sfi, med förslag om tidsbegränsning till tre år för dem som går på sfi.

Det här är något som har kritiserats. Det publicerades bland annat en debattartikel på SvD Debatt för några veckor sedan underskriven av sfilärare i Örebro. De beskriver i artikeln att de elever som de har vill lära sig svenska, har drömmar och vill jobba. En del vill sy kläder, bli snickare eller städa, andra vill arbeta i förskolan. Gemensamt är att de är medvetna om att vägen till jobbet är att lära sig svenska språket. Lärarna tror på sina elever och vet att de kan lyckas. Miljöpartiet kommer att stå på lärarnas och elevernas sida i den här frågan. Vi kommer naturligtvis att granska regeringens kommande proposition om detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3, som handlar om ett grönt kompetenslyft för att stärka den hållbara omställningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

§ 9 Luftfartsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU14
Luftfartsfrågor
föredrogs.

Anf. 145 OSKAR SVÄRD (M):

Fru talman! I dag ska vi äntligen debattera betänkandet om luftfarten, det vill säga flyget. Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Jag har delat upp mitt anförande i flera delar, där jag lyfter flygets betydelse för Sverige och framtidens resande samt nödvändiga åtgärder för både nutiden och framtiden.

Fru talman! Låt oss börja med en historieberövning. Mellan 2014 och 2022 nedprioriterades flyget av den dåvarande socialdemokratiska regeringen, särskilt när Miljöpartiet var med i regeringen. Den rödgröna regeringen visade då på stor kreativitet när det gällde att hitta förslag som undergrävde svenskt flyg. Det var oroande och enligt min mening fel – en direkt skadlig kampanj mot ett välfungerande transportslag. Trots att flyget är viktigt i Sverige kämpade inte minst MP med

att till varje pris få ned flyget från luften. De lyckades skada branschen men glädjande nog inte slå ut den.

Fru talman! Det blåser nya vindar. Sverige har en moderatledd regering med Liberalerna och Kristdemokraterna i samarbete med Sverigedemokraterna. Det skapar möjligheter för flyget som vi ska ta vara på. Jag är glad över att till exempel Brommas bevarande finns med i Tidöavtalet och att flygets omställning är en tydlig prioritering.

Under förra året presenterade både branschen en handlingsplan för flyget och Peter Norman den stora flygutredningen. Dessa delar har legat till grund, tillsammans med andra delar, för regeringens arbete på flygområdet. Låt mig ge några exempel.

I budgeten för 2024 finns en fördubblad satsning på det statliga bidraget till kommunala och privata flygplatser, från 103 till 210 miljoner årligen. Ronneby flygplats blir kvar i sin nuvarande form. Det gäller också flygplatserna i Hagfors och Torsby.

En ny proposition är framtagen för att tillskjuta 1 miljard för flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller, detta efter pandemiår där det slarvigt uttrycktes "kör flyget till aktörerna, men flyg inte till passagerarna". En debatt om just denna proposition kommer vid ett senare tillfälle.

Fru talman! Flygets betydelse för Sverige är stor. Vi bor i ett avlångt land med glesbefolkade områden där bra flygtillgänglighet är avgörande för tillväxt och välbefinnande. Det stärker Sveriges konkurrenskraft och skapar också ett sammanhållet land.

Flyget har andra fördelar. Det är också en samhällsviktig funktion med beredskapsflygplatser, ambulansflyg, brandflyg och transporter i kris- och krigstid. Det måste värnas och utvecklas i takt med att vi stärker hela Sveriges och samhällets beredskap.

Fru talman! Från vissa oppositionspartier slås det på stora trumman om att flyget är ett enskilt stort klimathot som förstör hela vår värld. Men jag är av annan uppfattning.

Inrikesflyget i Sverige släpper ut ungefär 1 procent av vårt lands inhemska utsläpp. Flyget står för drygt 2 procent av utsläppen av koldioxid i hela världen. Flyget är alltså inte en stor miljöbov utan en viktig del av transportsektorn, som också minskar sina utsläpp med tydligt mål som fossilfrihet.

Elflyg kommer snart att trafikera kommersiella linjer, och vätgas och biodrivmedel bidrar till omställningen. Forskning och utveckling blir avgörande. Vår uppgift är att möta denna utveckling med lämplig lagstiftning men också långsiktiga spelregler. Det gäller att flygbranschen får en långsiktighet, en möjlighet att ställa om och en trygghet i det arbetet. Flyget behövs för att hela Sverige ska leva.

Min uppmaning till varje kommun- och regionpolitiker ute i landet, särskilt till er som driver och äger flygplatser, är: Uppdatera era reseriktlinjer. Se flyget som en del av transportsystemet, och som en viktig del i ert resande i tjänsten. Då bidrar ni även till flygets omställning.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram flygskatten. Regeringen har nu gått ut med en remiss om en halvering av flygskatten. Det är en skatt som Moderaterna aldrig gillat för att den inte riktar sig mot utsläppen utan direkt mot resenärernas biljettpriser.

Nu är det viktigt att staten, kommunerna och branschen fortsätter att arbeta tillsammans för mer tillväxt, miljön, beredskapen och jobben, helt enkelt för ett säkrare, grönnare och friare Sverige.
(Applåder)

Anf. 146 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag vet att detta är ett motionsbetänkande. Men jag skulle ändå önska att ledamoten Oskar Svärd, som ändå företräder statsministerns parti, inte bara i svepande ordalag talar om att utvecklingen nu kommer. Nu ska vi stödja den gröna omställningen, och snart kommer elflyget. När talar vi om i tid, Oskar Svärd? Är det till hösten, eller är det nästa år som det kommer?

Jag tror att vi alla är oerhört medvetna om att flyget har omställningar att göra. När man tittar på forskning och utveckling, och så vidare, skulle man önska kraftfullare gemensamma satsningar. Där skulle jag gärna vilja höra lite från ledamoten som företräder statsministerns parti.

Jag vet att man lyfter fram flyget i så många olika sammanhang. På vilket sätt kommer man att skapa långsiktiga förutsättningar? Oskar Svärd sa själv att det nu handlar om att göra det tillsammans. Men det räcker inte med orden. Det handlar om hur man går till väga rent konkret för att skapa de förutsättningarna. Det skulle jag jättegärna få möjligheten att prata mer om. Det var därför jag begärde replik. Jag tycker att det är väldigt viktigt.

Jag delar ledamotens bild av att flyget är väldigt viktigt för hela Sverige och inte minst för norra Sverige. Det är det både för näringslivet och för människor som bor där och också för möjligheten för besöksnäring och så vidare att kunna utvecklas på ett bra sätt. Därför är jag nyfiken på detta.

Ledamoten nämnde att elflyget kommer snart. När blir det? Hur skapar man på riktigt de långsiktiga förutsättningarna som gör att det blir en viktig del av den gröna omställningen också för flygets del?

Anf. 147 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag svarar gladeligen på dem. Nu är det inte jag som bygger eller flyger dessa elflyg själv. Det ska vi nog allihop vara glada för. Men om man läser i tidningen, följer medierna och talar med de aktörer som tar fram just elflyg vet man att de säger: Vi kommer att kunna trafikera med elflyg med start ungefär 2028, 2029. Det är målet. Sedan är det klart att vi inte kommer att kunna ställa om alla delar till elflygslinjer. Men det är en start på en väldigt tydlig inriktning och en start på en ny era.

För det behövs det mer fossilfri el. Det är därför Moderaterna i regeringsställning tillsammans med

regeringen nu driver på för exempelvis mer kärnkraft så att man också kan ladda de elplan som vi behöver vid flygplatserna.

Jag vill lyfta in engagemanget som regeringen har och också tydligheten i EU och vad vi talar om tillsammans i EU när det gäller just flygets omställning.

Det är till exempel Fit for 55-paketet. Det är EU:s klimatlag som handlar om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 och nå en klimatneutralitet 2050. Det är mål som regeringen har anammat. Där är också elflyget, andra biodrivmedel och vätgas superviktiga.

Fru talman! Jag ser fram emot att vi kan fortsätta på den inslagna vägen. Vi har till exempel lagt åtskilliga miljoner för just forskning och utveckling av elflygen. Vi kan också följa branschen och ibland gå i takt med branschen för att nå nya höjder.

Anf. 148 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för svaren!

Jag delar bilden av att elflygets utveckling är viktigt. Givetvis läser också jag tidningen och ser när man tror att man på ett ungefär kan vara framme. Ledamoten nämner själv 2028, 2029, och i nästa andetag nämns kärnkraften. Det tar inte fyra år att bygga kärnkraft.

Här hoppas jag att regeringen ser det stora behov som vi har att väldigt snabbt kunna vara med och elektrifiera genom till exempel mer förnybar vindkraft. Jag hoppas att det kommer med så att det sedan inte blir den trånga sektorn, så att elflyget inte kan utvecklas eftersom man väntar på kärnkraft som kanske tar ytterligare tio år från det att elflygen egentligen skulle vara klara.

Det är med lite förvåning jag ändå inte hör att regeringen har en samlad strategi eller en samlad plan för elflygets utveckling. Ledamoten säger själv att nya linjer kan öppnas och så vidare. Här tror jag att många av oss har sneglat mycket mot Norge. Där har man en mycket tydligare plan för detta.

Därför är jag lite frågande inför att ledamoten inte lyfter det här. Nu blir det liksom lite spridda skurar, och man pratar om hur det ska bli när elflygen är klara och när det finns kärnkraft. Man pratar om Fit for 55 och klimatmålen. Men den samlade planen och den samlade strategin skulle verkligen behövas för att det ska bli just de långsiktiga förutsättningar som ledamoten nämner.

Varför driver inte den svenska regeringen på för en samlad strategi för elflygets utveckling?

Anf. 149 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för följdfrågorna! Det är ju exakt det som regeringen gör. Vi ser att det behövs en bra och ambitiös energipolitik för att klara en bra och ambitiös klimatpolitik. Delarna hänger ihop.

Som jag nämnde i min tidigare replik kan vi självklart inte ställa om alla flygplan direkt. Men det är

inte så många år till 2028–2029, och om vi kan börja då och samtidigt nu vara ambitiösa med att bygga ut den fossilfria kärnkraften och få in flera olika mixar när det gäller vår energiförsörjning är det superviktigt. Det är en tydlig strategi från regeringens sida.

Då tror jag också att vi lyckas försörja de flygplatser där elflygen kommer att trafikera. Det här skapar även andra möjligheter med mindre flygplatser. Det skapas nya luftbroar mellan nya städer, och vi kommer att få se en flygutveckling som vi inte har sett tidigare.

Fru talman! Jag är helt övertygad om att vi med en ambitiös klimatpolitik och en ambitiös energipolitik kommer att nå nya nivåer. Där ligger elflyget, där ligger biodrivmedel och där har vi vätgas till flygen. Vi ser hela omställningen. Arbetet med detta har nyss påbörjats, och vi kommer att fortsätta med det.

Anf. 150 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Oskar Svärd för anförandet, och jag har några frågor.

Först och främst måste jag ändå poängtera att det inte är någon som ifrågasätter att flyget har positiva egenskaper. Flyget har många positiva egenskaper, till exempel att man kan ta sig långt på kort tid. Det är inte det som är problemet, utan det är hur vi ska klara klimatomställningen. Jag tycker att det där blir lite av en halmgubbe.

Jag måste ställa några frågor, för mig veterligen är det inte alla moderata riksdagsledamöter som skriver under på klimatläget så som IPCC beskriver det. Först måste jag därför fråga Oskar Svärd om han står bakom IPCC:s slutsatser om behovet av att fasa ut fossila bränslen.

Det beror lite på hur man räknar, för om man tittar på svenskarnas flygande ser man att det motsvarar påverkan från ungefär hela biltrafiken. Det beror på hur man skär i det hela. Men hur som helst behöver all fossil energi fasas ut.

Oskar Svärd nämnde vätgas. Det är absolut en teknik som jag tror på. Men Oskar Svärds kollega stod för bara några timmar sedan här i kammaren och dömde ut vätgastekniken. Han tror inte alls på den. Jag förstår därför inte Moderaternas hållning här. Tror ni på vätgas eller inte? Det skulle vara bra med ett klagörande.

När det gäller elflyget hade jag egentligen samma frågor som Ulrika Heie. Jag är positiv till den utvecklingen, men det ligger ju lite längre fram i tiden om det handlar om att ställa om större volymer av flygtrafiken. Jag hoppas dock verkligen att det kommer att gå så fort som möjligt. Men det är knappast eltillförseln som är problemet, för vi har ett överskott på ungefär 30 terawattimmar el. Det blir helt irrelevant i den här debatten, så Oskar Svärd får till att börja med gärna förklara hur det hänger ihop.

Anf. 151 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Jag hoppas och tror att jag ska kunna svara på alla; annars får du lyfta upp dem en gång till.

Självklart ser vi de klimatutmaningar som nu råder. Det är därför vi står bakom Fit for 55, till exempel, som handlar om att minska utsläppen. Det är också därför jag ser flyget som något väldigt positivt just när det handlar om den omställning som sker inom hela branschen. Jag möter en iver när jag träffar aktörer från branschen och resenärer. Man vill att utsläppen ska minska, och man gör ett stort jobb för att de ska göra det.

Fru talman! Jag vet inte vad ledamoten syftade till när han talade om vad min kollega har sagt här tidigare när det gäller vätgas. Men när jag pratar med branschen hör jag att man ser det som ett möjligt alternativ för flyget. Man ser vätgas, man ser biodrivmedel och man ser elflyg som viktiga delar.

När vi pratar om elförsörjning lyfter vi från Moderaternas och regeringens sida att kärnkraften är otroligt viktig för att se till att vi har en fossilfri elproduktion och har el så att vi kan ställa om inte bara flygplanen utan också godstransporter, biltransporter och andra delar.

Fru talman! När det gäller de siffror som vi nu pratar om släpper inrikesflyget i Sverige ut ungefär 1 procent av vårt lands inhemska utsläpp. Det är siffror som jag alldeles nyss hämtade från Naturskyddsföreningens hemsida; det är i stort sett ett citat därifrån. Jag tror därför att vi kan lita på siffrorna. Åtminstone kan ledamoten göra det.

Anf. 152 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Oskar Svärd för svaren, som jag tyckte var betydligt mer positiva än det jag hörde från Moderaterna tidigare här i kammaren när vi hade energidebatt.

Om man bara tittar på det vi kallar för utsläpp inom territorialgränserna, som jag tror att det kallas, stämmer siffran säkerligen. Den är nog helt korrekt. Det är annat när man kollar på konsumtionsutsläppen, där man räknar in det internationella och långväga flyget.

Jag kan bara hoppas att det är Oskar Svärds inställning till vätgas som gäller snarare än Mats Greens tidigare här i kammaren. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi satsar på vätgasen, framför allt för industrins omställning. Men det ska vara en vätgasproduktion i stor skala som man förser den med billig el. Här har Moderaterna en hemläxa att göra med att räkna på vad ny elproduktion kostar, men det är en annan debatt. Jag tror absolut att det finns en stor potential i att förse hela transportsektorn med dess olika transportslag med hyfsat billig vätgasproduktion längre fram.

Jag hoppas därför att det kommer strategier från regeringen för att främja en vätgasekonomi, för något sådant har vi inte sett över huvud taget än så länge.

Jag är ingenjör och teknikoptimist, och jag hoppas verkligen på de här teknikerna för att ställa om. Men vi ser inte att det finns någon strategi eller några incitament från regeringen för att omställningen ska ske tillräckligt fort. De pengar regeringen satsar går direkt till flyget som det ser ut i dag, som är till 98 procent fossilberoende. Pengarna är inte riktade till elflyg, vätgas och de tekniker som Oskar Svärd pratar sig varm för. Det blir därför ett stort frågetecken från min sida.

Anf. 153 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag har stor tilltro till branschen. Jag har stor tilltro till dem som driver teknikutvecklingen och innovationerna. Jag tror att de kan göra detta och att de får de förutsättningar som krävs för att de ska kunna göra det.

Jag vet att det finns en iver att ställa om flyget och se till att vi går från att släppa ut fossilt till att köra fossilfria flygningar. Det är också därför regeringen har gjort en satsning på teknikutveckling och en innovationssatsning när det gäller exempelvis elflyg. Det är därför vi satsar på kärnkraft för fossilfri el.

När det gäller vätgas, som ledamoten lyfte upp, ska inte jag recensera vad min kollega har sagt i en annan debatt tidigare här i dag. Jag kan bara konstatera att jag tror att det är viktigt att vi inte låser in oss i en typ av drivmedel för flyget. Där skulle vätgas kunna vara ett alternativ, men det kan också visa sig att det inte är det.

Huvudsaken är, fru talman, att vi har en bredd, att vi vågar lita på aktörerna, att vi stöttar aktörerna och att vi ser till att vi tillsammans klarar av den omställning som krävs. Jag är övertygad om att Sverige fortsatt kommer att behöva inrikesflyg, men vi kommer också att behöva flyget för att ta oss till andra destinationer och andra länder. Det knyter ihop Sverige, det knyter ihop Europa och det knyter ihop världen.

Då måste vi, från den här kammaren och på EU-nivå, se till att vi också ställer om.

Anf. 154 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Vi har ett antal reservationer i detta betänkande. Jag vill inleda med att säga att jag för Centerpartiets räkning yrkar bifall till reservation nummer 2, som handlar om finansiering och stöd till regionala flygplatser. Vi vet att flyget är otroligt viktigt för hela Sveriges utveckling, och de regionala flygplatserna har en alldeles särskild uppgift både i att ta människor till olika ställen och i att möta näringslivets behov, inte minst besöksnäringens. Därför ville jag lyfta just reservation nummer 2 och ha det tydligt sagt i min inledning.

Sverige är ett väldigt avlångt land. Vi har långa avstånd, och det är viktigt att människor oavsett var de bor har möjlighet att ta sig dit de ska. Just i dag gäller det luftfarten, men det handlar såklart om alla de olika transportslagen, oavsett om man talar om fyra eller fem transportslag. När jag säger fem räknar jag in bredbandet som det femte transportslaget, även om

man som individ kanske inte åker på det så mycket. Över huvud taget behöver vi se till att hela infrastrukturen verkligen hänger ihop. Därför är det viktigt att regeringens tillgänglighetsmål utvärderas och att de nu formuleras med framtidens utmaningar för ögonen.

Arbetet med en plan för framtidens infrastruktur måste påbörjas omgående. Då säger kanske vän av ordning: Men den pågår ju. Det pågår faktiskt ett jobb med att ta fram en infrastrukturpolitisk proposition. Där upplever jag dock att man både från näringslivet och från stora delar av oppositionen lyfter hur otroligt viktigt det är att vi gör ett omtag när det gäller att planera för framtidens utveckling.

Jag vill också i denna debatt nämna att någon typ av infrastrukturberedning verkligen vore välkommen. Vi behöver se samlat på alla transportslag och trafikslag och se hur de hänger ihop, så att vi kan göra rätt satsningar för framtiden.

Näringslivet efterfrågar också långsiktighet och stabilitet, samtidigt som det ska gå vidare. Ska man klara av att göra det på ett riktigt bra sätt krävs det långsiktiga spelregler, där politiken kan vara enad på ett sådant sätt att man vet vad som kommer att gälla också över mandatperiodernas eventuella skiftningar i den politiska ledningen.

När det gäller en infrastrukturberedning finns det ju en förebild i Försvarsberedningen. I dessa tider med ett nytt Natomedlemskap och så vidare vet vi att det är viktigt att samplanera de säkerhetspolitiska frågorna med de infrastrukturpolitiska frågorna. När vi frågar infrastrukturminister Andreas Carlson eller försvarsminister Pål Jonson här i kammaren säger de att detta är något som båda departementen jobbar väldigt mycket tillsammans med.

Än så länge har vi från oppositionens sida mest hört pratet. Vi väntar givetvis på att det också ska blir ett resultat av det, så att vi kan se på vilket sätt man kommer att utveckla detta. Där har flyget en viktig del för att skapa ett både robust och resilient upplägg så att vi vid en kris klarar av att hålla rimliga förutsättningar för flygets del.

Nu kommer jag att gå in lite mer specifikt på flyget. Det är klart att det är en viktig del i den gröna omställningen när det handlar om de nya bränslen som vi vet att man måste ta fram. Ibland tycker jag att regeringspartierna verkar ha bilden att det är elektrifieringen som är lösningen på hela framtidens drivmedelsdiskussion, när vi vet att vi behöver en mängd olika typer av drivmedel framöver för att skapa hållbarhet. I olika former av kris behöver det finnas en flotta av både flygplan och andra fordon som kan framföras på en mängd olika bränslen.

Vad vi kan se och läsa i betänkandet är att det saknas en plan för en miniminivå av transporter i tider av kris. Det tycker jag är väldigt oroande. Förhoppningsvis är det en av de frågor som departementen nu jobbar tillsammans med. Vi har krig i Europa och ser hur oerhört viktigt det är att logistikkedjorna kan fungera tillräckligt

tillfredsställande i tider av kris, och då behöver det finnas en plan för hur det ska fungera.

Flygskammen nämndes i det första anförandet. Jag är glad att det är någonting som är på väg ut, nu när vi ser att det finns möjligheter för flyget att göra en omställning. Från Centerpartiets sida har vi också varit kritiska mot den flygskatt som ledamoten från Moderaterna nämnde eftersom den inte har bidragit till en utveckling som vi vill se utan egentligen bara ökat kostnaderna.

Vi behöver skapa ökad tillgänglighet. Jag har redan nämnt biodrivmedlen, och även produktionen av biojetdrivmedel behöver öka. Den föregående talaren pratade om att nu gör man det här och var glad över att det görs så mycket. Från oppositionens sida skulle vi ändå vilja se mer tydligt vilka handfasta steg man faktiskt tar och vilka resultat den effektiva politik man säger sig ha faktiskt leder till. Jag hoppas att vi får se det.

Även om regeringspartierna lyfter att det satsas mycket på forskning och innovation ser man när man gör sammanställningar att det blir väldigt spretigt. Det skulle behöva samlas på ett annat sätt. Nu kommer det en forsknings- och innovationsproposition i höst, och det är möjligt att den kommer att ge vissa svar i denna del av den här sektorn.

Jag nämnde det i det tidigare replikskiftet och vill säga det igen: Det är en spännande utveckling vi ser när det gäller elflyget. Ett antal år bort tror man att det kommer att finnas förutsättningar för nya linjer och att det kan sättas i verket. Men om det ska bli en långsiktigt hållbar utveckling av detta krävs det att regeringen också gör en plan för hur det ska fungera.

Vi sneglar på Norge och ser att de har satt upp betydligt tydligare mål för var man ska flyga, när man ska flyga och vilka satsningar som behöver göras. Vi skulle vilja ha den tydligheten också från den svenska regeringen.

En del som vi vet är viktig när det gäller flyget är besöksnäringens utveckling. Det är klart att flyget är otroligt viktigt när vi ser att man kan utveckla besöksnäringen också utanför våra storstadscentrum. Tåget är viktigt, men flyget är minst lika viktigt, inte minst mot norra Sverige.

Det sista jag skulle vilja nämna i mitt anförande är någonting som är delvis annorlunda men som ändå har hamnat i detta betänkande. Om vi ska nå målet om fossilfria transporter behövs det resultatinkriktade incitament med ett flertal tekniker och lösningar. Då vill jag komma in på vindkraftsområdet. Varför kommer då det in här? Jo, det finns något som man kallar ljusföreningar från vindkraftverken och som vi i dag lyfter som ett problem. Här skulle man behöva göra insatser.

Det finns en radarteknik som heter Obstacle Collision Avoidance System, som gör det möjligt för ljuset att vara avstängt. Tyvärr har samtliga 112 undantag som söks kopplat till Transportstyrelsen fått avslag eftersom Försvarmakten säger att man inte kan garantera tillräcklig flygsäkerhet. Jag tror att det är

viktigt att vi lär oss att se att de olika delarna i energiförsörjningen givetvis måste fungera tillsammans med flyget på ett betydligt bättre sätt än i dag. Det är också något vi lyfter i en av våra reservationer.

Anf. 155 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, ledamoten!

Nu är vi varma i kläderna i talarstolarna. Klockan är tjugo i åtta, och jag har lovat mina kollegor att fatta mig relativt kort. Därför tänker jag först ställa den raka frågan: Hur vill ledamoten stötta flyget på kort och lång sikt? Ledamoten var inne mycket på vad regeringen borde göra och vad regeringen inte gör. Jag skulle alltså vilja höra lite mer.

Fru talman! Jag är glad att Moderaterna och de övriga regeringspartierna är eniga med Centerpartiet om flygskatten. Men med vilka vill ni förändra? Vilka oppositionspartier kan ni gå hand i hand med?

Anf. 156 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Hur ska vi stötta flyget på kort och lång sikt? När det gäller elflyget behöver det finnas en plan, så att Landet Sverige är tydligt med hur vi ska se till att elflyget kan utvecklas på ett bra sätt. Jag tror att det är viktigt att det finns en plan för det. Det är ganska bråttom att den tas fram, så att näringslivet kan ha den att förhålla sig till.

En annan del, som också är delvis på kort sikt, nämnde jag i mitt anförande. Det gäller behovet av att i tider av kris ha en miniminivå för hur transporter i vårt land ändå måste fungera. Jag nämnde att flyget är en viktig del i våra transportkedjor. Det krävs att den delen också får möjlighet att utvecklas och att de planerna tas fram.

När det gäller på lång sikt tror jag att det är viktigt att jobba med teknikutvecklingen. Jag nämnde i mitt anförande att det inte är bara elflyg vi pratar om. Vätgas har nämnts här tidigare. Det finns även biodrivmedel och så vidare. Där finns möjligheter i dag.

Vi behöver också förtydliga forskningssatsningarna på ett sådant sätt att de bidrar till mesta möjliga utveckling av det som behöver göras. Det gäller kanske på både kort och lång sikt.

Jag tycker att man ska svara på de frågor man får, och det kom en fråga om vem vi ska göra det här med. När man utvecklar politik gör man väl det tillsammans med dem som vill se samma utveckling. Kopplat till flygskatten nämnde jag precis att vi har samma inställning som regeringspartierna. Det är ett exempel.

Jag upplevde också att Miljöpartiets Linus Lakso i det tidigare replikskiftet lyfte fram möjligheterna med att se flyget som en viktig del i den gröna omställningen och att flygets transporter också behövs. Jag tror alltså att det finns en bred syn på detta.

Anf. 157 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack för svaren på frågorna, ledamoten!

Det är glädjande att vi i många delar är enade när det gäller hur vi vill utveckla och stötta flyget på både kort och lång sikt och ge flyget rätt förutsättningar för att utvecklas och ställa om.

Fru talman! Jag har två följdfrågor till ledamoten. Den ena handlar om hur ledamoten ser att vi kan försörja flygplatserna med energi och el, som behövs när vi ska ställa om till elflyg. Moderaterna och regeringen ser kärnkraften som en väldigt bra del, men det finns även fler energislag när det gäller just det ändamålet.

Fru talman! Min andra fråga är om ledamoten kan lova att Centerpartiet i ett läge där man samarbetar med exempelvis Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet kommer att sänka eller ta bort flygskatten. I dagsläget vill Miljöpartiet dubblera flygskatten. C vill ta bort flygskatten. Vad V vill göra vet vi inte, eftersom de inte är här.

Hur ska ledamoten egentligen se till att det går igenom?

Anf. 158 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, ledamoten Svärd!

När det gäller hur vi ska försörja flygplatser med el är det viktigt att ha just den där planen jag var inne på. Det är klart att Svenska kraftnät kanske också behöver göra vissa justeringar kopplat till hur man ska se till att det också på regionala flygplatser finns tillräckligt med försörjning för att kunna göra omställningen. Just därför är det viktigt att komma fram med planen, så att man kan se själva flygets utveckling men givetvis också kan försörja det.

Kanske satsar man på elflyg i vissa delar och på andra drivmedel i andra delar. Jag ska inte föregripa planen, utan den bör tas fram av dem som gör det på bästa sätt. Men att det görs ser jag som oerhört viktigt. Jag förväntar mig att vi får höra mer från regeringspartierna om hur de på riktigt kommer att se till att det blir en viktig del i framtiden.

Ledamoten önskade också att jag skulle lova någonting. Om jag förstod ledamotens anförande rätt är man på väg att ta bort flygskatten. Jag kan alltså inte se varför jag ska lova vem jag ska ta bort den tillsammans med. Regeringspartierna har redan aviserat att man kommer att ta bort den. Min bild av Oskar Svärds och regeringens inställning är att man åtminstone ska hålla ut den här mandatperioden. Då tänker jag att ledamoten själv kanske har sett till att få det gjort. Den frågan är nästan redan överflödigt.

Som allra sista del vill jag lyfta fram behovet av de regionala flygplatserna. Jag uppskattar verkligen det ledamoten sa i sitt anförande. Ett antal flygplatser blev oroliga när flygplatsutredningen kom. Ledamoten nämnde både Värmland och Blekinge. Det är viktigt att de beskeden har kommit. Det är kanske ännu fler som väntar på besked. Det är viktigt att de regionala flygplatserna får utvecklas.

Anf. 159 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Det är viktigt att vi ser att alla olika transportslag i vårt land behövs för att hela Sverige ska kunna fungera.

Flyget i Sverige har verkligen en ljus framtid. Då tänker någon kanske: Hur kan man säga så? Vi har ju flygskammen att tänka på. Den har vi redan pratat om här i dag. Jag och Kristdemokraterna menar att det ska ändras på det. Vi ska gå från att ha talat om flygskam till att tala om flygglädje.

Fru talman! Teknikutvecklingen inom flyget är enorm. Utvecklingen gör att det kommer att gå att flyga 40–60 mil med elflyg framöver. Men även om det går att komma längre kommer det främst att handla om kortare sträckor i början. Vi kommer exempelvis att kunna ha en möjlig flyglinje mellan Northvolts forskningsanläggning i Västerås och batterifabriken i Skellefteå.

Här finns också en utveckling som innebär att helt nya linjer kan bli en del av kollektivtrafiken. Det kan också bli ett viktigt komplement till transporter till platser utanför väg- och järnvägsnätet. Och det finns jättestor potential för elflyg mellan våra grannländer Norge, Finland och Danmark och våra baltiska grannländer.

Är det bara på korta sträckor vi kan flyga miljövänligt? Svaret är nej. På alla längre sträckor och för större och tyngre flygplan kommer biodrivmedel att gälla. Vi i Sverige har stor potential att bli helt självförsörjande på biobränsle gjort på rester från svenskt skogs- och jordbruk. Framtiden för Sveriges flyg är riktigt spännande.

Fru talman! Att kunna ta sig från olika platser i landet är väldigt viktigt, speciellt för många som bor och verkar på landsbygden. Jag besökte för ett tag sedan kommunerna i Hagfors och Torsby i vackra Värmland för att ha ett samtal med kommuncheferna. De berättade med emfas hur viktigt det är för kommunernas näringsliv och turism att de hotade linjerna får finnas kvar.

För oss kristdemokrater är det viktigt att hela Sverige ska fungera. Därför var det glädjande att infrastrukturministern, Andreas Carlson, var på plats i Värmland och berättade att flyglinjen mellan Arlanda och Hagfors-Torsby blir kvar. Ronneby flygplats och flygplatsen i Kramfors-Sollefteå har fått samma glädjande besked.

I oroliga tider är det också ur beredskapsperspektiv viktigt att vi har kvar flygplatser.

Fru talman! Regeringen har även tillfört ett ökat driftstöd till icke-statliga flygplatser. Stödet har faktiskt fördubblats genom att årliga tillskott på 107 miljoner kronor permanentats. Under covid-19 var det väldigt tuffa tider för landets flygplatser – en ekonomiskt mycket svår tid. Därför föreslogs det i vårändringsbudgeten att kostnaderna för landets flygplatser skulle minskas med över 1 miljard. Det är en otroligt viktig signal. Ytterligare en viktig signal är

att regeringen nu också vill sänka flygskatten. Det är jätte viktigt.

Anf. 160 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga om ett par saker som ledamoten sa i inledningen av sitt anförande. Man skulle visst gå från flygskam till flygglädje. Sedan upplevde jag att det blev en hel del drömmande om att bli helt självförsörjande på biodrivmedel och om elflygets utveckling. Jag vill bara veta hur det ska gå till. Hur ser strategin ut? Hur ser planen ut för att bli helt självförsörjande på biodrivmedel när det gäller flyget, och vad har regeringen för strategi och plan för elflygets utveckling?

Anf. 161 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi har en regering som har sett problemet och inte bara grottat ned sig i det utan att se någon lösning. Det är faktiskt en problemlösande regering!

I det här fallet har man sett att Trafikverket måste få i uppdrag att komma med förslag på åtgärder för att snabba på arbetet. Min kollega Oskar Svärd pratade väldigt mycket om elförsörjning och att det är viktigt att vi har kärnkraft. Det var ju en debatt mellan er två ledamöter. Jag kan säga samma sak. Det är naturligtvis viktigt att ha väldigt mycket elproduktion i landet för att få igång detta med elflyg riktigt ordentligt. Här vet vi att kärnkraft är viktigt.

Ledamoten sa själv till Oskar Svärd att det tar tid, kanske mer än fyra år, att bygga kärnkraftverk. Men vi ger inte upp. Det har gjorts väldigt mycket från den här regeringens sida för att verkligen vrida på kranen och få fram mer elproduktion i vårt land, för det är utan tvekan framtiden.

Det är samma sak med bioenergi. Det är otroligt viktigt att vi gör saker som gör att vi kan producera mer biobränsle i vårt land, för det är en fantastisk resurs för hela vår landsbygd att vi faktiskt kan ta produkter från skogen och jordbruket och producera biobränsle som är fantastiskt för miljön.

Anf. 162 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till mina frågor. Min första fråga var ju vad vi behöver göra för att bli helt självförsörjande på biodrivmedel, och ledamoten svarade att vi måste göra saker som gör att vi kan producera. Vad är det vi ska göra för att stötta detta? Vilka incitament behövs för att Sverige faktiskt ska bli självförsörjande på biodrivmedel? Vilka ”saker” är det vi måste göra?

Jag frågade också om elflyget och strategin och planen för det. Då nämnde ledamoten elproduktionen, och det kan jag förstå att man gör. Jag antar att det även handlade om att Trafikverket skulle ta fram förslag på åtgärder för elflyget. Är det alltså en strategi och en plan som Trafikverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram för elflyget? Hur hänger det ihop?

Anf. 163 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag ska försöka ta frågorna i ordning.

Den första frågan ledamoten ställde handlade om hur arbetet ser ut med att få fram biobränsle. Jag är övertygad om att marknaden verkligen kommer att visa på att det behövs. Alla pratar ju om att det är biodrivmedel som behövs, och då kommer naturligtvis de som producerar detta i vårt land att se att det finns en jätteproduktion att göra. Det görs redan mycket i dag. Vi har väldigt mycket inhemsk produktion, och det kan bli ännu mer. Det kan naturligtvis behövas stöd på olika sätt, men marknaden i Sverige ser också väldigt gynnsam ut. Svaret på den frågan från ledamoten tänker jag alltså är att det kan behövas någon form av stöttning men framför allt att nu när det finns en jättepotential i och med att flyget vill ha bränsle gjort på biogas kommer det att vara väldigt viktigt och stort.

Jag skrev inte upp mer av vad ledamoten sa, men det var säkert någonting om elflyget. Precis som ledamoten sa att jag sa menar vi verkligen på att uppdraget till Trafikverket är en viktig början. Inget görs ju bara av sig självt. Det här är inte bara en vision eller en dröm om att flyga någonstans med el, utan det här är på riktigt! Jag tror att regeringen kommer att verkställa detta på ett väldigt bra och miljövänligt sätt. (Applåder)

Anf. 164 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! I kväll debatterar vi trafikutskottets betänkande om luftfartsfrågor. Vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bara bifall till reservation 8 under punkt 3 och reservation 13 under punkt 7, som handlar om flygets klimatpåverkan.

Fru talman! Det är 17 000 kilometer från Trekröset i Norrland till Smygehuk i Skåne och ingen hemlighet att Sverige är ett avlångt land. Här i norra delen av Europa, där vi har en allt mer globaliserad ekonomi, är flyget nödvändigt och kritiskt för att binda samman vårt land och ansluta oss till omvärlden. Men i takt med att klimatutmaningen blir allt mer akut måste vi ställa om. Flyget behövs, men vi måste också möjliggöra för människor att flyga på ett hållbart sätt.

Vi socialdemokrater inser hur avgörande en fungerande flyginfrastruktur är – inte bara för exporten. Flyginfrastrukturen är också viktig ur ett totalförsvars- och samhällsberedskapsperspektiv. Det sista fick vi erfara när Sverige drabbades av covidpandemin.

Fru talman! Vi känner alla till konsekvenserna av covidpandemin när det gäller flygbranschen, men minskandet av flygresandet började egentligen redan 2018 på grund av den ökade miljömedvetenheten hos människor – det man kallar flygskam – och de möjligheter som digitaliseringen skapade och erbjöd. Många stora företag har gått över till digitala möten helt eller delvis och sparat massor med pengar.

Fru talman! Det kommer att dröja många år innan flyget uppnår samma siffror som före 2019. För att illustrera det stora bortfallet vill jag ge ett exempel. År 1990 hade inrikesflyget i Sverige sin toppnotering på 9 miljoner passagerare. I dag gör Trafikverket bedömningen att först år 2065 kommer inrikesflyget möjligen återigen att uppnå 9 miljoner passagerare. Som ni förstår finns det alltså en lång uppförsbacke för återhämtningen i flygbranschen.

För att flygbranschen ska locka människor tillbaka måste människor kunna flyga hållbart. Detta måste såklart påskyndas. Jag vet att flygbranschen går i bräsch, men här måste politiken också plocka upp stafettpippen.

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringen tillsatte under förra mandatperioden en flygplatsutredning som leddes av Peter Norman. Utredningen lämnade förra året sitt betänkande till regeringen. Vi har hört här från talarstolen att man har börjat leverera på några förslag som finns med i utredningen. Några av dem välkomnar vi från Socialdemokraternas sida.

Men i utredningen finns ett förslag som vi socialdemokrater tycker att regeringen har varit lite tyst om på ett anmärkningsvärt sätt. Det är förslaget om en bränslekommission. Vi pratar om hur flyget ska göra en klimatomställning och hur politiken ska ge branschen förutsättningar att göra omställningen. I utredningen finns ett förslag om en bränslekommission, och jag hade gärna hört hur regeringspartierna resonerar i denna fråga. Finns det några planer på att tillsätta en bränslekommission?

En annan märkvärdighet är driftsbidraget. Vi hörde från både Kristdemokraterna och Moderaterna att man har beslutat att ge flygplatskommunerna driftsbidrag. Det är bra, och det välkomnar vi. Beslutet togs för sex månader sedan, men fortfarande har flygplatskommunerna inte fått dessa pengar. De är nu så illa tvungna att ta pengar från kärnverksamheten för att kunna ha flygplatserna i drift. Jag är säker på att många kommuner vill ha ett besked från regeringen.

Fru talman! Det är ingen hemlighet att Socialdemokraterna vill lägga ned Bromma flygplats. Efter pandemin utnyttjas flygplatsen endast till hälften av sin kapacitet. Verksamheten är fast i ett limbo, tyngd av finansiell olönsamhet och övergiven av flygbolagen, som flyttat till Arlanda. Det är en verksamhet som kostar skattebetalarna pengar och som upptar värdefull mark i Stockholm. Det finns flera utredningar som visar att det går att flytta verksamheten till Arlanda, och flytten till Arlanda skulle frigöra mark för upp till 22 000 bostäder. Bromma flygplats skulle ha kunnat börja avvecklas redan 2025 om inte regeringen hade agerat med ideologiska skygglappar.

Fru talman! I sommar kommer Bromma flygplats att stängas under två veckor, och den reguljära och icke reguljära flygtrafiken plus ambulansflyget kommer då att flyttas till Arlanda. Vi har i många debatter hört att Arlanda inte har kapacitet för detta, men dessa två

veckor kommer att visa att kapaciteten finns. Swedavia gör bedömningen att detta går att administrera och att flygtrafiken på Bromma flygplats kan gå från Arlanda.

Fru talman! Vi behöver också säkerställa att Arlanda blir effektivt och tillgängligt. Enligt en rapport från Region Stockholm, Swedavia och Visit Sweden har tillgängligheten till Arlanda minskat med 25 procent sedan 2018. Under samma period har tillgängligheten till Bromma flygplats minskat med 57 procent. Just nu pågår en grön nyindustrialisering i norra Sverige som är helt beroende av goda kommunikationer både nationellt och internationellt. Med färre direktförbindelser och avgångar till och från Arlanda ökar risken att Sverige blir ointressant för den arbetskraft och kompetens näringslivet behöver.

Avslutningsvis vill jag säga att vi socialdemokrater gillar alla transportslag och vill undvika att ställa dem mot varandra.
(Applåder)

Anf. 165 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Nu debatterar vi luftfartsfrågor. Sverige är beroende av flyget för att fungera. Vi har sagt det många gånger, men det tål att upprepas. Vi behöver att alla fyra trafikslagen – väg, järnväg, flyg och sjöfart – fungerar och fungerar tillsammans för att Sverige ska kunna fortsätta att hålla en hög innovationstakt och öka sin konkurrenskraft.

Sveriges fjärdeplacering i OECD:s ranking över länder med högst andel investeringar i forskning och utveckling kräver tillgång till kompetens. Vi behöver flyget för att säkra kompetens till företag, från metallföretaget Höganäs i Skåne till rymdföretaget Esrange i Kiruna och från Västsveriges fordonskluster till stålindustrin i norr. Arbetskraft och expertkompetens och att hinna träffa släkt och vänner över en helg när man har flyttat ställer krav på snabba transportmedel i vårt avlånga land.

Flyget behövs för att företagen i Sverige ska kunna växa och ha muskler att stålla om. Flyget är inte undantaget från omställning utan måste också stålla om. Men fokus ska vara på flygets utsläpp, inte på flygresan som sådan.

Nu har vi en regering som ser flygets alla fördelar och som tar steg för steg för att stabilisera ekonomin efter flygets tuffa år under pandemin. Utrikesresorna är snart tillbaka på 2019 års nivå medan inrikesresorna ännu inte är tillbaka. Det ger stor negativ påverkan, inte minst för människor ute i landet och på de regionala flygplatserna.

Regeringen har nu tagit beslut om en dryg miljard för att kompensera en stor eftersläpande kostnad från pandemin då flygplatserna var tvungna att ha säkerhetskontrollerna öppna fast resenärerna i princip uteblev. Regeringen ökar också driftsstödet till de icke-statliga flygplatserna till 210 miljoner och utreder flygskatten.

Genom att se flygets viktiga roll för Sverige och genom samarbete och stort fokus på flygets klimatomställning kan vi snart ha en svensk

flygbransch som åter står på fast mark och kan pröva sina vingar och som även kan bidra till den gröna omställningen av flyget i Sverige och globalt. Den kan också starkt underlätta andra branschers klimatomställning, som jag tidigare nämnde.

Swedavias tio större flygplatser och de regionala flygplatserna är snart klimatneutrala, och man undersöker hur laddinfrastruktur och alternativa bränslen ska kunna tillhandahållas av flygplatserna. I flygbranschens färdplan för ett fossilfritt Sverige är målet ett fossilfritt inrikesflyg 2030 och ett fossilfritt utrikesflyg 2045.

Det är viktigt att flyget i Sverige har konkurrensneutrala förutsättningar för sin klimatomställning. Därför är det glädjande att EU under det svenska ordförandeskapet, och specifikt Romina Pourmokhtari, Liberalernas klimat- och miljöminister, beslutat om EU:s gröna omställningspaket, Fit for 55, och ett paket specifikt riktat till flyget, Refuel EU Aviation. Utdelningen av fria utsläppsrätter till flyget kommer att upphöra 2026, och vi får en gemensam lagstiftning om inblandning av fossilfria bränslen i dagens flygbränsle. Detta kommer att driva på omställningen av flyget i hela Europa. Flygets utsläpp hanterar vi bäst på internationell nivå för att få effekt. Här måste vi använda EU för global påverkan.

Fru talman! Det finns en rad tekniker för fossilfritt flyg. Biobränslen, elflyg och elektrobränslen ligger närmast i tid. Flygplan som går på vätagas och minskade höghöjdseffekter ligger lite längre bort. Redan i dag kan man flyga fossilfritt på biobränsle – det är många som inte känner till det. Samtidigt satsar flera företag i Sverige nu på produktion av både biobränslen av inhemsk råvara och elektrobränslen.

Sverige är ett av de länder i världen som tillsammans med Norge och resten av Norden är bäst lämpade för en tidig introduktion av elflyg. Därför har regeringen gett Trafikverket i uppdrag att analysera om dagens regler medger att man upphandlar elflyg för linjer med allmän trafikplikt. Jag ser fram emot det uppdraget, som ska redovisas i nästa vecka, den 31 maj. Regeringen har också ökat anslagen för forskning och innovationer på elflygsområdet.

Elflyg har potentialen att binda samman mindre, regionala flygplatser runt om i landet, utan att man hela tiden behöver åka till Stockholm. Detta gäller även inom Norden. Liberalerna vill därför se ett utvecklat samarbete i Norden för att skapa en nordisk flygmarknad för elflyg, där regelverken samordnas. Flygbolag i USA ser potentialen att återupprätta ett regionalt flygnät, ett flygnät som försvunnit på grund av att det med nuvarande flygplan har satts andra krav för att skapa ekonomi för branschen.

Heart Aerospace i Göteborg utvecklar ett elflygplan för 30 personer med 400 kilometers räckvidd som har rönt internationellt intresse med order på flera hundra plan, främst från USA. Företaget är ett viktigt exempel på Sveriges innovationskraft och

dess betydelse för klimatomställningen i Sverige och globalt.

Sverige står också rustat för utvecklingen av vätagasflyg, inte minst baserat på den kompetens om vätagas som finns på företaget GKN i Trollhättan som nu expanderar kraftigt.

Intressant ny forskning och teknikutveckling när det gäller höghöjdseffekternas orsaker har också potential att drastiskt minska höghöjdseffekternas påverkan på klimatet. Där är vi inte riktigt framme än; det krävs mer forskning.

Fru talman! Bromma flygplats ska bevaras; det är en viktig del av Tidöavtalet. Det är glädjande att man nu ser Bromma som ett nav för elflyg i Sverige. Detta är en utveckling som Liberalerna har drivit sedan förra mandatperioden. Då elflyget har lägre bullernivåer och behöver kortare start- och landningsbanor kan markområden runt flygplatser frigöras för bostäder, vilket samtidigt möjliggör stadsnära flygplatser. Bromma är en intressant flygplats att börja med.

Fru talman! Den mest omfattande flygplatsutredning som gjorts i Sverige på 16 år bereds nu inom regeringen. De nationella och regionala flygplatsernas strategiska betydelse för att binda ihop hela landet, för det framtida elflyget och för landets beredskap, inte minst nu i skuggan av kriget i Ukraina, kan inte nog poängteras. Regeringen har därför beslutat i ett första steg att flygplatserna i Ronneby, Torsby, Hagfors och Höga Kusten Airport fortsatt ska ha upphandlad flygtrafik.

Liberalerna har länge krävt här i riksdagen att regioner och kommuner ska få upphandla och finansiera flygtrafik likt i övriga EU. Därför är det glädjande att regeringen nu öppnar för detta genom att ge Trafikverket i uppdrag att förbereda för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att öppna nya flyglinjer med allmän trafikplikt över det statliga utbudet. Detta uppdrag välkomnar Liberalerna. Det är helt i linje med vår politik.

Fru talman! Det är inte genom pålagor som vi når ett fossilfritt flyg utan genom teknikutveckling och innovationer. Det är därför som jag och Liberalerna, som teknikostrimister, tror på flyget och tror att vi kan komma till rätta med flygets klimatpåverkan i Sverige och globalt genom fossilfria bränslen, elflyg, vätagas och forskning om höghöjdseffekterna.

I slutändan kanske det även krävs viss kompensation genom koldioxidinfångning för att nå nettonoll. Det är vi öppna för. Vi vill stödja forskning inom alla dessa områden för att säkra flyget i en fossilfri framtid.

Fru talman! Efter åtta år när dåvarande regering motarbetade och nedmonterade flygsektorn har nu Sverige äntligen fått en ny liberal, borgerlig regering där flyget har en positiv, fossilfri framtid i Sverige.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.
(Applåder)

Anf. 166 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande om luftfartsfrågor, det vill säga flygfrågor. Vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra tio reservationer, men för att spara tid väljer jag att yrka bifall endast till reservation 9.

Fru talman! Sverige är ett avlångt land, och flyget är av stor betydelse för hela landet. Sverigedemokraterna anser att flyget och våra flygplatser utgör en viktig del av vår infrastruktur. Det möjliggör transporter av personer och gods mellan regionala delar, städer och resten av världen.

Flygtrafiken tillgodoser både medborgarnas och näringslivets behov och är avgörande för försvar och beredskap samt sjukvård och trygghet, särskilt nu när Sverige är medlem i Nato. Flyget skapar möjligheter för utbildning, sociala interaktioner, sysselsättning och tillväxt, vilket i många fall skulle ha varit omöjligt med konventionella transportslag på räls, mark eller sjö.

Under 2022 uppgick antalet resenärer på svenska flygplatser till cirka 25 miljoner, varav 4 miljoner inrikes och 21 miljoner utrikes. Detta innebar en ökning med hela 133 procent jämfört med 2021. Trots detta befinner sig flygbranschen fortsatt i en återhämningsfas från coronapandemin år 2019, då antalet resenärer uppgick till nästan 38 miljoner.

Fru talman! Sveriges strategi för flygindustrin omfattar inte bara flygtransporter utan även en integrerad infrastruktur med andra trafikslag och digital informationsöverföring. Här kompletterar olika trafikslag varandra i stället för att konkurrera ut varandra.

Flygindustrin är avgörande för Sveriges konkurrenskraft som kunskaps- och industrination, och den bidrar med cirka 40 000 direkta arbetstillfällen samt påverkar företag i hela varukedjan. Dessutom har den nära kopplingar till högteknologiska områden som rymdindustrin.

För att behålla sin internationella position behöver Sverige stärka arbetet med upphandlingar och internationella avtal, samtidigt som överreglering bör undvikas för att minska administrativa kostnader. Viktiga aspekter för en hållbar flygindustri inkluderar arbetsvillkor, minskning av koldioxidutsläpp och säkerhet.

Elflyget är också på väg, med större eldrivna flygplan som snart kan transportera upp till 30 passagerare. Detta kan förändra flygkartans struktur, då Arlanda flygplats kanske inte längre blir det centrala navet för inrikesflyget. Här behöver Sverige satsa mer på forskning och utveckling, och bevarandet av Bromma flygplats är en nyckelfaktor i helhetsbilden.

Fru talman! Flyget är avgörande för Sveriges tillväxt, turism, kunskap och internationella affärer, och det är viktigt att värna om det som ett viktigt transportslag.

Tyvär har flyget och de svenska flygplatserna haft det mycket tufft under en lång tid innan den nuvarande regeringen tillträdde. Under närmare åtta år av

föregående rödgröna regeringar har flygandet skambelagts, och onödiga och meningslösa flygskatter har införts.

Tillsammans med coronapandemin har detta dramatiskt påverkat hela flygbranschens ekonomi. Nu kan vi dock glädjas åt att den nuvarande regeringen har ersatt flygskam med flygglädje och att vi kan skicka flygskammen dit där den hör hemma – i papperskorgen.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att regeringens handlingar att hjälpa och lyfta upp flygbranschen har varit mycket tillfredsställande under den korta perioden sedan regeringen tillträdde. Bland de viktigaste åtgärderna kan man nämna följande:

- Återstart av dialog med flygbranschen om luftfartsstrategin efter årtal av destruktivt miljöpartistiskt förbud i departementet. I regeringens proposition *Flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller* föreslås en ökning av anslaget till Transportstyrelsen med 1 035 000 kronor.
- Regeringens proposition om halverad flygskatt.
- Regeringens beslut om en Arlandasamordnare för att identifiera nya åtgärder för att öka kapaciteten och förbättra tillgängligheten till och från Arlanda flygplats.
- Regeringens beslut att behålla Ronneby flygplats i statlig regi samt bevara Torsbys, Hagfors och Höga kustens flygplatser.
- Beslut om fördubbling av driftstöd till icke-statliga flygplatser samt uppdrag till Trafikverket att öka det regionala inflytandet avseende flyglinjer med allmän trafikplikt.
- Forskningsmedel via Trafikverket för att förbättra elflygets förutsättningar i Sverige.
- Beslut om en satsning på 70 miljoner kronor per år för att reformera systemet med beredskapsflygplatser.

Det är verkligen glädjande att äntligen se att flyget börjar få sin rättmätiga plats inom vår transportinfrastruktur. Vi är glada men inte nöjda, och mer behöver göras. Det ska också vara lätt att ta sig till flygplatsen och likaså till tåget, bussen och båten.

Sverigedemokraterna betraktar det civila flyget som en del av kollektivtrafiken och allmänhetens mobilitetsbehov. Därför bör mer fokus läggas på att knyta samman alla trafikslag för ännu bättre effektivitet och tillgänglighet.

Fru talman! Jag avslutar mitt anförande genom att lyfta upp vikten av Arlanda flygplats.

Arlanda har en viss särställning och betydelse som Sveriges största flygplats och utgör ett nav för nationella och internationella affärsresor men även för turism, forskning, utbildning och diplomatiska relationer.

Arlanda utgör ett ansikte utåt och speglar Sverige, både kulturellt och som kunskapsnation. För att Sverige och Arlanda fortsättningsvis ska kunna hävda sig internationellt behöver framtidens trafikvolym och kommande generationers flygbehov ses över.

Arlanda behöver ges förutsättningar att följa med i utvecklingen, inte minst vad gäller kommunikationerna med kringliggande städer. Detta gäller inte minst tillgång till parkeringar och snabba anslutningar från Stockholm och Uppsala till rimlig kostnad. Vår förhoppning är att den nya Arlandasamordnaren tar hänsyn till dessa punkter.

Anf. 167 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Rashid Farivari! Jag tar detta tillfälle därför att ledamoten i sitt anförande sa att den förra regeringen inte har gjort något och att den har underprioriterat flyget. Det reagerade jag på.

När vi styrde ställde vi ut kreditgarantier till flyg. Vi ställde ut lånegarantier. Vi tillförde extraordinära resurser till de regionala flygplatserna. Vi införde allmän trafikplikt. Vi såg till att fler flygplatser blev beredskapsflygplatser. Vi tillförde också resurser till och satsade på elflyg för att utveckla det.

Det är inte bara Sverigedemokraterna och Rashid Farivari som har basunerat ut att den förra regeringen inte gjorde något, utan det har även de andra gjort.

Jag vill fråga Rashid Farivari om klimatomställningen, eftersom Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget och flera av regeringspartierna, bland annat Moderaterna och Liberalerna, har hävdat att de kommer att hedra Fit for 55. Kommer Sverigedemokraterna att hedra Fit for 55?

Anf. 168 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Det finns ett antal missledande påståenden och felaktigheter i vad ledamoten Kadir Kasirga sa.

Det första är att jag inte heter Rashid Farivari utan Rashid Farivar.

Det andra är att jag aldrig sa att den socialdemokratiska regeringen inte gjorde något. Den rödgröna regeringen gjorde säkert en massa saker, men många var felaktiga, bland annat flygskatten och låtsat affärsmässiga utredningar för att lägga ned Bromma, bara för att göra Miljöpartiet nöjt.

Socialdemokraterna har säkert gjort vissa saker för att behålla flyget, men de har gjort en massa saker som gjort det dyrare för alla vanliga medborgare som vill resa. Ett tydligt exempel på detta är flygskatten.

Jag kan ställa en fråga till ledamoten Kadir Kasirga. Nu vill Miljöpartiet fördubbla flygskatten, och Miljöpartiet vill förbjuda flyg på vissa sträckor. Kommer Socialdemokraterna att i ett eventuellt samarbete med Miljöpartiet vika sig igen för Miljöpartiets orimliga krav gällande flyget?

Anf. 169 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag hörde inget svar från sverigedemokraten Rashid Farivar när det gäller min fråga. Kommer Sverigedemokraterna att hedra Fit for 55? Sverigedemokraternas samarbetspartner – både Moderaterna och Liberalerna – hävdar att det är viktigt för dem att det blir en del av regeringens politik.

Sverigedemokraterna är det största underlaget för regeringen, så jag skulle gärna vilja höra om Sverigedemokraterna kommer att se till att Fit for 55 implementeras i Sverige, alltså harmoniseras med de svenska lagarna?

Svaret på den fråga om flygskatten som jag fick från ledamoten är att jag tycker att det är oansvarigt att sänka skatten i den situation med ekonomisk kris som råder i Sverige. Det är inte ansvarsfullt när sjukvården har skriande behov. När 5 000 människor inom sjukvården riskerar att bli arbetslösa väljer ni att sänka skatten, Rashid Farivar.

Jag kan tänka mig att vi kan se över flygskatten och styra den till klimatnyttiga satsningar, men i den situation som vi befinner oss i är det inte ett ansvarsfullt förfarande att sänka flygskatten.

Anf. 170 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, ledamoten Kadir Kasirga!

Det resonemang som ledamoten Kadir Kasirga för gällande flygskatten är ganska häpnadsväckande, tycker jag. Först och främst är flygskatten ingen skatt, utan det är en typ av böter för dem som flyger. Att ta bort eller sänka onödiga böter är inte att ge subventioner till dem som flyger. Flygskatten var onödig och orimlig från början.

Jag fattar inte hur ledamoten kan koppla flygskatten till brist på pengar i vården eller varför han gör det. Socialdemokraterna vägrade under sin regeringstid att återinvestera pengarna från flygskatten i flyget, till exempel i biobränslen, elektrifiering och forskning och utveckling inom flyget. Man vill bara straffa dem som flyger. Man vill bara att folk slutar flyga. Det är något som ledamoten kan fundera över.

Gällande ledamotens fråga om Fit for 55: Fit for 55 är inte hugget i sten. Det går att reformera det via EU, och det kommer vi att göra. Det är inte bara vi utan många partier inom EU som vill göra det, för det är orimliga krav. Vi har en överenskommelse med regeringen om netto-nollutsläpp 2045, och vi kommer att hedra den överenskommelsen. Vi kommer dock att göra allt vi kan för att reformera Europas klimatlagstiftning via EU.

Anf. 171 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Flera debattörer har i den här debatten lyft fram flygets positiva sidor, till exempel att det går att ta sig långa sträckor på kort tid och så vidare. Det är ju helt sant. Men om man tror att den som har invändningar mot flyget har det på grund av att det rent fysiskt skulle vara ett dåligt transportmedel – för att det är i luften – tänker jag att man uppenbarligen har

missat 20 år av intensiv klimatdebatt och det faktum att vi redan i dag ser klimatförändringarnas konsekvenser både runt om i Sverige och runt om i världen.

Problemet med flyget är naturligtvis att det än i dag är till 99 procent fossilberoende, det vill säga beroende av en energikälla som vi behöver fasa ut från alla transportslag, inklusive flyget. Man hade såklart kunnat önska att flyget inte var beroende av fossila bränslen; det hade ju varit jättebra. Det vore fantastiskt om man kunde flyga kommersiellt utan fossila bränslen redan i dag – ingen hade varit gladare än jag. Men önsketänkande löser inga problem i verkligheten.

Jag är dock teknikoptimist, som jag sa tidigare. Jag hoppas verkligen att vi ser en snabb och kraftfull utveckling av alla fossilfria tekniker inom transportsektorn, inklusive flyget. Men vi måste ju vara realistiska, titta på fakta och se hur fort den utvecklingen kan gå.

Många andra ledamöter här har ägnat sig mer åt känslor – huruvida man ska känna skam eller glädje när man flyger – men det är ett fullständigt irrelevant fokus från politiken. Politiken borde fokusera på hur man når klimatmålen och får bort utsläppen från alla transportslag, inklusive flyget. Klimatpolitik är nämligen inget vi ägnar oss åt för själva klimatets skull, utan vi gör det för att skydda vanligt folk från farliga klimatförändringar – och inte minst för att göra oss fria från beroendet av olja från skurkstater.

Politiken måste ta ansvar och styra bort från det som förvärrar klimathotet och satsa på det som är hållbart på riktigt. Tyvärr ser vi ju inte att den här regeringen gör det. För första gången på 20 år har vi en regering som fattar aktiva beslut om att kraftigt öka utsläppen av klimatskadliga gaser och riskera miljardböter av EU för att man bedriver en så fullständigt icke-fungerande klimatpolitik. Det tycker jag är sorgligt.

Flyget betalar inte för sina utsläpp i dag utan har skatteundantag motsvarande miljardbelopp, även när man räknar med dagens flygskatt och flygplansavgifter. Flyget betalar inga bränsleskatter, inga energiskatter och inga koldioxidskatter. Man har också vissa undantag från moms och flyger ofta från statligt subventionerade flygplatser. I det sammanhanget är flygskatten relevant, för här och nu, med ett flyg som till 99 procent drivs av fossila bränslen, påverkar mängden flygande utsläppen direkt.

Vi hade gärna sett att man kunde beskatta just koldioxidutsläppen från flyget, men jag tror att alla i trafikutskottet är väl medvetna om att det finns internationella regler som hindrar det i dag. Jag ser väldigt gärna en förändring på det området, för det hade naturligtvis varit mycket bättre att kunna rikta en skatt så att den blev betydligt mer klimatstyrande.

Jag var delvis förberedd på en flygskattdebatt, även om det inte riktigt var en del av det här betänkandet. Jag tog ändå med några siffror.

Flygskatten har utmålats som en skatt som slår mot vanligt folk och så vidare, men en Sifoundersökning

visar att 73 procent av svenskarna är positiva till en flygskatt om den läggs på att få fungerande tåg. Jag tror inte att det är så konstigt, för enligt SOM-institutet är stödet för en höjning av flygskatten dessutom störst på landsbygden – förmodligen av den enkla anledningen att det är stadsborna som flyger mest. Enligt Stockholm Environment Institute flyger man sju gånger mer i storstadskommunen Danderyd än i exempelvis landsbygdskommunen Ockelbo.

Det finns alltså redan i dag ett starkt stöd för flygskatten så som den är utformad, men som jag nämnde hade jag gärna sett bättre klimatstyrning på hela flygets omställning, inklusive de satsningar på ny teknik som vi var med och genomförde via bland annat Energimyndighetens program för fossilfritt flyg. Problemet med flygets omställning är nämligen inte elförsörjningen, som vissa har låtsats, utan det är att få en tillräckligt snabb teknikutveckling vad gäller batteriteknik och vätgasdrift. Flygflottan i sig har dessutom en ganska lång omsättningstid.

Ska man vara realist får man alltså se att det kommer att ta tid att ställa om, och under tiden är det flygvolymer som avgör hur stora utsläppen blir. Då kan man inte komma ifrån till exempel att tåget har en överlägsen kapacitet mellan Stockholm och Göteborg. Satsningar på infrastruktur bör alltså prioriteras till det som är effektivast, till exempel tåg mellan Stockholm och Göteborg, där vi har stora volymer.

Jag är positiv till elflyg så fort som möjligt mellan exempelvis Umeå och Östersund eller till Visby, men man måste liksom hålla isär begreppen och se var olika tekniker passar bäst – och hur snabbt de faktiskt kan fasas in. Det som regeringen gör nu, senast i vårändringsbudgeten, är att satsa på och ge subventioner till flyget som det ser ut i dag. Eftersom flyget som sagt är till 99 procent fossilberoende innebär satsningarna ingen som helst styrning mot det som flertalet ledamöter från regeringsunderlaget har talat sig varma för, det vill säga en omställning till elflyg och vätgas. Där ser vi betydligt färre konkreta satsningar från regeringen, och det tycker jag är synd.

Som noterades har det också kommit med en motion om hinderbelysning vid vindkraftverk, och jag vill bara kort säga någonting om den. Det finns betydligt bättre regler i våra grannländer, och det finns ett bra exempel där ena halvan av ett vindkraftverk ligger i Norge och andra halvan ligger i Sverige. I Sverige står det och blinkar hela natten; i Norge är det släckt. Det är bara otympliga regler i Sverige som gör att det här pågår helt i onödan.

Därför yrkar jag bifall till reservation 24 på det temat och till reservation 16 angående att minska flygets klimatpåverkan.

Anf. 172 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Linus Lakso för anförandet!

Miljöpartiet har några reservationer, men man har ingen riktig politik för flyget i sin portfölj förutom att

höja skatten och minska och förbjuda flyget och så vidare, som ledamoten förklarade i sitt anförande.

Min bedömning är att Miljöpartiet inte vill ha flyget alls. Miljöpartiet vill inte att någon flyger. Det finns många belägg för det, och jag tänkte ge ett exempel från Miljöpartiets toppnamn i EU, Alice Bah Kuhnke.

När den förra regeringen beslutade att lägga ned Bromma flygplats lät det så här i Miljöpartiets tv-program: Ja! Så hände det äntligen! Bromma flygplats läggs ned! Det är ingen liten vinst. Nej, nej, det här är en så stor vinst! Även om sossarna vill få det att låta som att det här är ett beslut enbart baserat på rationellt ekonomiskt tänkande är det inte så. Det är en miljöpartistisk seger.

Min fråga till ledamoten Linus Lakso och alla miljöpartister är: Varför hatar ni flyget?

Anf. 173 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja tacka för frågan, men det var ju bara en rad felaktiga eller snarare lögnaktiga påståenden. Det är ingen som har uttryckt något hat mot flyget. Jag sa precis att vi kanske borde lägga känslorna åt sidan i den här debatten och sluta snacka om skam, glädje och den typen av helt irrelevanta inlägg.

Att komma dragande med påståenden om hat blir helt oseriöst. Som jag redan har förklarat i mitt anförande är problemet med flyget att det är beroende av fossila bränslen. Men det är högst oklart om Sverigedemokraterna över huvud taget erkänner klimatvetenskapen.

För att det här, med mina ingångsvärden, ska bli en relevant debatt över huvud taget vill jag fråga om du över huvud taget erkänner IPCC:s väldigt tydliga forskningsresultat vad gäller hur utsläppen av koldioxid faktiskt påverkar atmosfären och det faktum att vi måste minska utsläppen. Det tycker jag är en relevant fråga att svara på först.

Anf. 174 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Linus Lakso!

Jag kommer att ställa min fråga en gång till. Men jag gissar att det hat som både Miljöpartiet och Vänsterpartiet har mot flyget grundas i att Miljöpartiet och Vänsterpartiet tycker att det bara är rika som flyger. Man har en marxistisk föreställning när det gäller att fördubbla flygskatten och förbjuda flyg och privata jetplan.

Man vill helt enkelt att folk slutar flyga, och det grundar sig som sagt i den marxistiska föreställning som Miljöpartiet och Vänsterpartiet har. Det finns gemensamma texter. Vi vet alla att Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill krossa det kapitalistiska samhället.

Det är min gissning, men jag vet inte.

Jag ställer min fråga igen: Varför hatar Miljöpartiet flyget? Med förnybart bränsle och elektrifierat flyg kan vi ha fossilfrihet även för flyget. Flygets påverkan på miljön är också pytteliten. År 2019 stod Sveriges

inrikesflyg för 0,4 procent av Sveriges totala utsläpp. Utrikesflyget stod för mindre än 2 procent.

Varför fokuserar inte Miljöpartiet på stål- och cementtillverkning och annat? Varför just flyget? Jo, för att Miljöpartiet hatar flyget.

Anf. 175 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är fullständigt oförskämt att stå här och ljuga rakt upp och ned inför svenska folket, i Sveriges riksdag. Man gissar och hittar på. Rashid Farivar försöker inte ens föra en seriös debatt utan kommer med en massa falska påståenden som jag precis har sagt inte stämmer. Det är bara löjligt.

Vart vill du komma med ett sådant fullständigt oseriöst inlägg? Du har ju noll koll på vad du faktiskt pratar om. Det är fullständigt löjeväckande att stå här och hitta på en massa anklagelser helt tagna ur luften.

Jag förväntar mig faktiskt mer av någon som är invald i Sveriges riksdag.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om den goda tonen som vi ska ha i debatten och att samtliga talare talar via talmannen.)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 maj

2023/24:768 Radartäckning vid flygplatser

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:769 Desinformationens påverkan på Sverige-bilden

av *Tomas Eneroth* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:770 Arbetslivskriminalitet inom taxibranschen

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2023/24:771 Införande av ekocid som ett internationellt brott

av *Linnéa Wickman* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:772 Könsapartheid

av *Alexandra Völker* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:773 Åtgärder med anledning av händelser på länsstyrelsen i Stockholm

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Erik Slottner* (KD)

2023/24:774 Anonyma konton och Sveriges säkerhet

av *Azra Muranovic* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:775 Hot mot den lokala demokratin

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Erik Slottner* (KD)

2023/24:776 Sveriges ambassadör mot människohandel

av *Linnéa Wickman* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:777 Ambassadören mot människohandel

av *Janine Alm Ericson* (MP)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:778 Falsa kontons undergrävande av det demokratiska samtalet

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

2023/24:779 Anonyma konton och den svenska säkerheten

av *Johan Büser* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:780 Sörmlänningarnas tillgång till sjukvård

av *Sofia Amløh* (S)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 maj

2023/24:925 Ecuadors stormning av Mexikos ambassad i Quito

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:926 Driftstöd till de regionala flygplatserna

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:927 Privattandvård utanför tandvårdsstöden

av *Anna Vikström* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:928 Internationella brottmålsdomstolen

av *Lawen Redar* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:929 Taiwan i WHO

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:930 Avverkning av fjällnära skogar

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

§ 12 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 22 maj

2023/24:876 Värnandet av det svenska beteskravet
av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:896 S-regeringens hantering av uppgifter
av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:891 Uppdatering av Socialstyrelsens riktlinjer för stroke

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:890 Förbättrat arbete mot undernäring hos äldre

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:894 Undantag för interna nät vid vätgasproduktion

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:895 Enkla bolags möjlighet att söka stöd för laddinfrastruktur

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:900 Utvärdering av kärnstöd till Idea

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:899 Flygrutter som underminerar Taiwans suveränitet

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:897 Den svenska representationen i Taipei

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:901 Försvarets arbete mot PFAS

av *Katarina Luhr* (MP)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2023/24:898 Kärnenergiavtalet JCPOA

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:903 Rätt till fritidstolkning för teckenspråkiga

av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:905 Nationella grunddata

av *Anna Vikström* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:906 Särskilt stöd för att köpa specialutformad cykel

av *Mats Berglund* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:904 Hasslums övningsplats i Skövde i Skaraborg

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2023/24:907 Återlämnande av naturreservats skog till markägare

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:902 Offentlighetsprincipen i svensk skola

av *Anders Ådahl* (C)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:908 Regeringens STEM-strategi

av *Mathias Tegnér* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:911 Producentansvar för förpackningar

av *Johan Löfstrand* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:918 Kinesisk anodfabrik i Torsboda

av *Kerstin Lundgren* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:912 Sveriges implementering av EU-direktiv för företags hållbarhetsrapportering

av *Katarina Luhr* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:909 Upphandling av nattåg

av *Linus Lakso* (MP)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:910 Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel

av *Eric Palmqvist* (SD)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 20.47.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till
ajourneringen kl. 13.51,

av förste vice talmannen därefter till och med § 5
anf. 90 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 7
anf. 122 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 8
anf. 144 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 3 Energipolitikens långsiktiga inriktning	1
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU14.....	1
Anf. 1 MATS GREEN (M).....	1
Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik	2
Anf. 3 MATS GREEN (M) replik	2
Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik	3
Anf. 5 MATS GREEN (M) replik	3
Anf. 6 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	3
Anf. 7 MATS GREEN (M) replik	4
Anf. 8 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	4
Anf. 9 MATS GREEN (M) replik	4
Anf. 10 BIRGER LAHTI (V) replik.....	5
Anf. 11 MATS GREEN (M) replik	5
Anf. 12 BIRGER LAHTI (V) replik.....	5
Anf. 13 MATS GREEN (M) replik	5
Anf. 14 TOBIAS ANDERSSON (SD)	6
Anf. 15 RICKARD NORDIN (C) replik	7
Anf. 16 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	8
Anf. 17 RICKARD NORDIN (C) replik	8
Anf. 18 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	9
Anf. 19 CAMILLA BRODIN (KD)	9
Anf. 20 LINUS LAKSO (MP) replik.....	10
Anf. 21 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	10
Anf. 22 LINUS LAKSO (MP) replik.....	11
Anf. 23 CAMILLA BRODIN (KD) replik	11
Anf. 24 FREDRIK OLOVSSON (S)	11
Anf. 25 MATS GREEN (M) replik	13
Anf. 26 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	13
Anf. 27 MATS GREEN (M) replik	13
Anf. 28 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	14
Anf. 29 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	14
Anf. 30 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	14
Anf. 31 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	15
Anf. 32 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	15
Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	15
Anf. 34 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	15
Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik	16
Anf. 36 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	16
Anf. 37 LOUISE EKLUND (L) replik	16
Anf. 38 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	16
Anf. 39 LOUISE EKLUND (L) replik	17
Anf. 40 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	17
(forts. § 5)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 4 Statsministerns frågestund	17
<i>Statsministerns syn på Sverigedemokraternas agerande</i>	17
Anf. 41 ANDERS YGEMAN (S)	17
Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
Anf. 43 ANDERS YGEMAN (S)	18
Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
<i>Biståndsramen och militärt bistånd till Ukraina</i>	18
Anf. 45 LINDA LINDBERG (SD).....	18
Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
Anf. 47 LINDA LINDBERG (SD).....	18

Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
<i>Situationen i vården</i>	19
Anf. 49 NOOSHI DADGOSTAR (V)	19
Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
Anf. 51 NOOSHI DADGOSTAR (V)	19
Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
<i>Hot mot de fria medierna</i>	20
Anf. 53 ULRIKA HEIE (C)	20
Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
Anf. 55 ULRIKA HEIE (C)	21
Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
<i>Förbud mot anonyma konton för politiska partier</i>	21
Anf. 57 DANIEL HELLDÉN (MP)	21
Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
Anf. 59 DANIEL HELLDÉN (MP)	21
Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Det svenska stödet till Ukraina</i>	22
Anf. 61 EDWARD RIEDL (M)	22
Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Åtgärder mot antisemitismen i Sverige</i>	22
Anf. 63 CAMILLA BRODIN (KD)	22
Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Åtgärdsprogram mot våld i nära relationer</i>	23
Anf. 65 LINA NORDQUIST (L)	23
Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Hot mot journalister</i>	23
Anf. 67 IDA KARKIAINEN (S)	23
Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Skattemedel till islamistiska organisationer</i>	23
Anf. 69 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	23
Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Regeringen och otillåtna påverkansmetoder</i>	24
Anf. 71 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	24
Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Spridningen av konspirationsteorier</i>	24
Anf. 73 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	24
Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Vräkning av brottslingars familjer</i>	24
Anf. 75 RASMUS LING (MP)	24
Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Barns och ungas psykiska hälsa</i>	25
Anf. 77 ELEONORE LUNDKVIST (M)	25
Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Stopp för gränskontroller</i>	25
Anf. 79 TORSTEN ELOFSSON (KD)	25
Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Sverigedemokraternas eventuella deltagande i LVU-kampanjen</i>	25
Anf. 81 GUSTAF LANTZ (S)	25
Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
<i>Rysslands bortförande av ukrainska barn</i>	26
Anf. 83 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	26
Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
<i>Vård till PFAS-drabbade i Blekinge</i>	26
Anf. 85 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	26
Anf. 86 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
<i>Statsministerns reaktion på Sverigedemokraternas agerande</i>	26
Anf. 87 ANNA LASSES (C)	26
Anf. 88 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	27

§ 5 (forts. från § 3) Energipolitikens långsiktiga inriktning (forts. NU14).....	27
Anf. 89 LOUISE EKLUND (L).....	27
Anf. 90 BIRGER LAHTI (V).....	28
Anf. 91 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	29
Anf. 92 BIRGER LAHTI (V) replik.....	30
Anf. 93 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	30
Anf. 94 BIRGER LAHTI (V) replik.....	30
Anf. 95 RICKARD NORDIN (C).....	31
Anf. 96 LINUS LAKSO (MP).....	33
Anf. 97 MATS GREEN (M) replik.....	35
Anf. 98 LINUS LAKSO (MP) replik.....	35
Anf. 99 MATS GREEN (M) replik.....	36
Anf. 100 LINUS LAKSO (MP) replik.....	36
Anf. 101 ANDRE VICE TALMANNEN.....	36
Anf. 102 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	36
Anf. 103 LINUS LAKSO (MP) replik.....	36
Anf. 104 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	37
Anf. 105 LINUS LAKSO (MP) replik.....	37
(Beslut skulle fattas den 29 maj.).....	37
§ 6 En tydligare process för tillståndsprövning av elnät.....	37
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU15.....	37
Anf. 106 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	37
Anf. 107 RICKARD NORDIN (C) replik.....	38
Anf. 108 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	38
Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik.....	39
Anf. 110 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	39
Anf. 111 RICKARD NORDIN (C).....	39
Anf. 112 MONICA HAIDER (S).....	40
Anf. 113 LINUS LAKSO (MP).....	41
Anf. 114 MATS GREEN (M).....	41
Anf. 115 RICKARD NORDIN (C) replik.....	42
Anf. 116 MATS GREEN (M) replik.....	42
Anf. 117 RICKARD NORDIN (C) replik.....	42
Anf. 118 MATS GREEN (M) replik.....	42
Anf. 119 BIRGER LAHTI (V).....	43
Anf. 120 CAMILLA BRODIN (KD).....	43
Anf. 121 LOUISE EKLUND (L).....	43
(Beslut skulle fattas den 29 maj.).....	44
§ 7 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) ..	44
Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU12.....	44
Anf. 122 MARGARETA CEDERFELT (M).....	44
Anf. 123 JOHAN BÜSER (S).....	47
Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C).....	48
Anf. 125 MARKUS WIECHEL (SD).....	49
Anf. 126 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	50
Anf. 127 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	50
Anf. 128 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	50
Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	50
Anf. 130 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	50
Anf. 131 JACOB RISBERG (MP).....	51
Anf. 132 ARIN KARAPET (M).....	52
Anf. 133 CARINA ÖDEBRINK (S).....	53
(Beslut skulle fattas den 29 maj.).....	53
§ 8 Vuxenutbildning.....	53
Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU13.....	53
Anf. 134 FREDRIK MALM (L).....	53
Anf. 135 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	54
Anf. 136 FREDRIK MALM (L) replik.....	54
Anf. 137 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	55

Anf. 138 FREDRIK MALM (L) replik	55
Anf. 139 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	55
Anf. 140 OLIVER ROSENGREN (M).....	56
Anf. 141 PATRICK RESLOW (SD)	57
Anf. 142 MATHIAS BENGTSSON (KD)	58
Anf. 143 ANDERS ÅDAHL (C)	59
Anf. 144 RASMUS LING (MP).....	60
(Beslut skulle fattas den 29 maj.).....	60
§ 9 Luftfartsfrågor	60
Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU14.....	60
Anf. 145 OSKAR SVÄRD (M)	60
Anf. 146 ULRIKA HEIE (C) replik.....	61
Anf. 147 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	61
Anf. 148 ULRIKA HEIE (C) replik.....	62
Anf. 149 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	62
Anf. 150 LINUS LAKSO (MP) replik.....	62
Anf. 151 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	63
Anf. 152 LINUS LAKSO (MP) replik.....	63
Anf. 153 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	63
Anf. 154 ULRIKA HEIE (C).....	63
Anf. 155 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	65
Anf. 156 ULRIKA HEIE (C) replik.....	65
Anf. 157 OSKAR SVÄRD (M) replik.....	65
Anf. 158 ULRIKA HEIE (C) replik.....	65
Anf. 159 MAGNUS OSCARSSON (KD)	66
Anf. 160 ULRIKA HEIE (C) replik.....	66
Anf. 161 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	66
Anf. 162 ULRIKA HEIE (C) replik.....	66
Anf. 163 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	67
Anf. 164 KADIR KASIRGA (S)	67
Anf. 165 HELENA GELLERMAN (L).....	68
Anf. 166 RASHID FARIVAR (SD)	69
Anf. 167 KADIR KASIRGA (S) replik.....	70
Anf. 168 RASHID FARIVAR (SD) replik.....	70
Anf. 169 KADIR KASIRGA (S) replik.....	71
Anf. 170 RASHID FARIVAR (SD) replik.....	71
Anf. 171 LINUS LAKSO (MP).....	71
Anf. 172 RASHID FARIVAR (SD) replik.....	72
Anf. 173 LINUS LAKSO (MP) replik.....	72
Anf. 174 RASHID FARIVAR (SD) replik.....	72
Anf. 175 LINUS LAKSO (MP) replik.....	73
(Beslut skulle fattas den 29 maj.).....	73
§ 10 Anmälan om interpellationer	73
§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar	73
§ 12 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	73
§ 13 Kammaren åtskildes kl. 20.47.....	74